

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
CENTRUM BIOLOGIE, GEOVĚD A ENVIGOGIKY

**NÁVRH A EVALUACE VYUČOVÁNÍ TÉMATU MÍSTNÍ REGION
NA PŘÍKLADU CHODSKA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Bc. Martin Pivoňka

Přírodovědná studia, obor Geografie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: RNDr. Václav Stacke, Ph. D.

Plzeň 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Návrh a evaluace vyučování tématu Místní region na příkladu Chodska“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 29. 4. 2024

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji tímto panu RNDr. Václavu Stacke, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady, věcné připomínky a možnost konzultací.

Dále děkuji i všem ostatním členům Oddělení geověd Fakulty pedagogické ZČU a pedagogům ze ZŠ Klenci pod Čerchovem, a to zejména Mgr. Miluše Řezníčkové za to, že se mnou provedla rozhovor, díky kterému byla zjištěna kritická místa ve výuce zeměpisu a Bc. Michaele Vítkové, že mi poskytla prostor pro uskutečnění experimentu pro praktickou část bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD.....	1
1 CÍLE	2
1.1 Výzkumné otázky	2
1.2 Zájmová skupina.....	2
2 SOUČASNÝ STAV POZNÁNÍ.....	3
2.1 Pedagogický výzkum	3
2.1.1 Metody kvalitativního výzkumu	4
2.1.2 Metodika 3A.....	5
2.2 Transformace vzdělávacího obsahu.....	7
2.2.1 Ontodidaktická transformace	8
2.2.1.1 Analýza RVP	9
2.2.1.2 Analýza ŠVP	10
2.2.1.3 Analýza učebnic	11
2.3 Kognitivní transformace	11
2.3.1 Vyučovací jednotka.....	11
2.3.2 Kritická místa ve výuce.....	11
2.3.3 Kognitivní náročnost výuky	12
2.3.4 Výukové cíle	12
2.3.5 Metody výuky	13
2.3.6 Klíčové kompetence	14
2.3.7 Digitální kompetence	15
2.4 Obsah výuky místního regionu	15
2.4.1 Region / místní region.....	15
2.4.2 Fyzicko-socioekonomická charakteristika Chodska	16
2.4.2.1 Fyzicko-geografická charakteristika.....	16
2.4.2.1.1 Reliéf, půdy a krajinný pokryv	16

2.4.2.1.2 Hydrosféra	17
2.4.2.1.3 Atmosféra.....	17
2.4.2.1.4 Biosféra	18
2.4.2.2 Socioekonomická charakteristika	19
2.4.2.2.1 Historie.....	19
2.4.2.2.2 Obyvatelstvo	21
2.4.2.2.3 Sídla	21
2.4.2.2.4 Hospodářství	22
2.4.2.2.5 Doprava.....	27
2.4.2.3 Odborná východiska výukového materiálu	27
3. METODIKA	29
3.1 I. polostrukturovaný rozhovor (zjištění kritických míst).....	30
3.2 Vyučovací jednotka	34
3.3 Návrh výukového materiálu.....	34
3.4 Kontrolní výuka	35
3.4.1 II. polostrukturovaný rozhovor (klasická výuka).....	35
3.4.2 Hodnocení metodikou 3A	37
3.5 Experimentální výuka	37
3.5.1 III. polostrukturovaný rozhovor (experimentální výuka I.)	38
3.5.2 IV. polostrukturovaný rozhovor (experimentální výuka II.).....	39
3.5.3 Hodnocení výuky metodikou 3A	41
3.6 Zhodnocení kvality výukových materiálů.....	41
4. VÝSLEDKY.....	42
4.1 Vyhodnocení I. polostrukturovaného rozhovoru (zjištění kritických míst).....	42
4.1.1 Zjištěná kritická místa ve výuce zeměpisu.....	45
4.2 Hodnocení klasické výuky metodikou 3A.....	46
4.2.2 Vyhodnocení II. polostrukturovaného rozhovoru	52

4.3 Experimentální výuka	56
4.3.1 Hodnocení experimentální výuky metodikou 3A	56
4.3.2 Vyhodnocení III. polostrukturovaného rozhovoru.....	66
4.3.3 Vyhodnocení IV. polostrukturovaného rozhovoru.....	68
4.4 Analýza a komparace dat	69
4.5 Alterovaná verze vyučování	71
5 DISKUZE	73
ZÁVĚR.....	75
RESUMÉ.....	76
ABSTRAKT	77
ABSTRACT	78
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	79
SEZNAM TABULEK	87
SEZNAM PŘÍLOH	87

SEZNAM ZKRATEK

ČGS – Česká geologická služba

ČŠI – Česká školní inspekce

CHKO – Chráněná krajinná oblast

ČHMÚ – Český hydrometeorologický ústav

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

m n. m. – metrů nad mořem

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NPR – Národní přírodní rezervace

OV – Občanská výchova

roč. – ročník

PP – Přírodní památka

PR – Přírodní rezervace

PřP – Přírodní park

RVP – Rámcový vzdělávací program

RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

SVO – specifická výzkumná otázka

ŠVP – Školní vzdělávací plán

TO – tazatelská otázka

ZŠ – Základní škola

ZVO – základní výzkumná otázka

ÚVOD

V dnešní době globalizace, kdy se vytváří nová úroveň organizace společnosti, a to globální, by se neměla opomíjet výuka místního regionu. Téma místního regionu je velice důležitou součástí výuky zeměpisu, které je dle CHROMÉHO (2003) pro žáky zcela zásadní, jelikož jim umožňuje se s místním regionem, tedy místem jejich bydliště či místem jejich školy, identifikovat a vytvořit si na místo silnější vazbu. Současně umožňuje žákům v jim známém prostředí ukázat fungování procesů, o kterých se učili, nebo se učit budou. V bakalářské práci se budu zabývat návrhem a ověřením výukového materiálu, který bude využitelný při výuce místního regionu na 2. stupni základních škol a nižším stupni víceletého gymnázia. Výukový materiál se bude zabývat tématem zemědělství na Chodsku, které již v minulosti vykazovalo regionální odlišnosti, což se odráželo na bohatství/chudobě Dolního/Horního Chodska, a to se projevilo například na krajích nebo koláčích, které jsou pro Chodsko tradiční.

V práci se zaměřím na zpracování osnovy výukového materiálu pomocí modelu hloubkové struktury výuky (SLAVÍK ET AL. 2020) a provedení polostrukturovaného rozhovoru s vyučujícím. Dále dojde k návrhu náplně výukového materiálu, který se bude skládat z metodických a pracovních listů. Výukový materiál bude otestován zvoleným vyučujícím v hodině zeměpisu. Kvalita materiálu bude na závěr zhodnocena na základě provedené praktické hodiny metodikou 3A (SLAVÍK ET AL. 2020).

1 CÍLE

Cílem práce je připravit kvalitní materiál pro výuku tématu místní region Chodsko, dále výuku podle tohoto materiálu realizovat a porovnat výstupy s výukou v paralelní třídě, ve které bude výuka realizována tak, jak probíhala běžně. Ke splnění hlavního cíle bude třeba provést ontodidaktickou transformaci oborového obsahu a psychodidaktickou transformaci, která spočívá v převedení kurikulárních obsahů do obsahů výuky. Polostrukturovaným rozhovorem s vyučujícím bude zjištěna současná podoba výuky tohoto tématu. Cílem dále bude identifikovat za pomoci polostrukturovaného rozhovoru kritická místa, která se ve výuce zeměpisu objevují, identifikovat jejich příčiny a překonat je. Následně bude na základě obecně didaktické, oborově-didaktické a oborové literatury připraveno vyučování tyto příčiny řešící. Experiment bude realizován v experimentální třídě, v paralelní kontrolní třídě budou žáci učeni standardním způsobem. Obě vyučování povede aprobovaný učitel, autor této práce si během výuky bude sbírat potřebná data.

Po vyučování v experimentální i kontrolní skupině bude vypracováno hodnocení výuky metodikou 3A. Na základě získaných výstupů z vyučování bude provedena celková alterace a navržena alterovaná verze vyučování.

1.1 Výzkumné otázky

1. Co by mělo být obsahem výukového materiálu, aby došlo k překonání kritických míst ve výuce zeměpisu?
2. Zvyšuje výukový materiál kognitivní úroveň, na jaké jsou žáci schopni pracovat s probíranou látkou?
3. Motivuje výukový materiál žáky do výuky lépe než běžná výuka?

1.2 Zájmová skupina

Zájmovou skupinou jsou učitelé a žáci 2. stupně základních škol a nižšího stupně víceletého gymnázia na Chodsku.

2 SOUČASNÝ STAV POZNÁNÍ

Tato kapitola bude zaměřena na dílčí informace potřebné pro pedagogický výzkum. V práci bude využit kvalitativní výzkum, který je blíže popsán v kapitole 2.1.1. K vyhodnocení výzkumu bude využita metodika 3A (kapitola 2.1.2). Dále v této kapitole bude uvedena definice regionu a místního regionu. Před vytvořením metodické příručky musí dojít nejprve k analýze kurikulárních dokumentů, které budou v kapitole 2.2, dále k vymezení kritických míst (kapitola 2.3.2) a transformaci vzdělávacího obsahu (kapitola 2.6). V dalších subkapitolách bude popsána vyučovací jednotka s patřičnými náležitostmi a fyzicko-socioekonomická charakteristika zájmového území (kapitola 2.4.2). V závěru kapitoly již bude uveden transformovaný vzdělávací obsah a odborná východiska tematického celku Zemědělství na Chodsku.

2.1 Pedagogický výzkum

Pedagogický výzkum je vědecká činnost zaměřená na systematický popis, analýzu a objasňování edukačních procesů (PRŮCHA ET AL. 2009). PELIKÁN (1998) a GAVORA (2010) označují za nejdůležitější část výzkumu vymezení a přesnou formulaci výzkumného problému. Klíčovým bodem jakéhokoliv výzkumu je volba výzkumných otázek, které musí být jasně formulované a provázané s cílem výzkumu (ŠVARÍČEK & ŠEĐOVÁ ET AL. 2007). Mezi základní dva druhy pedagogického výzkumu patří kvantitativní a kvalitativní výzkum (GAVORA, 2010).

Dle PRŮCHY (2006) je kvantitativní výzkum proces zkoumání pedagogických jevů a procesů za pomoci exaktních metod a statistických nástrojů pro měření a vyhodnocování. Záměrem kvantitativního výzkumu je vybrat jasně definované proměnné, vysledovat jejich rozložení v populaci a zanalyzovat vztahy mezi nimi (ŠVARÍČEK & ŠEĐOVÁ ET AL. 2007). Důležitou vlastností tohoto druhu výzkumu je možnost závěry zkoumaného vzorku zobecňovat na celý základní soubor (PRŮCHA, 2006).

Naopak kvalitativní výzkum se dle ŠVARÍČKA & ŠEĐOVÁ ET AL. (2007) snaží za pomoci řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu. Pro tento typ výzkumu je typické, že teprve po nasbírání dostatečného množství dat začíná výzkumník objevovat pravidelnosti v sesbíraných datech, formuluje předběžné závěry a hledá pro ně podporu v dalších postupech (ŠVARÍČEK & ŠEĐOVÁ ET AL. 2007). Důležité je mít na paměti, že sesbírané údaje

kvalitativního výzkumu jsou hrubé, a není tedy možné zkoumané jevy mechanicky shrnout a závěry zevšeobecňovat (Gavora 2010).

2.1.1 Metody kvalitativního výzkumu

GAVORA (2010) považuje za základní metody kvalitativního výzkumu pozorování a rozhovor. Tyto metody budou autorem využity ve výzkumu. Spojení těchto dvou metod umožňuje výzkumníkovi vytvořit si komplexní obrázek o zkoumané situaci (ŠVAŘÍČEK & ŠEĐOVÁ ET AL. 2007). Metoda pozorování zahrnuje proces sledování a zkoumání činností pozorovaných osob a prostředí, ve kterém se činnosti uskutečňují (GAVORA, 1996). Zachycuje, jakým způsobem daná situace probíhá, popisuje celý kontext situace a studovaný problém v celé šíři (ŠVAŘÍČEK & ŠEĐOVÁ ET AL. 2007).

Hlubkový rozhovor je metodou sběru dat kvalitativního výzkumu. Jedná se o nestandardní dotazování respondenta výzkumníkem (ŠVAŘÍČEK & ŠEĐOVÁ ET AL. 2007) za účelem pochopení událostí respondentem (GAVORA, 2010). Hlubkový rozhovor dělíme na polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor (GAVORA, 2010). Polostrukturovaný rozhovor vychází, na rozdíl od toho nestrukturovaného, zpravidla z předem připravených rámcových otázek. Na začátku každého rozhovoru by mělo dojít k představení výzkumníka a jeho projektu (GAVORA, 2010). Po představení výzkumu by měl výzkumník přejít k úvodním otázkám, aby došlo k rozproudění konverzace a „zahřátí“ respondenta (ŠVAŘÍČEK & ŠEĐOVÁ ET AL. 2007). Poté by se mělo přejít k hlavním otázkám, které vycházejí z výzkumných otázek, a zabývají se jádrem daného výzkumu.

Pro identifikaci kritických míst ve výuce a hodnocení vyučovacích jednotek bude autorem využit polostrukturovaný rozhovor. Pro polostrukturovaný rozhovor je vhodné využít Wengrafův pyramidový model (ŠVAŘÍČEK & ŠEĐOVÁ ET AL. 2007). Tento model základní výzkumnou otázku (ZVO) rozvíjí specifickými výzkumnými otázkami (SVO), které se mohou dále rozvíjet otázkami tazatelskými (TO) (WENGRAF, 2001). Rozhovor by měl výzkumník uzavřít za pomoci ukončovacích otázek, které plynule rozhovor zakončí (Švaříček a Šeďová et al. 2007), výzkumník by se měl vyhnout náhlému ukončení rozhovoru (Gavora, 2010).

2.1.2 Metodika 3A

K hodnocení vyučování bude aplikována metodika 3A, která vychází z Korthagenova ALACT modelu, a je využívána pro reflexi a případné návrhy na zlepšení práce učitele tak, aby výuka byla co nejkvalitnější (CRASBORN, 2008), (SLAVÍK ET AL., 2020). Skládá ze tří částí, které na sebe navazují, a to **anotace, analýzy a alterace** (SLAVÍK ET AL., 2020). Hlavním úkolem metodiky 3A je popsat danou výuku, následně ji detailně rozebrat, a dále přinést poznatky k vylepšení výuky (SLAVÍK ET AL., 2020).

Anotace

Dle JANÍKA ET AL. (2013) se anotace skládá ze dvou částí:

- **kontextu výukové situace**, který obsahuje informace o učivu zkoumané hodiny a učivu, které této hodině předcházelo, o tématech zkoumané výuky a cílech hodiny;
- **didaktického uchopení obsahu**, který popisuje, co učitel a žáci během zkoumaného vyučování dělali, tedy co učitel předal žákům, jak žáci v hodině pracovali a jak plnili zadané úlohy (JANÍK ET AL., 2013).

Díky anotaci by mělo být možné zjistit odpovědi na otázky: „Co se dělo během výuky, aby byl naplněn stanovený cíl hodiny?“, „Co se stalo, že stanovené cíle výuky nebyly naplněny?“ (SLAVÍK ET AL., 2020).

Analýza

V této části metodiky by mělo dojít k identifikaci stěžejních bodů výuky, které by se daly změnit, aby došlo ke zlepšení výuky, a tím byla výuka kvalitnější (SLAVÍK ET AL., 2020). V této části analýza navazuje na anotaci, mělo by dojít k zaměření na otázku „co“ se během výuky stalo, a zejména by mělo dojít k hledání odpovědi na otázku „jak“ vyučování postupovalo, aby bylo dosaženo cílů vyučování (SLAVÍK ET AL., 2020). Důležité je určit momenty, které byly pro výuku nejdůležitější, anebo z jakého důvodu nebylo dosaženo stanovených cílů (SLAVÍK ET AL., 2020).

Tato část je dle JANÍKA ET AL. (2013) rozdělena na dvě části:

- **strukturaci obsahu** – zahrnuje konceptový diagram, kde jsou znázorněné stěžejní úlohy ze zkoumané hodiny;
- **rozbor transformace obsahu** – dochází k rozebrání výukové části a zjištění, kde je při předávání informací žákům problém (JANÍK ET AL., 2013).

Alterace

Hlavním úkolem alterace je, aby byly navrženy jiné postupy, které by v konečném důsledku vedly ke zvýšení kvality výuky (SLAVÍK ET AL., 2020). V této části je třeba více prozkoumat otázky „co“ nebo „jak“ a hlavně otázku „proč“. Proč by měla výuka probíhat jinak, a jak by se v tomto ohledu měla vylepšit oproti původní verzi (SLAVÍK ET AL., 2020).

JANÍK ET AL. (2013) i alteraci dělí na dvě části, a to:

- **posouzení kvality** – zde je problémová část výuky zařazena do tabulky podle kvality a je zároveň uvedeno, proč je zařazena do dané kategorie (selhávající, nerozvinutá, podnětná, rozvíjející);
- **návrh alterace a její přezkoumání** – zde se popisuje zdokonalení dané výukové situace nebo celé hodiny a zdůvodňuje se, proč by navrhovaná alterace měla být lepší než stávající (JANÍK ET AL., 2013).

Stupeň kvality	Název situace podle stupně kvality	Charakteristika výuky/výukových situací	Naléhavost alterací
0	Selhávající	Výuka pro žáky nemá zjevný přínos ani v základních rovinách poznávání. Za určitých okolností může být výuka pro žáky motivující, ale bez pozitivního důsledku pro kvalitu učení.	Velmi vysoká
I	Nerozvinutá	Výuka poskytuje žákům příležitost osvojovat si poznatky, ale žáci jim dost dobře nerozumějí. Za určitých okolností může být výuka pro žáky motivující, ale bez výraznějšího pozitivního důsledku pro kvalitu učení.	Vysoká
II	Podnětná	Výuka poskytuje žákům příležitost k dialogu, k rozebrání předložených témat, ke klasifikacím, k hodnocení a k poučení se z chyb. Vede žáky k usuzování, vysvětlování a odvozování závěrů opřených o základní poznatky. Výuka bývá pro žáky motivující s pozitivním důsledkem pro kvalitu učení.	Nízká

III	Rozvíjející	Výuka poskytuje žákům příležitost k tomu, aby s patřičným porozuměním zobecňovali osvojené poznatky a dokázali je aplikovat na různé typy situací buď přímo v mimoškolní realitě, anebo v modelových školních činnostech, které jsou jim blízké; aby získávali náhled na vlastní činnost a rozuměli vztahům mezi sebou samými a jejich sociálním, kulturním nebo přírodním prostředím. Tyto kompetence žáci mohou prokázat v odpovídajících úkolových (testových) situacích a dokážou přiměřeně ke svému věku objasnit jejich smysl v širších společenských, kulturních, ekologických aj. souvislostech. Výuka je pro žáky motivující s pozitivním důsledkem pro spojení mezi rozvojem klíčových kompetencí a osvojováním učiva.	Alterace nejsou nutné, jsou-li navrženy, nezpůsobí kladnou změnu hodnoty
-----	-------------	--	--

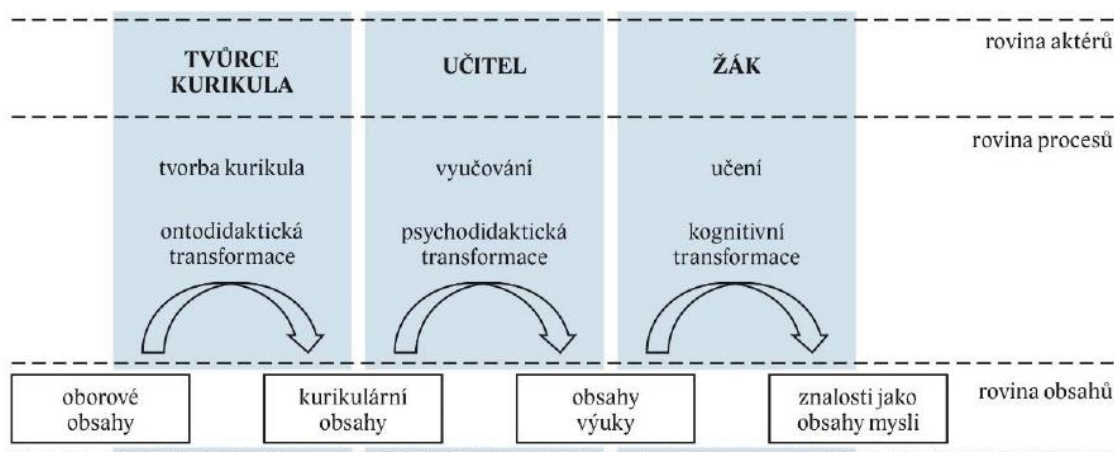
Tabulka 1: Škála kvality situací výuky se stručnou charakteristikou situací (SLAVÍK ET AL. 2020)

2.2 Transformace vzdělávacího obsahu

Transformace obsahu je v pedagogickém kontextu klíčovým pojmem. Podle SLAVÍKA ET AL. (2020) se jedná o proces, který mění formu obsahu, aniž by samotný obsah byl změněn. Jednou z důležitých forem transformace je didaktická transformace, která se vztahuje k vzdělávání. Tato transformace rozhoduje, zda se obsah stane pro žáka přístupnějším a zda si ho osvojí. JANÍK (2018) rozlišuje tři hlavní procesy didaktické transformace:

- **Ontodidaktická transformace:** Přeměna oborového obsahu na obsah kurikulární. To znamená, že se obsah přizpůsobuje danému vzdělávacímu oboru. Sem patří například vzdělávací programy (RVP, ŠVP), učební plány a osnovy, učebnice a metodické příručky (JANÍK ET AL. 2009), (ZORMANOVÁ, 2014).
- **Psychodidaktická transformace:** Převedení kurikulárního obsahu na obsah výuky. Učitel zpřístupňuje obsah tak, aby navazoval na zkušenost žáků. Cílem je vytvořit vztah mezi žákem a obsahem vzdělávání (JANÍK, 2018), (SLAVÍK ET AL. 2020).
- **Kognitivní transformace:** Souvisí s procesem osvojování obsahu žákem. Zahrnuje rozvoj, prohlubování a upřesňování zkušenosti a motivace žáka. Dochází ke konfrontaci žáka s učivem, při níž je žák vzhledem k obsahu kognitivně aktivizován za účelem hlubšího porozumění (JANÍK, 2018), (SLAVÍK ET AL. 2020).

Při transformaci vzdělávacího obsahu je klíčové dodržovat didaktické zásady, které umožňují rozvíjet schopnost učitele transformovat obsah tak, aby jeho podoba byla pedagogicky účinná a zároveň odpovídala úrovni a potřebám žáků (JANČAŘÍKOVÁ ET AL., 2022).

Obrázek 1: Schéma transformace vzdělávacího obsahu (Janík, 2018)

Mezi nejvyužitelnější didaktické zásady při tvorbě výukového materiálu patří:

- **Zásada systematičnosti:** Obsah by měl být logicky strukturovaný a uspořádaný tak, aby žákům usnadnil pochopení a osvojení.
- **Zásada přiměřenosti:** Obsah by měl odpovídat věkové skupině žáků, jejich schopnostem a předchozím znalostem.
- **Zásada srozumitelnosti:** Obsah by měl být jasný, srozumitelný a přístupný pro žáky různých úrovní (JANČAŘÍKOVÁ ET AL., 2022).

Tyto zásady pomáhají vytvářet kvalitní vzdělávací materiály a podporují efektivní vzdělávání.

2.2.1 Ontodidaktická transformace

ZORMANOVÁ (2014) označuje kurikulum jako souhrn dokumentů a materiálů, které umožňují realizaci vzdělávání a jeho hodnocení. MAŇÁK ET AL. (2008) za kurikulum označují obsah vzdělávání, tedy učivo a proces jeho osvojování ve školském vzdělávacím prostředí. Podle ZORMANOVÉ (2014) do kurikulárních dokumentů patří:

- Bílá kniha;
- standardy základního vzdělávání;

- vzdělávací programy (RVP, ŠVP);
- učební plány;
- učební osnovy;
- tematický učební plán;
- učebnice;
- metodické příručky.

2.2.1.1 Analýza RVP

Bakalářská práce se zabývá přípravou a realizací výuky místního regionu Chodsko v předmětu zeměpis na 2. stupni ZŠ. V kvalifikační práci je vypracována analýza kurikulárních dokumentů, a to z důvodu stanovení toho, co by mělo být náplní výuky o místním regionu. Tato analýza vychází z RVP, který pravidelně upravuje MŠMT.

RVP spadá pod Národní program vzdělávání, který vyčleňuje vzdělávání jako celek. RVP nastavuje rámec podoby ŠVP, který si každá škola vytváří sama. Vzdělávací obsah RVP je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem, nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory (RVP ZV, 2016).

Vyučovací předmět zeměpis spadá do oblasti *Člověk a příroda*, která se vyučuje na 2. stupni ZŠ, ale rovněž na nižších stupních víceletých gymnázií (RVP ZV, 2016). Fakticky je jeho náplň i v oblasti *Člověk a společnost*. Vyučovací téma místní region je součástí výuky České republiky.

Místní region je v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen „RVP ZV“, platný od 1. 9. 2017) zahrnut do výuky České republiky, kde jsou uvedeny očekávané výstupy ze strany žáka (RVP ZV, 2016). Žák by měl umět vymezit a lokalizovat místní oblast (region) podle bydliště nebo školy, dále by měl dokázat zhodnotit (na přiměřené úrovni) přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu (RVP ZV, 2016). Žák by měl taktéž umět zhodnotit možnosti dalšího rozvoje regionu a přiměřeně analyzovat vazby místního regionu k vyšším územním celkům (RVP ZV, 2016).

Dále je v RVP ZV definováno učivo pro místní region v těchto bodech:

- zeměpisná poloha;
- kritéria pro vymezení místního regionu;
- vztahy k okolním regionům;
- základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj (potenciál x bariéry) (RVP ZV, 2016).

V roce 2021 vyšel revidovaný RVP ZV z důvodu potřeby proměny obsahu, metod a forem vzdělávání. Došlo k redukci očekávaných výstupů žáků, když byl vyřazen obsah založený na encyklopedických znalostech, a to vztahy místních regionů a vyšších územních celků. Dále došlo k vyřazení obsahu vyžadujícího pouze dílčí znalosti, a to hodnocení vazeb místního regionu k vyšším územním celkům (NPI ČR, 2021).

2.2.1.2 Analýza ŠVP

Na dokument RVP ZV navazuje ŠVP, což je kurikulární dokument, který je vytvářen pedagogickými zaměstnanci každé školy v ČR. ŠVP je schvalován a vydáván ředitelem příslušného zařízení a musí být veřejně přístupný. Závazným dokumentem pro tvorbu ŠVP je RVP pro základní, střední, předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání. ŠVP ZŠ Klenčí pod Čerchovem vešel v platnost 1. 9. 2013 a změny do něj byly zapracovány od 1. 9. 2016 (ZŠ A MŠ KLENČÍ POD ČERCHOVEM, 2016).

Jak lze vidět v příloze č. 1. *Tematický plán zeměpis 8. ročník ZŠ Klenčí pod Čerchovem*, téma Místní region – Chodsko se vyučuje v měsíci březnu v rámci tématu Plzeňský kraj (ZŠ A MŠ KLENČÍ POD ČERCHOVEM, 2016). Výstupem analýzy ŠVP bylo zjištění, že škola nemá specifikovaný obsah učiva výuky místního regionu.

Zeměpis není jediným vzdělávacím oborem v rámci RVP ZV a ŠVP, ve kterém se místní region probírá. Dalšími předměty v ŠVP ZŠ KLENČÍ POD ČERCHOVEM (2016), které se zabývají tématem *místního regionu Chodsko*, jsou výchova k občanství, český jazyk (spisovatel Jindřich Šimon Baar), hudební výchova (zde se odkazuje na díla Jindřicha Jindřicha), výtvarná výchova (obrazy Jaroslava Špillara) či dějepis (historie regionu, například významné osobnosti, jako byl Jan Sladký Kozina, který hájil práva Chodů) (ZŠ A MŠ KLENČÍ POD ČERCHOVEM, 2016).

2.2.1.3 Analýza učebnic

V posledních letech se ve výuce zeměpisu v 8. ročnících využívá učebnice od autorek KUBŮ & OHEROVÁ (2021), která byla vydána ve spolupráci s vydavatelstvím Taktik. Tato učebnice je psána velmi poutavou a výstižnou formou a je doplněna o řadu ilustrací, ale nijak podrobně nepopisuje region Chodsko, pouze obsahuje fotografii místních obyvatel v krojích (KUBŮ & OHEROVÁ, 2021). Jelikož se jedná o celostátní učebnici, je pochopitelné, že region Chodsko není v jejím obsahu zahrnut. Učitel si tak musí vytvořit na toto téma vlastní přípravu.

2.3 Kognitivní transformace

2.3.1 Vyučovací jednotka

Vyučovací jednotku dělíme na tři hlavní strukturní prvky, které platí pro všechny typy vyučování. Pro experimentální výuku bude využito zrevidované dělení od LIKAVSKÉHO (2006):

- úvodní část (seznámení žáků s obsahem a cíli výuky),
- hlavní část (zpřístupnění, procvičení a upevnění obsahu učiva),
- závěrečnou část (shrnutí a zopakování obsahu vyučování a zhodnocení činnosti žáků) (LIKAVSKÝ, 2006).

2.3.2 Kritická místa ve výuce

Kritická místa jsou chápána jako taková místa (témata či pojmy) vyučovaného kurikula, kde žáci často selhávají, dělají chyby, pozorujeme u nich vznikající miskoncepty apod. (RENDL & VONDROVÁ, 2014). Většinou to jsou i témata, kterým žáci nerozumí či pro ně nejsou zajímavá (PLUHÁČKOVÁ ET AL., 2019).

Aby došlo k překonání těchto kritických míst ve výuce místního regionu, musí se nejprve zjistit příčiny těchto jevů, proto musí být provedena ontodidaktickou transformace oborového obsahu, který je součástí obsahu kurikulárních dokumentů. Díky tomuto kroku by mělo dojít k překonání těchto kritických míst (PLUHÁČKOVÁ ET AL., 2019).

2.3.3 Kognitivní náročnost výuky

Vzdělávací cíle jsou zaměřeny na osvojování poznatků a intelektových dovedností, a jsou součástí procesu vzdělávání (HOLUBCOVÁ, 2014). Klasifikací vzdělávacích cílů se zabýval Benjamin Samuel Bloom. Bloomova taxonomie klasifikuje cíle podle náročnosti myšlenkové operace, která je vyžadována k jejich naplnění (ZORMANOVÁ, 2014), (NANCY, 2015), (ANDERSON & KRATHWOHL, 2016).

Na obrázku níže jsou uvedeny jednotlivé cíle vzdělávání. Cílem vzdělávání není pouhé zapamatování poznatků. Žáci by se měli naučit s informacemi pracovat a aplikovat je v praxi (ZORMANOVÁ, 2014). Vzdělávací cíle se stupňují s věkem žáků. Tato práce bude cílit na úroveň myšlenkových dovedností *hodnotit* dle Bloomovy taxonomie.

Obrázek 2: Bloomova taxonomie výukových cílů dle Němce (2017)

2.3.4 Výukové cíle

Výukové cíle neboli výchovně-vzdělávací cíle udávají, co se v dané vyučovací hodině má splnit, čeho mají žáci dosáhnout (KALHOUS ET AL., 2002). Tyto cíle si určují učitelé, ale žáci by s nimi měli být seznámeni, aby věděli, zda byly během výuky splněny (ZORMANOVÁ, 2014). Výukové cíle zahrnují porozumění a poznatky o daném tématu, praktické dovednosti nebo různé postoje a hodnoty. (ZORMANOVÁ, 2014).

Výukové cíle můžeme rozdělit podle několika různých kritérií od různých autorů. Pro výuku místního regionu budou využity definice od autorky Zormanové (2014):

1. **Kognitivní výukové cíle:** Kognitivní neboli poznávací cíle se zaměřují na osvojování poznatků a informací. Kognitivním cílem je naučit žáky dané jevy

popisovat, vyjmenovat, definovat či porozumět vztahům mezi jednotlivými jevy (ZORMANOVÁ, 2014).

2. **Afektivní výukové cíle:** Afektivní neboli postojové cíle na rozdíl od kognitivních kladou důraz na emocionální stránku žáků. Zaměřují se na vytváření postojů, hodnot, názorů či etických stanovisek (ZORMANOVÁ, 2014).
3. **Psychomotorické výukové cíle:** Psychomotorické neboli výcvikové cíle jsou zaměřeny na činnost, která vyžaduje nervosvalovou koordinaci. K těmto cílům se řadí osvojení psychomotorických dovedností, mezi které patří například tělesný pohyb, psaní, kreslení či manipulace s předměty a nástroji (ZORMANOVÁ, 2014).

2.3.5 Metody výuky

Metody jsou určité prostředky, postupy a návody, díky kterým lze dosáhnout určitého cíle, a to nejen v pedagogice, ale v kterékoliv činnosti (ZORMANOVÁ 2012).

Existuje mnoho autorů, kteří se metodami výuky, ať běžnými či moderními, zabývali, jako například ČEKAL (2011), DVOŘÁKOVÁ (2015), HOUDKOVÁ, LABISCHOVÁ & HANOUSEK (2011), LERNER (1986), LIKAVSKÝ (2006), MAŇÁK & ŠVEC (2003), MOJŽÍŠEK (1975) nebo ZORMANOVÁ (2012). V této práci budou využity vybrané výukové metody od MAŇÁKA & ŠVECE (2003):

1. Klasické výukové metody

- a. **Metody slovní** – vyprávění, vysvětlování, přednáška, práce s textem a rozhovor
- b. **Metody názorně-demonstrační** – předvádění a pozorování, práce s obrazem, instruktáž
- c. **Metody dovednostně-praktické** – napodobování, manipulování, laborování a experimentování, vytváření dovedností, produkční metody

2. **Aktivizující výukové metody - metody diskusní** - metody heuristické, řešení problémů, metody situační, didaktické hry

3. **Komplexní výukové metody** - frontální výuka, skupinová a kooperativní metoda, partnerská metoda, individuální a individualizovaná výuka, samostatná práce žáků, kritické myšlení, brainstorming (MAŇÁKA & ŠVECE, 2003).

2.3.6 Klíčové kompetence

Stanovených cílů ve výuce může žák dosáhnout, pokud bude plnit klíčové kompetence. Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti (Metodický portál RVP.CZ, 2016). Smyslem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti (Metodický portál RVP.CZ, 2016). Osvojování klíčových kompetencí je proces dlouhodobý a složitý, který má svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života (Metodický portál RVP.CZ, 2016). Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze ještě považovat za ukončenou, ale získané klíčové kompetence tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu (Metodický portál RVP.CZ, 2016).

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání (Metodický portál RVP.CZ, 2016). Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají (Metodický portál RVP.CZ, 2016). Ve vzdělávacím obsahu RVP ZV je učivo chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů, které se postupně propojují a vytvářejí předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí (Metodický portál RVP.CZ, 2016). V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

- kompetence k učení;
- kompetence k řešení problémů;
- kompetence komunikativní;
- kompetence sociální a personální;
- kompetence občanské;
- kompetence pracovní (SAHIN ET AL., 2010), (Metodický portál RVP.CZ, 2016).

2.3.7 Digitální kompetence

Nová podoba RVP ZV přináší nejen již zmíněné změny, ale také dochází k začlenění nové klíčové kompetence, a to *digitální* (RVP ZV, 2021). Cílem je pomáhat žákům orientovat se v digitálním prostředí a vést je k bezpečnému, sebejistému, kritickému a tvořivému využívání digitálních technologií při práci, při učení, ve volném čase i při zapojování do společnosti a občanského života (ILOMÄKI ET AL., 2011) (RVP ZV, 2021). Autor práce se v učebních úlohách zaměří i na splnění této kompetence.

2.4 Obsah výuky místního regionu

2.4.1 Region / místní region

Výuka regionální geografie a místního regionu je zakotvena v RVP pro ZŠ, nicméně koncepce výuky tohoto tématu po České republice (dále jen „ČR“) není stejná. Každá škola si koncept výuky upravuje podle svých možností, totožný je jen povinný základ (RVP ZV, 2016).

S regionem se žáci setkávají již ve výuce v rámci předmětu prvouka na 1. stupni základní školy, přesněji ve 3. třídě, kde ve vzdělávacím oboru *Člověk a jeho svět* probírají tematický okruh *Místo, kde žijeme* (RVP ZV, 2016). Již v tomto tématu se žáci učí poznávat své nejbližší okolí, vztahy a souvislosti v organizaci života v obci i ve společnosti. Zdůrazněna je oblast poznávání místních a regionálních skutečností, vytváření kladného vztahu k místu jejich bydliště. Dále se žáci s popisem místního regionu setkávají v předmětu výchova k občanství (dále jen „OV“) v rámci oboru *Člověk a společnost*. Obsahem výuky OV by dle RVP ZV měl být popis naší obce, regionu, kraje, kde se uvádějí významné instituce, zajímavá a památná místa, významní rodáci, místní tradice a chráněné kulturní a přírodní památek, objektů a majetků (RVP ZV, 2016).

Vymezením a popisem regionu a místního regionu se zabývá mnoho autorů jako například HAMPL (1966), HEŘMANOVÁ & CHROMÝ (2009), IVANIČKA (1983), STAŇKOVÁ (2018), ŠUPKA ET AL. (1994). V této práci bude využita následující definice *regionu* od autorů HEŘMANOVÉ & CHROMÉHO (2009): „*Region můžeme definovat jako ohraničené území, které se svou charakteristikou a uniformitou odlišuje od ostatních území.*“

Pro definování *místního regionu* bude využita definice od KANDRÁČOVÉ & MICHAELIHO (1997), kteří místní region označují jako areál platnosti rutinních vazeb člověka v rámci jeho primárního percepčního teritoria na rozhraní lokální a regionální úrovně.

ŠUPKA ET AL. (1990) uvádí jako základní myšlenku výuky místního regionu cílevědomé a soustavné využívání místní krajiny a všech jejích složek k výchovně vzdělávacím činnostem. Dochází tak ke spojení školního prostředí s životem žáka. U výuky místního regionu ŠUPKA ET AL. (1990) ještě zdůrazňuje, že je důležitým motivačním prvkem, který dělá výuku přitažlivou a zajímavou, jelikož vychází ze zkušeností a poznatků okolního prostředí.

2.4.2 Fyzicko-socioekonomická charakteristika Chodska

V této kapitole bude podrobně popsáno Chodsko z fyzicko-socioekonomického hlediska. Vzdělávací obsah bude transformován dle zásad JANÍKA (2018) a SLAVÍKA ET AL. (2020) na požadovanou úroveň žáků 8. tříd ZŠ.

2.4.2.1 Fyzicko-geografická charakteristika

V této podkapitole bude charakterizováno Chodsko z fyzicko-geografického pohledu. Podkapitola bude zaměřena na půdní typy a krajinný pokryv, hydrosféru, atmosféru a biosféru.

2.4.2.1.1 Reliéf, půdy a krajinný pokryv

Chodsko se nachází v pohraniční oblasti západních Čech v kopcovitém masivu Českého lesa (DEMEK, 1982), (DEMEK & MACKOVČIN, 2006). Území se rozprostírá na Všerubské vrchovině (DEMEK, 1982). Součástí Českého lesa je Čerchovský les, který se dále dělí na tři celky: Haltravská hornatina, Nemanická vrchovina a Ostrovská vrchovina (DEMEK & MACKOVČIN, 2006). Haltravská vrchovina je tvořena migmatickými rulami a pararulami moldanubika, najdeme zde mrazové sruby a srázy, kryoplanáčnické terasy, hrnáčové osypy a balvanové proudy s kamennými moři (DEMEK & MACKOVČIN, 2006). Čerchov s nadmořskou výškou 1042 m n. m. je nejvyšší bod Haltravské hornatiny a zároveň i nejvyšším vrcholem Českého lesa (SUDA, 2005).

Z hlediska horninového typu převažují sedimenty nezpevněné a z hlediska zrnitostního složení to jsou hlinitopísčité až písčitohlinité půdy, středně hluboké až mělké šterkovité až

kamenité půdy (ČESKÁ GEOLOGICKÁ SLUŽBA [ČGS], 2024). Hlavní půdní jednotky jsou zde hnědozemě, luvizemě a hnědé lesní půdy (kambizemě) (ČGS, 2024).

V hornatině Českého lesa se vyskytují horské a podhorské typy půd, především hnědé půdy kyselé a silně kyselé. V zamokřených místech a v okolí pramenišť se nacházejí gleje (SLADKÝ ET AL., 2004). Z hlediska vertikální členitosti zasahují pahorkatiny a vrchoviny. Díky průměrnému úhrnu srážek a vyšší nadmořské výšce se tady nacházejí typy půd s menším obsahem humusu (MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2024).

Z hlediska krajinného pokrytí (landcover) jsou to stromy listnaté (například dub, buk, javor, jilm, lípa nebo olše) a jehličnaté (smrk, borovice, modřín) a travní porost (ÚHUL, 2024). Velká část pokryvu je zabrána pro dopravní obsluhu, tedy pokryta asfaltem nebo sídelní zástavbou.

2.4.2.1.2 Hydrosféra

Českým lesem a Všerubskou vrchovinou probíhá hlavní evropské rozvodí - labskodunajské (TESAŘ, 2005). Na Chodsku se nachází pouze jedna významná řeka, a to Zubřina. Menší toky jsou rozmístěny po celém regionu, jedná se například o Tlumačovský potok, Smolovský potok, Nevolický potok (MAPY.CZ, 2024). Kromě uvedených přirozených toků se na území Chodska nachází i jeden umělý tok, kterým je náhon Teplé Bystřice (HRÍBAL, 2020).

Většina rybníků na Chodsku je využita pro chov ryb, jedná se například o Pasečnický rybník, Strakovský rybník, Radošovský rybník, Zelenovský rybník. Chov ryb ve zmíněných rybnících zajišťují Městské lesy Domažlice (MAPY.CZ, 2024).

2.4.2.1.3 Atmosféra

Dolní Chodsko se nachází v mírně teplé klimatické oblasti, která je charakterizována mírným jarem i podzimem, krátkým, mírně vlhkým létem. Zima zde je suchá, normálně dlouhá s mírnými teplotami (MIŠTERA, 1996). Horní Chodsko patří do klimatu chladného. Pro tuto oblast je charakteristické velmi krátké až krátké léto, jaro mírně chladné, mírný podzim a zima dlouhá, mírná, mírně vlhká (CENIA 2013).

Dlouhodobé průměrné roční teploty kolísají v závislosti na nadmořské výšce od 4,5°C až po 8°C (ČESKÝ HYDROMETEOROLOGICKÝ ÚSTAV [ČHMÚ], 2024). V průběhu roku připadá teplotní maximum na červenec s průměrnou měsíční teplotou 14–18°C, minimum na leden

s teplotami -2 až -4°C. V posledních dvaceti letech je patrný pozvolný nárůst průměrné roční teploty (ČHMÚ, 2024). Chodsko se nachází v oblasti srážkového stínu Českého lesa, což ovlivňuje jeho klima. Množství srážek nejvíce ovlivňuje nadmořská výška (SLADKÝ ET AL., 2004). Roční maximum úhrnu srážek v tomto regionu je okolo 600-800 mm, Čerchov 1127 mm srážek (ČHMÚ, 2024).

2.4.2.1.4 Biosféra

Původně se na území Horního Chodska nacházely převážně bukové porosty, které se staly součástí ochrany NPR Čerchovské hvozdy. Bukové porosty byly z větší části vykáceny a přeměněny na monokultury smrku, které jsou napadeny kůrovcem (CHOCHOLOUŠKOVÁ, 2011), (Domažlický deník, 2019). Zájmové území dle lesnického členění patří do jedlo-bukového stupně (CHOCHOLOUŠKOVÁ, 2011). Zástupci bylinného patra jsou rozrazil horský, řeřišnice křivolaká, česnek medvědí a bledule jarní (SLADKÝ ET AL., 2004).

Na území Chodska se nachází několik významných přírodních území, kterými jsou například CHKO Český les. (ZAHRADNICKÝ & MACKOVČIN, 2004). Úkolem CHKO Český les je zachování a obnova ekosystémů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, společně se zachováváním charakteru krajiny (BÁRTA ET AL., 2007). Dále se na území nachází již zmíněné NPR Čerchovské hvozdy, předmětem ochrany jsou zde přirozené horské bučiny s výskytem suťových lesů s příměsí jedle bělokoré a smrku ztepilého (SLADKÝ ET AL., 2004). Na území NPR Čerchovských hvozdů je podporována populace tetřeva hlušce a byl zde zaznamenán výskyt rysa ostrovida (SLADKÝ ET AL., 2004), (JÍLEK, 2011).

Přírodní rezervace (PR) Postřekovské rybníky zahrnuje přes 300 druhů cévnatých rostlin a vlhké louky (SLADKÝ ET AL., 2004). Tyto rybníky jsou hnízdištěm mnoha druhů vodních ptáků, žije zde např. slavík modráček střeoevropský, moták pochop, moudiváček lužní, kachny a koliha velká (DUDÁK ET AL., 2006). V minulosti zde bylo první početnější hnízdiště slavíka modráčka (SLADKÝ ET AL., 2004).

Přírodní památka (PP) Skalky na Sádce chrání fragment smrkové bučiny na skalnatém terénu a je domovem pro králíčka obecného, červenku obecnou a pěnkavu obecnou (ZAHRADNICKÝ & MACKOVČIN, 2004).

Dalším významným územím je PP Louka u Šnajberského rybníka. Zde je předmětem ochrany zbytek lučních, rašelinných a mokřadních společenstev s výskytem chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů (DUDÁK ET AL., 2006). V přírodním parku (PřP) Zelenov se pak nachází unikátní středověká rybníční soustava s výskytem volavky popelavé a ledňáčka říčního.

2.4.2.2 Socioekonomická charakteristika

V této podkapitole bude popsáno Chodsko z hlediska socioekonomického. Důraz bude kladen na historii zájmového území, jeho obyvatelstva, sídelního systému, hospodářství a dopravy.

2.4.2.2.1 Historie

První potvrzená zmínka o Chodech se váže k roku 1040 a je uvedena v Dalimilově kronice ze 14. století, kde je uvedeno 11 chodských vesnic (Draženov, Chodov, Chodská Lhota, Klenčí pod Čerchovem, Mrákov, Pocinovice, Postřekov, Starý Klíčov, Stráž, Tlumačov a Újezd) (ROUBÍK A VÁCHAL, 1962).

Název Chodsko je odvozen od obyvatel, kteří žili v okolí Domažlic, tedy od Chodů. Chodové byli polosvobodní obyvatelé jedenácti pohraničních vesnic, kteří byli poddaní přímo panovníkovi české země. Jejich úkolem bylo nepřetržité střežení hranic a zjištění, zda české zemi nehrozí nebezpečí vpádu nepřítele. Chodové dále zjišťovali, zda nedošlo k posouvání hraničních mezníků, nebo zda němečtí vojáci nedrancují české území (KUMPEROVÁ, 2010), (KURCOVÁ, 2014), (MAUR, 1984), (SKOPOVÁ, 2017), (ROUBÍK & VÁCHAL, 1962). K nejdůležitějším z privilegií, kterými byli za své služby obdarováni, patřila osobní svoboda. Byli osvobozeni od roboty, nemuseli platit clo ani mýto, mohli volně lovit zvěř a provozovat řemeslo (ROUBÍK & VÁCHAL, 1962).

V 15. století v souvislosti s profesionalizací vojska začali Chodové ztrácet svůj vojenský význam. Hranice byly vymezeny písemnými smlouvami a původní funkce Chodů ztratila na svém významu. Panovníci své chodské vesnice začali prodávat šlechtě, která Chodům začala omezovat jejich práva (JINDŘICH, 1956). Útlak se stupňoval za vlády Švamberků, vrcholu dosáhl za vlády rodu Lamingerů, kdy jejich výsady úplně zrušil Wolf Vilém Laminger zvaný též Lomikar (PROCHÁZKA, 1993). Chodům se nelíbilo, jak se s nimi jedná, proto se často odvolávali k soudům a k samotnému císaři. K císaři vyrazil i slavný chod Jan Sladký Kozina, který byl v roce 1695 popraven, jelikož byl v čele chodského povstání

(PROCHÁZKA, 2002). Bouřili se především proti robotě, celý spor se táhl několik desítek let, Chodové nakonec boj prohráli a stali se robotníky (JINDŘICH, 1956). Po smrti Lomikara byli Chodové roku 1697 prodáni Jiřímu Jindřichu Stadionovi pod jehož vládou setrvali až do začátku 20. století (JINDŘICH, 1956).

Během 18. - 19. století bylo napsáno mnoho děl o tradicích, zvycích a povaze Chodska. Nejslavnějším chodským spisovatelem je Jindřich Šimon Baar, který se ve svých dílech kraji věnoval (DVOŘÁKOVÁ, 2012). V roce 1938 došlo k odtržení části Chodska od Československého státu a jeho připojení přímo k nacistickému Německu. Odtržení se týkalo těchto chodských vesnic: Klenčí pod Čerchovem, Postřekov, Trhanov, Chodov, Pec. Část Chodska tudíž nebyla součástí Sudet. K osvobození došlo v roce 1945 americkou armádou (HEMZÁLKOVÁ, 2012). Po 2. světové válce došlo ke změně režimu a došlo k uzavření česko-bavorské hranice. Celé pohraničí spadalo do přísně střeženého pásma, docházelo k likvidaci sídel v blízkosti hranic, což významně ovlivnilo sídelní strukturu v regionu (DOKOUPIL, 2011).

Chodsko má velmi bohaté lidové tradice. Zachoval se zde pestrý lidový kroj a bohatý folklór. Kroje jsou stále v hlavních centrech Chodska nošeny staršími ženami jako každodenní oděv (KUMPEROVÁ, 2010), (KURCOVÁ, 2014), (SKOPOVÁ, 2017). Zachovalo se i chodské nářečí a zvyky. Každý rok se zde pořádají Chodské slavnosti. Charakteristickým hudebním nástrojem jsou dudy. Zachovala se i původní lidová architektura, např. ve vesnicích Mrákov, Postřekov a Klenčí pod Čerchovem. Dodnes jsou rovněž živá různá lidová řemesla – krajkářství, paličkování nebo výroba tradiční lidové keramiky s typickým chodským vzorem, nebo výroba typických chodských specialit – chodských koláčů, točů nebo báčů (bramborové jídlo typické pro Horní Chodsko) (KUMPEROVÁ, 2010), (KURCOVÁ, 2014), (SKOPOVÁ, 2017).

V současné době je na území Dolního Chodska půda využita (land-use) pro pěstování náročných zemědělských plodin, jako jsou obilniny či kukuřice (ČSÚ, 2024). Ve využití půd na Horním Chodsku převažují trvale travní porosty (pícniny), louky a pastviny pro dobytek. Malé procento je využito jako půda orná, když se zde pěstují nenáročné plodiny, jako jsou například brambory (ČSÚ, 2024).

2.4.2.2.2 Obyvatelstvo

Obyvatelstvo Chodska se nazývá Chodové. V minulosti v zájmovém území žila velká část Němců, zejména na Horním Chodsku. Ti byli po 2. světové válce vystěhováni. S pozdějším režimem se již do míst, kde bydleli, nevrátili. Až teprve po pádu Železné opony se německá menšina začala stěhovat do pohraničí. Dnes zde žijí cizinci národnosti slovenské, vietnamské, ukrajinské či romské, a to zejména na Horním Chodsku (ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ], 2024). Právě obyvatelé z Ukrajiny jsou v posledních dvou letech nejpočetnějšími přistěhovalci (váleční emigranti) kvůli probíhajícímu válečnému konfliktu.

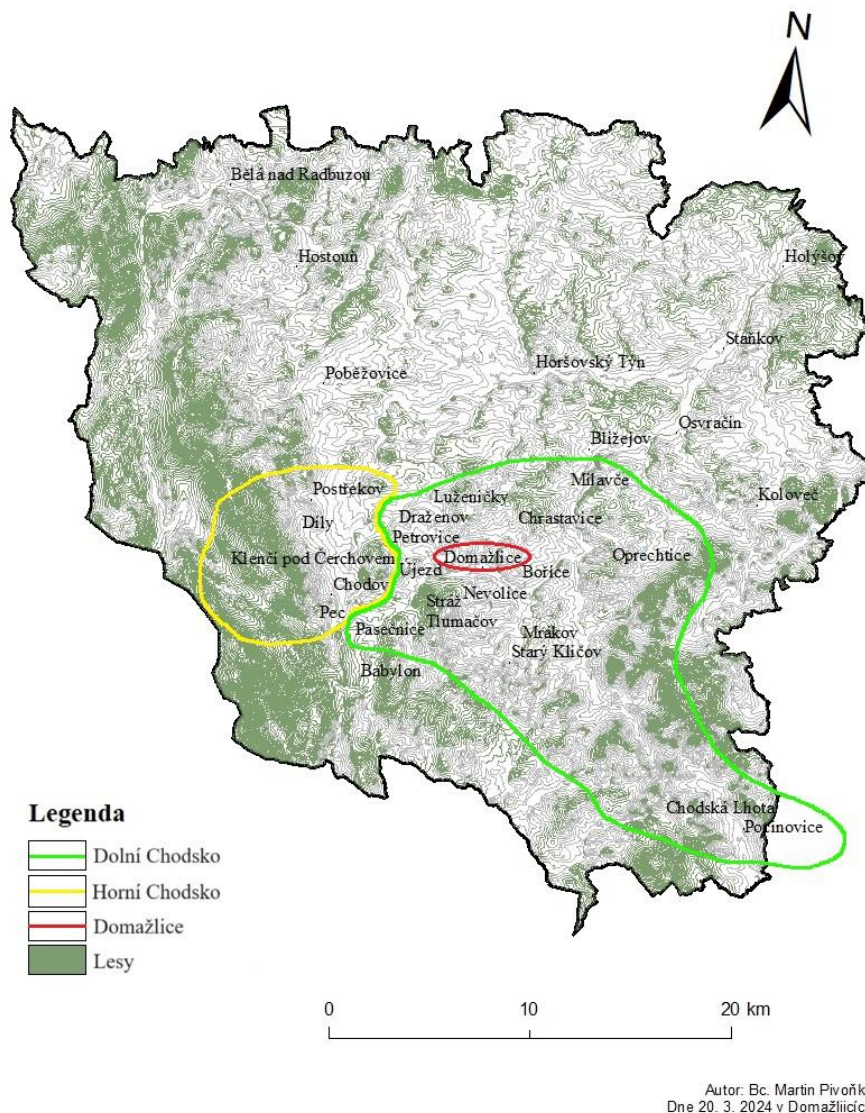
Aktuálně žije dle ČSÚ (2024) na území Chodska (definované dle autorky SKOPOVÉ, 2017) necelých 10 500 obyvatel (10 397 k 1. 1. 2023). Dominantní věkovou skupinou je produktivní, tedy 15 – 64 let. I když je dle ČSÚ tato věková skupina nejpočetnější, mnoho mladých obyvatel zájmové území opouští. Důvody, proč tato skupina Chodsko opouští, jsou zejména studium, ubytovací příležitosti či hledání více lukrativních pracovních míst.

Průměrný věk obyvatelstva na Chodsku činí 43,1 let, což je více než je průměr České republiky, který je 42,6 let (údaje jsou vedeny k datu 31. 12. 2022) (ČSÚ, 2024). Průměrem nejmladší obyvatelé žijí v chodské vesnici Luženičky (40,6 let), naopak nejstarší žijí v Postřekově (45,7 let) (ČSÚ, 2024).

2.4.2.2.3 Sídla

Obce etnografického regionu Chodsko se nachází v okolí města Domažlice v západních Čechách u hranic s Německem. Zájmové území čítá 21 sídel (SKOPOVÁ, 2017). Sídla Dolního Chodska tvoří okruh obcí situovaných v okolí Domažlic (viz obrázek 3): Mrákov, Starý Klíčov, Stráž, Tlumačov, Nevolice, Újezd, Draženov, Luženice, Chrastavice, Petrovice a další (Chodská Lhota, Pocinovice, Pasečnice, Bořice, Milavče, Oprechtice) (KURCOVÁ, 2014), (SKOPOVÁ, 2017). Centrem Horního Chodska je obec Postřekov, dále se k Hornímu Chodsku řadí obce Klenčí pod Čerchovem, Pec pod Čerchovem, Díly a Chodov (viz obrázek 2) (KURCOVÁ, 2014), (SKOPOVÁ, 2017). Bývalé královské město Domažlice je obslužným centrem pro obce Dolního i Horního Chodska. Obyvatelé sem dojíždí za prací, službami a volnočasovými aktivitami.

Vymezení Chodska na okresu Domažlice

Obrázek 3: Vymezení Chodska v rámci okresu Domažlice

2.4.2.2.4 Hospodářství

Zemědělství na Chodsku je ovlivněno jeho polohou, klimatem a nadmořskou výškou. Na území Chodska lze rozlišit tři zemědělské výrobní oblasti, a to obilnářskou, bramborářskou a píceňářskou. Z živočišné produkce převažuje skot. Dolní Chodsko se nachází dál od horské oblasti Českého lesa. Díky tomu jsou zde podmínky pro zemědělství lepší než v Horním Chodsku, proto byla tato oblast v minulosti bohatší. Bohatství se odrazilo například ve výrobě a zdobení chodských specialit - koláčů či krojů. Koláče z Dolního Chodska byly bohatší na zdobení. Na koláč byla nejprve nanášena velká

vrstva tvarohu a do něj se poté merhovaly (zdebily) květinové a ornamentální vzory pomocí máku a povidel. Koláče byly navíc zdobeny mandlemi a rozinkami (obrázek 4: Ukázka koláče z Dolního Chodska). Tradiční výroba těchto koláčů je v obci Bořice.

Naopak obce Horního Chodska se nacházely v podhorské a horské oblasti Českého lesa, kde nebyly vhodné podmínky pro zemědělství. Tato oblast byla chudší, což se projevilo i v technologii výroby koláčů. Ta spočívala v merhování pruhů tvarohu, povidel a máku vedle sebe. Tvaroh byla drahá surovina, se kterou se zde šetřilo (obrázek 5: Ukázka koláče z Horního Chodska). V dnešní době však tyto rozdíly mezi Horním a Dolním Chodskem nejsou patrné. (NEJDL ET AL., 2013)

Obrázek 4: Ukázka koláče z Dolního Chodska (Cibulková, 2015)

Obrázek 5: Ukázka koláče z Horního Chodska (Cibulková, 2015)

Zemědělské činnosti se věnují subjekty jako Zemědělské družstvo Mrákov, AGRIMA DRAŽENOV a.s., Zemědělská společnost Čerchov, a.s. či soukromníci (FIRMY.CZ, 2024). Na Chodsku se nachází firmy zabývající se lesnictvím, a to Domažlické městské lesy a Lesy ČR, které mají rozdělený Český les. Dále to jsou obce, kterým patří určité pozemky s lesním porostem. Z hlediska těžby dřeva je zde dominantní firma LST a.s. (FIRMY.CZ, 2024).

Bohatství obou krajů se odrazilo i na výrobě krojů. Kroj žen na Dolním Chodsku obsahoval krajkované lemy (obrázek 6: Ukázka kroje Dolního Chodska), naopak ženský kroj z Horního Chodska krajky nemá (obrázek 7: Ukázka kroje Horního Chodska). Na Chodsku se dochovala lidová řemesla jako krajkářství, paličkování, či výroba tradiční lidové keramiky s typickým chodským vzorem (KUMPEROVÁ, 2010), (KURCOVÁ, 2014), (SKOPOVÁ, 2017).

Na Chodsku převažuje především lehký průmysl, a to zpracování dřeva (firma LST a.s. – Trhanov, firma Pfeifer Holz s.r.o. - Trhanov), strojírný (firma Rosenberg s.r.o. – Klenčí pod Čerchovem), průmysl stavebních hmot (firma PRVNÍ CHODSKÁ s.r.o. – Klenčí p. Č.), kovovýroba (firma Čerchov a.s. – Klenčí p. Č.), technický průmysl (KNAFAS CZ s.r.o.) či elektrotechnický průmysl (firma Steatit s.r.o. – Klenčí p. Č.) (Wiesner, 2012) (FIRMY.CZ, 2024). V minulosti se na území Chodska těžil amfibolit a metadiorit, a to v Lomečku u Mrákova (VAJSKEBROVÁ, 2017).

Obrázek 6: Ukázka kroje Dolního Chodska, zdroj: Chodsko.net (2024)

Obrázek 7: Ukázka kroje Horního Chodska, zdroj: Chodsko.net (2024)

Z hlediska služeb není zájmové místo tak rozmanité. V žádné obci se nenachází velký obchodní řetězec. Tuto nabídku zajišťují malí obchodníci, a to zejména vietnamské národnosti, kteří si zde otevírají večerky v prostorech původních smíšených prodejen. Zdravotní péči v obci má zajištěn pouze městys Klenci p. Čerchovem (Firmy.cz, 2024).

Vzdělání je zajištěno malými mateřskými a základními školami. Většina základních škol nabízí vzdělání 1. stupně, jako například ZŠ Postřekov, ZŠ Pocinovice (Česká školní inspekce [ČŠI], 2024). V některých školách se vyskytují tzv. malotřídky, jako například v ZŠ Chodov. ZŠ Mrákov, ZŠ Klenčí p. Č., ZŠ nebo ZŠ Milavče nabízí jak 1. stupňové tak 2. stupňové vzdělání. Mateřské školky se nachází v obcích Pasečnice, Klenčí p. Č., Postřekov, Mrákov, Tlumačov, Chodská Lhota (ČŠI, 2024).

2.4.2.2.5 Doprava

Na zájmovém území se nachází zejména silnice II. a III. třídy. Silnice II. třídy pojí například centrum Horního Chodska Postřekov přes Klenčí p. Čerchovem do okresního města Domažlice. Zbylé obce jsou dopravně obslouženy silnicemi III. třídy. Železniční obslužnost najdeme v obcích Chodská Lhota, Klenčí p. Č., Milavče, Pocinovice a Postřekov (MAPY.CZ, 2024). Letecká ani vodní doprava se na zájmovém území nenachází.

2.4.2.3 Odborná východiska výukového materiálu

Přípravě výukových materiálů předcházelo studium odborné literatury a analýza kurikulárních dokumentů. Součástí výukového materiálu by měly být stanovené výukové cíle a učební úlohy rozvíjející kompetence jako např. občanská, sociální a personální, k učení, komunikativní, k řešení problému, práce s mapou a digitální. Dále musí obsahovat časový harmonogram obsahující časovou dotaci pro vybrané učební úlohy včetně přehledu činnosti učitele a žáka, metody využívané pro danou učební úlohu a potřebné pomůcky. Součástí výukových materiálů by měla být charakteristika Chodska z fyzicko-socioekonomického hlediska, aby si dokázal celý region v souvislostech představit.

Učební úlohy by měly být zaměřené na zjištění a vybrané kritické místo (vyplývající z polostrukturovaného rozhovoru s vyučujícím), které se ve výuce zeměpisu vyskytuje. Dále by učební úlohy měly být kognitivně náročné (dle Bloomovy taxonomie až na sloveso „hodnotit“). Tímto materiálem by mělo dojít k překonání tohoto místa. Součástí materiálů musí být také uvedený postup učebních úloh a k nim správné odpovědi. V příloze výukového materiálu musí být vytvořené podklady potřebné k plnění učebních úloh.

Na základě rozboru stanovit faktory ovlivňující zemědělskou činnost, které jsou zásadní pro definování rozdílů mezi Dolním a Horním Chodskem. Mezi prvotní faktory, které ovlivňují zemědělskou činnost, řadíme polohu a klima. Chodsko se nachází v mírném klimatickém pásu na přechodu oceánského a kontinentálního klimatu. Klimatické podmínky jako jsou teplota, srážky a sluneční svit, ovlivňují výběr plodin a chov zvířat. Například v teplých oblastech je vhodné pěstovat plodiny jako je kukuřice, zatímco v chladnějších oblastech je to pšenice a ječmen.

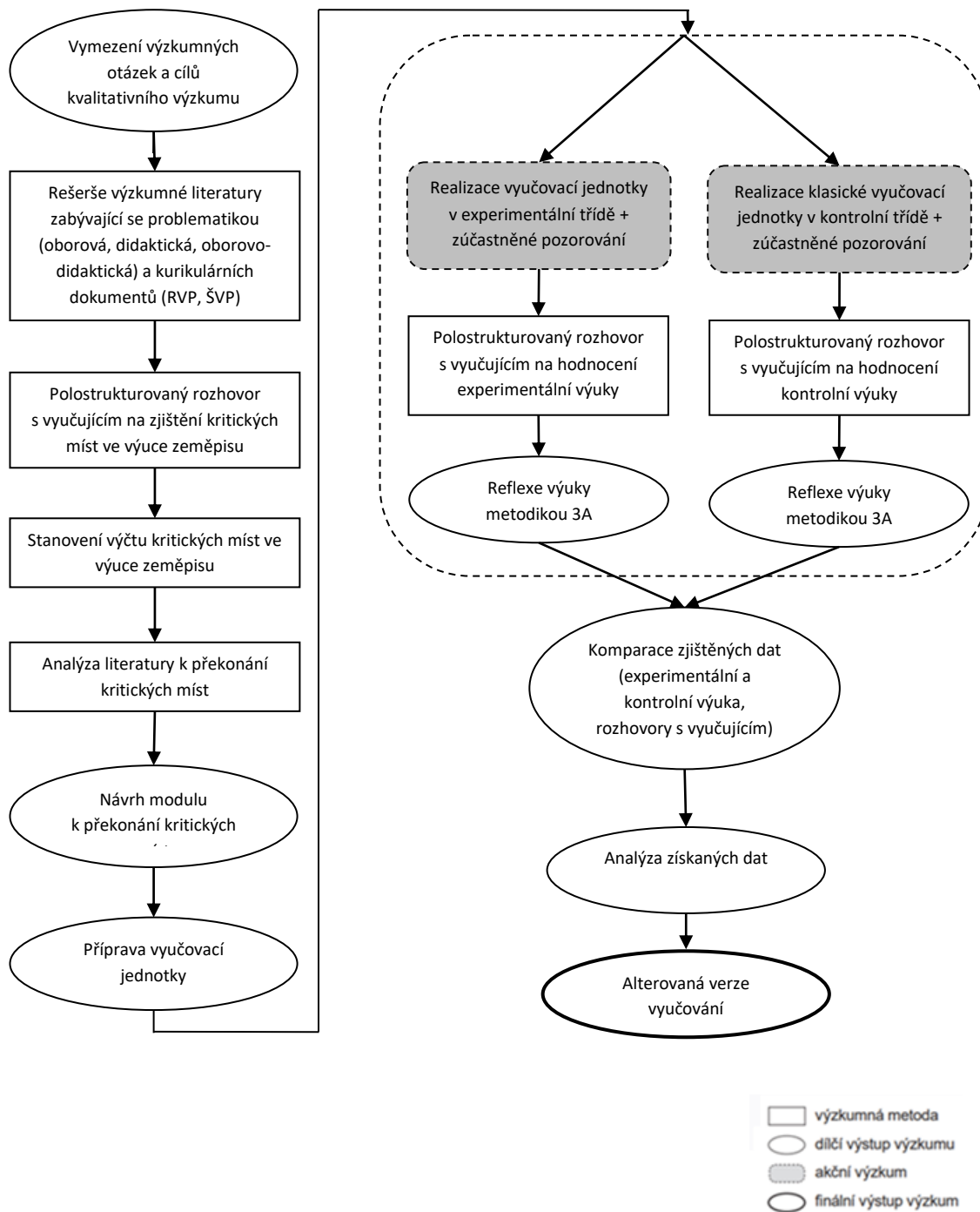
Vzhledem k malé rozloze naší republiky více než geografická poloha zemědělství ovlivňuje členitost terénu a výškové poměry. Chodsko se nachází v oblasti srážkového stínu Českého lesa, což ovlivňuje jeho klima. Nerovnoměrné rozložení srážek může ovlivnit úrodu. Okolí Domažlic má dostatečné množství srážek. Roční maximum se pohybuje mezi 600 – 800 mm (DOKOUPIL ET AL, 2005). Úhrn srážek a teplota jsou faktory ovlivňující celkovou zemědělskou výrobu. Každá plodina potřebuje určité množství srážek a určité teploty pro svůj růst. Nejchladnější oblast celého regionu je Český les, kde je průměrná roční teplota 7-9°C (Horní Chodsko – chladná oblast), ve zbytku regionu (Dolní Chodsko – mírně teplá až teplá oblast) je průměrná teplota 8-10°C (Český hydrometeorologický ústav, 2020), (CENIA, 2013). Díky těmto teplotám se daří odolnějším plodinám, jako jsou obiloviny, olejniny nebo píce.

Dalším faktorem ovlivňujícím zemědělskou činnost je nadmořská výška, kdy s rostoucí nadmořskou výškou klesá teplota. Proto jsou horské oblasti vhodné pro pěstování plodin jako brambory či oves. Různé nadmořské výšky mají různé typy půdy. Například v horách může být půda kamenitá nebo chudá na živiny. Zemědělci musí vybrat plodiny, které jsou přizpůsobeny místním půdním podmínkám (MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2024). Obce Horního Chodska se nachází ve vyšších nadmořských výškách (nejvýše položené jsou Díly v nadmořské výšce 610 m) až na výjimky než obce Dolního Chodska (nejníže položená obec je Milavče, která se nachází v nadmořské výšce 395 m).

3. METODIKA

V této části je podrobně popsán metodický postup výzkumu kvalifikační práce, který probíhal ve spolupráci s vyučujícími ZŠ Klenci pod Čerchovem. Struktura výzkumu je popsána ve schématu níže (viz obrázek 8).

FLOWCHART

Obrázek 8: Schéma metodického postupu

Mezi hlavní body metodického postupu patří rozbor odborné literatury a oborové didaktiky. Cílem je za pomoci I. polostrukturovaného rozhovoru s vyučující stanovit výčet kritických míst objevujících se ve výuce zeměpisu a zjistit, jak standardně probíhá výuka místního regionu na zvolené základní škole, a jaké pomůcky jsou pro výuku potřebné.

Dále bude sestavena metodická příručka s učebními úlohami zaměřenými na překonání vybraného kritického místa. Nejprve dojde ke zhodnocení průběhu výuky, která proběhne standardním způsobem, a to metodikou 3A a II. polostrukturovaným rozhovorem s vyučující. Poté dojde k testování metodické příručky a učebních úloh v experimentální třídě, kde podle této příručky budou odučeny dvě hodiny. Průběh experimentální výuky bude taktéž hodnocen metodikou 3A a za pomoci III. a IV. polostrukturovaného rozhovoru s vyučující. Nakonec dojde ke komparaci s kontrolní výukou a s II. Polostrukturovaným rozhovorem. Na základě těchto výsledků bude vytvořena alterovaná výuka místního regionu.

3.1 I. polostrukturovaný rozhovor (zjištění kritických míst)

Podle ŠVAŘÍČKA & ŠEĐOVÉ ET AL. (2007) a WENGRAFOVA (2001) pyramidového modelu byl sestaven první polostrukturovaný rozhovor. Nejprve byla stanovena základní výzkumná otázka (ZVO), která je dále členěna specifickými výzkumnými otázkami (SVO). Specifické výzkumné jsou dále rozvíjeny tazatelskými otázkami (TO), které byly pokládány vyučující. Před zahájením samotného rozhovoru bude dotazovaná seznámena s průběhem rozhovoru. Na úvod budou zvoleny otázky, které by měly povzbudit vyučující k rozhovoru:

- Jak se jmenujete?
- Jak si užíváte jarní prázdniny?
- Kde jste studovala pedagogickou fakultu?
- Jaká je Vaše aprobace?
- Co Vás vedlo k výběru této kombinace?
- Učíte oba předměty?

- Učila jste i jiné předměty?
- Jaká je Vaše učitelská praxe?
- Kde jste začínala na pozici učitele?
- Jak dlouho učíte na ZŠ Klenčí pod Čerchovem?
- Zaznamenáváte ve výuce zeměpisu nějaké téma, které je složité na vysvětlení? Pokud ano, které?

Základní výzkumné otázky (ZVO)	Specifické výzkumné otázky (SVO)	Tazatelské otázky (TO)
ZVO: Jakým způsobem je vyučován tematický celek místní region Chodsko?	SVO1: Je celek vyučován jako samostatné učivo či jako součást výuky o Plzeňském kraji?	-
	SVO2: Jak probíhá výuka místního regionu?	TO1: V kterém ročníku probíhá výuka místního regionu?
		TO2: Jak velká časová dotace je věnována na výuku tématu místní region Chodsko?
		TO3: Je pro Vás tato časová dotace dostačující?
		TO4: Jaký region vyučujete jako místní?
	SVO3: Jak vymezujete místní region Chodsko?	TO5: Vyznačte do mapy, co považujete za místní region Chodsko. Vyznačte, kde leží škola, na které vyučujete? (viz obrázek)
		TO6: Proč jste takto zvolila místní region Chodsko (viz obr. TO5)?
		TO7: Jaký je vztah mezi místním regionem Chodsko a Plzeňským krajem?

SVO4: Je využit plně potenciál tématu místní region Chodsko pro výuku souvislostí na žákům blízkých tématech?	TO8: Jaké oblasti zeměpisných znalostí pokrýváte během výuky tématu místní region? Jakou úroveň myšlenkových dovedností dle Bloomovy taxonomie vyžadujete po žácích?
	TO9. Které metody ve výuce místního regionu používáte?
	TO10: Využíváte výuku místního regionu na ukázkou obecně platných pravidel na žákům známých příkladech?
	TO11: Pokud ano, uveďte prosím nějaké příklad (odpověď na TO8 a TO10).
SVO5: Jaké využíváte pomůcky během výuky?	TO12. Které učebnice a pracovní sešity k výuce využíváte?
	TO13. Využíváte k výuce i mapy?
	TO14: Pokud byla předchozí odpověď ano, tak které?
	TO15. Používáte při přípravě výuky další pomůcky nebo zdroje informací?
	TO16. Jaké další pomůcky využíváte ve výuce?
SVO6: Je kvalita podkladů pro výuku tématu místní region pro Vás dostatečná?	TO17: Jsou učebnice a pracovní sešity, které používáte k výuce podle Vás kvalitní?
	TO18: Jsou mapy, které používáte k výuce podle Vás kvalitní?
	TO19: Pořádáte v rámci výuky o místním regionu Chodsko exkurze?
	TO20: Pokud jste na TO19 dala ano, tak kam?
	TO21: Pokud jste na TO19 dala ano, tak na jak dlouho?

		TO22: Pokud jste na TO19 dala ano, mají žáci v rámci terénní praxe vypracovat pracovní listy?
		TO23: Pořádáte tyto exkurze v rámci mezipředmětové provázanosti?
		TO24: Která podtémata v rámci výuky místního regionu jsou didakticky náročnější než ostatní?
	SVO7: Jaká jsou dle Vás kritická místa a jejich příčiny ve výuce místního regionu?	TO25: Existují podtémata, u kterých jsou kladeny vyšší nároky na studenty?
		TO26: Jakou výukovou metodu pro náročnější podtémata nejčastěji využíváte?
		TO27: Jaký způsob ověřování znalostí volíte nejčastěji?
		TO28: Z jakých výsledků či reakcí soudíte, že danému tématu studenti rozumí nebo mu nedostatečně porozuměli?
		TO29: Jaké jsou podle Vás důvody, proč jsou tato témata kritickým místem?
		TO30: Jakým způsobem se snažíte překonat kritická místa?
		TO31: Výuku jakých témat či podtémat vnímáte jako kritickou?
		TO32: Vyberte tematické celky či analytické jednotky, které vnímáte kritické?

Tabulka 2: I. polostrukturovaný rozhovor s vyučující zaměřený na zjištění kritických míst ve výuce, zpracováno autorem dle ŠVARÍČKA ET AL. (2007)

Na závěr budou položeny ukončovací otázky a rozhovor uzavřen poděkováním za spolupráci a čas.

3.2 Vyučovací jednotka

Výuka místního regionu Chodsko navazuje na tematický celek Plzeňský kraj a prohlubuje informace o tomto kraji. V metodické příručce budou uvedena témata z Plzeňského kraje a bude uvedena úroveň, na jaké je zapotřebí dané témata dle Bloomovy taxonomie umět.

Výuka místního regionu je součástí RVP ZV a má své očekávané výstupy (RVP ZV, 2021). Žáci by po tomto tematickém celku, kterým je místní region Chodsko, měli umět vymežit a lokalizovat region a na přiměřené úrovni hodnotit přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu (RVP ZV, 2021).

ČESKÁ REPUBLIKA

Očekávané výstupy

žák

Z-9-6-01 vymezí a lokalizuje místní oblast (region) podle bydliště nebo školy

Z-9-6-02 hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu

Obrázek 9: Očekávané výstupy z výuky o místním regionu, Zdroj: RVP ZV 2021.

Výuka bude vedena tak, aby byly alespoň částečně splněny očekávané výstupy, ale také aby došlo k překonání kritických míst v dané výuce. Výuka bude dále cílena na již známé poznatky z předchozích tematických celků, čímž by mělo být dosaženo v rámci Bloomovy taxonomie myšlenkových dovedností až úrovně hodnotit. Žák by měl využít již nabytých znalostí a pomocí nich by měl umět hodnotit dané jevy.

3.3 Návrh výukového materiálu

Experimentální výuka je primárně zaměřena na vybrané kritické místo, které se ve výuce zeměpisu vyskytuje, a to *hospodářství, respektive na zemědělství*, které je pro Chodsko typické. Sekundárně budou učební úlohy zaměřeny na práci s *mapou/atlasem*, neboť to bylo také označeno pedagogem jako didakticky náročné místo.

Experimentální výuka bude řízena pedagogem na základě metodické brožury, kterou vyučující dostane předem, aby si ji mohl s předstihem prostudovat a řešit případné nejasnosti. Součástí metodické brožury budou nejen pokyny pro průběh výuky, seznam pomůcek, ale také pracovní listy, připravené grafy, mapa a hlavně řešení k daným aktivitám.

3.4 Kontrolní výuka

Výzkum bude proveden s vyučující Michaelou Vítkovou, která učí na základní škole Klenčí pod Čerchovem v kontrolní třídě 8. B, kde bude téma místní region Chodsko odučeno pedagožkou standardním způsobem.

3.4.1 II. polostrukturovaný rozhovor (klasická výuka)

Před rozhovorem seznámím pedagožku s výzkumem a průběhem rozhovoru. Dále požádám o souhlas s nahráváním rozhovoru. Tento polostrukturovaný rozhovor bude zaměřen na zjištění informací o přípravě vyučovací na výuku a na to, jak danou vyučovací jednotku vnímala. Na úvod budou zvoleny otázky, které mají povzbudit vyučující k rozhovoru:

- Jak se jmenujete?
- Jak se dnes máte?
- Kde jste studovala/studujete pedagogickou fakultu?
- Jaká je Vaše aprobace?
- Co Vás vedlo k výběru této kombinace?
- Jaká je Vaše učitelská praxe?
- Učíte oba předměty?
- Učíte/učila jste i jiné předměty?

Poté přejdu k připraveným tazatelským otázkám (viz tab. 3). Na závěr rozhovoru se pedagoga zeptám, zda se nechce k nějaké otázce vrátit či ji doplnit, nebo zda nemá nějaké otázky na mě.

Základní výzkumné otázky (ZVO)	Specifické výzkumné otázky (SVO)	Tazatelské otázky (TO)
ZVO1: Jak probíhala příprava na výuku místního regionu Chodsko?	SVO1: Jak probíhala příprava na výuku?	TO1: Jaké cíle jste si stanovila pro výuku?
		TO2: Využila jste výuku místního regionu pro překonání vybraného kritického místa (chápeme jako

		<p>taková místa, témata či pojmy vyučovaného kurikula, kde žáci často selhávají, dělají chyby a jsou tedy didakticky náročné), které se ve výuce zeměpisu nachází?</p>
		<p>TO3: Jak jste si vymežila území místního regionu Chodsko pro výuku? Zakreslete prosím do připravené mapy.</p>
		<p>TO4: Jaké zdroje dat jste využila pro přípravu výuky místního regionu Chodsko?</p>
		<p>TO5: Kolik času jste potřebovala pro přípravu výuky místního regionu Chodsko?</p>
<p>ZVO2: Byly splněny všechny stanovené cíle pro výuku místního regionu Chodsko?</p>	<p>SVO2: Jak hodnotíte proběhlé vyučování?</p>	<p>TO6: Splnila jste všechny Vámi stanovené cíle?</p>
		<p>TO7: Byl pro Vás čas dostatečný?</p>
		<p>TO8: Jak se Vám povedlo překonat kritická místa na výuce místního regionu?</p>
		<p>TO9: Jakou úroveň myšlenkových dovedností dle Bloomovy taxonomie jste během výuky požadovala po žácích během výuky?</p>
		<p>TO10: Které metody jste ve výuce místního regionu využívala?</p>
	<p>SVO3: Jaké pomůcky byly během výuky místního regionu využívány?</p>	<p>TO11: Využívala jste k výuce místního regionu učebnici?</p>
		<p>TO12: Pokud byla předchozí odpověď ano, tak kterou?</p>
		<p>TO13: Využívala jste k výuce místního regionu mapy?</p>

		TO14: Pokud byla předchozí odpověď ano, tak které?
		TO15: Využívala jste k výuce místního regionu pracovní listy?
		TO16: Pokud byla předchozí odpověď ano, tak které?
		TO17: Využívala jste nějaké další pomůcky k výuce?
	SVO4: Jak žáci/žákyně vnímali vyučování?	TO18: Myslíte si, že se žáci věděli, co mají během výuky dělat?
		TO19: Myslíte si, že žáci rozuměli všem úkolům?
		TO20: Myslíte si, že si byli žáci jistí v plnění úkolů?
		TO21: Myslíte si, že se podařilo žákům pochopit, co to je etnografický (místní) region Chodsko?
		TO22: Myslíte si, že žáci pochopili, jaký byl cíl práce?
		TO23: Dozvěděli se žáci na konci hodiny správné výsledky?

Tabulka 3: II. polostrukturovaný rozhovor s vyučující zaměřený na hodnocení klasické výuky, zpracováno autorem dle ŠVAŘÍČKA ET AL. (2007)

3.4.2 Hodnocení metodikou 3A

Ke zhodnocení kontrolní výuky se zúčastním dané hodiny, k reflexi a hodnocení výuky využiji metodický postup 3A od SLAVÍKA ET AL. (2020). Popis hodnocení výuky bude uveden v kapitole 4.2.

3.5 Experimentální výuka

Experiment bude proveden ve třídě 8. A taktéž s vyučující Michaelou Vítkovou, která učí v obou třídách nejen zeměpis, ale také matematiku. Dojde zde k otestování výukových materiálů. Pedagožka téma místní region Chodsko odučí sama za použití metodické příručky.

3.5.1 III. polostrukturovaný rozhovor (experimentální výuka I.)

Tento polostrukturovaný rozhovor bude zaměřen na zjištění informací o experimentální výuce. Zda byly splněny všechny stanovené cíle a jak se pedagogovi pracovalo s metodickými podklady. Dále bude zjištěno, jak žáci reagovali na učební úlohy. Na úvod požádám o souhlas s nahráváním rozhovoru a zvolím otázky, které by měly povzbudit vyučující k rozhovoru:

- Jak se dnes máte?
- Jaký jste dnes měla rozvrh?
- Zažila jste dnes nějaký úspěch/zklamání?

Poté přejdu k připraveným tazatelským otázkám (viz tab. 4). Na závěr rozhovoru se pedagoga zeptám, zda se nechce k nějaké otázce vrátit či ji doplnit, nebo zda nemá nějaké otázky na mě.

Základní výzkumné otázky (ZVO)	Specifické výzkumné otázky (SVO)	Tazatelské otázky (TO)
ZVO: Byly splněny všechny stanovené cíle pro výuku místního regionu Chodsko?	SVO1: Jak hodnotíte proběhlé vyučování?	TO1: Splnila jste všechny stanovené cíle?
		TO2: Byl pro Vás čas dostatečný?
		TO3: Byly pro Vás připravené pracovní listy dostačující?
		TO4: Byly pro Vás připravené přílohy dostačující?
		TO5: Byly pro Vás informace k využití metodické příručky dostačující?
		TO6: Byl pro Vás dostatečný čas, který jste měla na seznámení se s metodickou příručkou a jejím obsahem?
		TO7: Jak jste územně místní region Chodsko žákům definovala?
	SVO2: Jak žáci/žákyně vnímali	TO8: Myslíte si, že žáci věděli, co mají během výuky dělat?

	vyučování?	TO9: Myslíte si, že žáci rozuměli všem úkolům?
		TO10: Myslíte si, že si byli žáci jistí v plnění úkolů?
		TO11: Dokázali žáci určit a zhodnotit polohu Chodska v rámci České republiky a vyšších územně-správních celků?
		TO12: Myslíte si, že žáci uměli pracovat s ČSÚ a statistickými daty, které získali?
		TO13: Myslíte si, že se žáci dokázali za pomoci legendy, která obsahuje klíč k mapovým značkám použitý v dané mapě, orientovat v mapě a poznatky z ní dokážou reálně aplikovat?
		TO14: Myslíte si, že žáci pochopili, jaký byl cíl práce?
		TO15: Dozvěděli se žáci na konci hodiny správné výsledky?

Tabulka 4: III. polostrukturovaný rozhovor s vyučující zaměřený na hodnocení experimentální výuky, zpracováno autorem dle ŠVAŘÍČKA ET AL. (2007)

3.5.2 IV. polostrukturovaný rozhovor (experimentální výuka II.)

Tento polostrukturovaný rozhovor bude zaměřen na zjištění informací o experimentální výuce. Zda byly splněny všechny stanovené cíle. Také bude zjištěno, jak žáci reagovali na učební úlohy. Na úvod požádám o souhlas s nahráváním rozhovoru a zvolím otázky, které by měly povzbudit vyučující k rozhovoru:

- Jak se dnes máte?
- Jaký jste dnes měla rozvrh?
- Zažila jste dnes nějaký úspěch/zklamání?

Poté přejdu k připraveným tazatelským otázkám (viz tab. 5). Na závěr rozhovoru se pedagoga zeptám, zda se nechce k nějaké otázce vrátit či ji doplnit, nebo zda nemá nějaké otázky na mě.

Základní výzkumné otázky (ZVO)	Specifické výzkumné otázky (SVO)	Tazatelské otázky (TO)
ZVO: Byly splněny všechny stanovené cíle pro výuku místního regionu Chodsko?	SVO1: Jak hodnotíte proběhlé vyučování?	TO1: Splnila jste všechny stanovené cíle?
		TO2: Byl pro Vás čas dostatečný?
		TO3: Byly pro Vás připravené pracovní listy dostačující?
		TO4: Byly pro Vás připravené přílohy dostačující?
		TO5: Byly pro Vás informace k využití metodické příručky dostačující?
		TO6: Podařilo se Vám překonat kritická místa (chápeme jako taková místa, témata či pojmy vyučovaného kurikula, kde žáci často selhávají, dělají chyby a jsou tedy didakticky náročné) ve výuce místního regionu? (pro tento modul – hospodářství/zemědělství)
	SVO2: Jak žáci/žákyně vnímali vyučování?	TO7: Myslíte si, že žáci věděli, co mají během výuky dělat?
		TO8: Myslíte si, že žáci rozuměli všem úkolům?
		TO9: Myslíte si, že si byli žáci jistí v plnění úkolů?
		TO12: Dokázali žáci určit a zhodnotit polohu Chodska v rámci České republiky a vyšších územně-správních celků?

		TO10: Dokážou žáci zhodnotit klimatické charakteristiky na území Chodska?
		TO11: Dokážou žáci analyzovat a zhodnotit jaký je vztah mezi klimatem a zemědělstvím?
		TO12: Myslíte si, že žáci pochopili, jaký byl cíl práce?
		TO13: Dozvěděli se žáci na konci hodiny správné výsledky?

Tabulka 5: IV. polostrukturovaný rozhovor s vyučující zaměřený na hodnocení experimentální výuky, zpracováno autorem dle ŠVARÍČKA ET AL. (2007)

3.5.3 Hodnocení výuky metodikou 3A

Ke zhodnocení experimentální výuky se aktivně zúčastním daných hodin, kde k reflexi a hodnocení děje výuk využiji metodický postup 3A od SLAVÍKA ET AL. (2020). Popis hodnocení výuky bude uveden v kapitole 4.3.1.

3.6 Zhodnocení kvality výukových materiálů

Ke zhodnocení kvality výukových materiálů bude využita metodika 3A (viz kap 4.3.1), analýzou výukových situací bude provedeno odhalení nedostatků výukového materiálu. Dále budou využity výsledky a názory vyučující, které mi poskytnou v rámci polostrukturovaných rozhovorů (viz 4.3.2 a 4.3.3).

4. VÝSLEDKY

4.1 Vyhodnocení I. polostrukturovaného rozhovoru (zjištění kritických míst)

První rozhovor byl proveden s vyučující Miluškou Řezníčkovou dne 17. 3. 2023 a trval přibližně 60 minut. Pomocí rozhovoru (viz tab. 2 v kap. 3.1) jsem se snažil získat informace o výskytu kritických míst ve výuce zeměpisu. Dále jsem zjišťoval, jak je vyučován tematický celek místní region Chodsko. Pro získání těchto informací byla zvolena uvedená vyučující, protože má více jak 20 let praxe.

Místní region je vyučován jako součást výuky o Plzeňském kraji. Dále se žáci s výukou o místním regionu Chodsko setkají v předmětech výchova k občanství a přírodopisu. Výuka místního regionu probíhá v 2. pololetí na přelomu března a dubna v 8. ročníku ZŠ. Na výuku jsou vyčleněné přibližně 2 vyučovací jednotky, což je dle pedagožky málo. *„Rozhodně časová dotace není dostačující, o místním regionu Chodsko by se toho dalo říci mnohem více a detailněji.“*

Výuka o místním regionu je zaměřena na okolí obce Klenčí pod Čerchovem, kde se nachází ZŠ, tedy obce Postřekov, Díly, Chodov a Domažlice, tedy na Horní Chodsko, ale dle vymezení území místního regionu Chodsko vyučující uvádí Mrákov (viz obrázek 10).

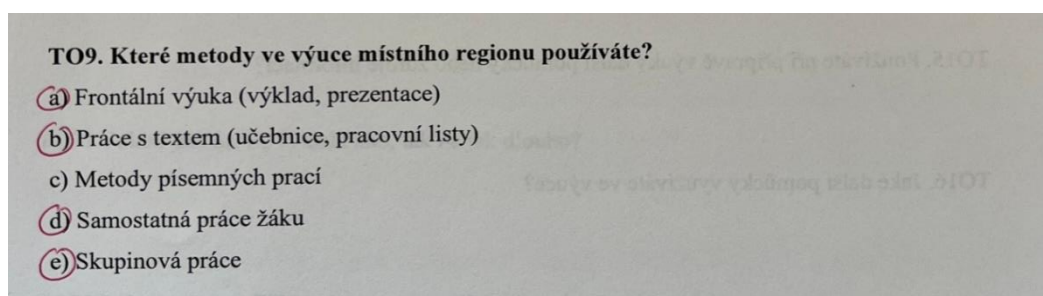
V rámci výuky místního regionu a oblastí zeměpisných znalostí převažuje dle Bloomovy taxonomie úroveň myšlenkových znalostí **pochopení**, a to v oblastech **geografická poloha, přírodní podmínky a historické/kulturní podmínky**. Nižší úroveň, tedy **zapamatování**, je vyžadována u oblastí **socioekonomické podmínky a vazby mezi uvedenými složkami**.

TO5. Vyznačte do mapy, co považujete za svůj místní region Chodsko. Vyznačte, kde leží škola, na které vyučujete? (viz obrázek)

Obrázek 10: Vymezení místního regionu Chodsko dle zakreslení pedagoga

V rámci výuky dochází ke střídání několika výukových metod (viz obrázek 11), jako jsou frontální výuka (výklad, prezentace), práce s textem (učebnice, pracovní listy), samostatná nebo skupinová práce žáků. Dále je látka o místním regionu aplikovatelná na ukázkách obecně platných pravidel, jako například učivo o vnějších geologických dějinách na příkladech Chodovských skal či Čertova kameni.

Obrázek 11: Výběr metod využívané ve výuce dle pedagoga

K přípravě na výuku jsou využívány informace zejména z internetu, různých letáků z informačního střediska Dům přírody České lesa, dále jsou využívány pracovní sešity

a učebnice od vydatele Taktik. Ve výuce jsou informace také demonstrovány na mapách různých typů (internetová, turistická).

Z hlediska kvality podkladů pro výuku tématu místního regionu nejsou učebnice a pracovní sešity dostačující, neboť obsahují minimální informace o Chodsku (pouze zmínka v rámci Plzeňského kraje), což je pochopitelné, jelikož se učebnice vytváří pro použití na všech školách ČR, a ne pouze lokálně pro Domažlicko (Chodsko). Mapy, které jsou k dispozici pro výuky, jsou shledávány jako kvalitní.

V rámci výuky jsou také pořádány jednodenní exkurze například na Starý Herštejn (smíšené bučiny; PR Starý Herštejn), Capartické louky (flóra – vzácné orchideje; součást CHKO Českého lesa), Skalky na Sádku (smrkové bučiny; PP Skalky na Sádku), Babylon – Čertův kámen (žula), atd. Tyto exkurze jsou pořádané s mezipředmětovou provázaností (zeměpis – biologie, český jazyk – literatura, dějepis, výchova k občanství, atd.). Většinou mají žáci v rámci exkurze vypracovat pracovní listy.

Mezi didakticky náročná (kritická) podtémata jsou vyučujícím označeny horotvorné procesy, práce s mapou, orientace na mapě, určování zeměpisné polohy, zeměpisné souřadnice. Dále jsou tak vnímány tematické celky jako litosféra, hydrosféra, globalizace a hospodářství. Pro tyto náročnější témata je využívána výuková metoda výklad. Jako způsob ověření znalostí, zda žáci látku rozumí či nikoliv, je využita forma diskuze, písemného nebo ústního zkoušení, projektu či sebehodnocení.

Důvodem, proč jsou témata kritickými místy, je to, že většina žáků nevěnuje dostatek času a pozornosti, aby si danou látku zapamatovali, což odpovídá kognitivní úrovni, kterou pedagožka po žácích požaduje (viz obrázek 12). *„Kritická místa se snažím překonat pomocí individuálního přístupu a opakovanému vysvětlení.“* Odpovídá to tomu, že pedagožce se v době jejího studia nedostalo potřebných informací, jak tato kritická místa překonávat.

SVO4: Je využít plně potenciál tématu místní region Chodsko pro výuku souvislosti na žákům blízkých tématech?

TO8: Jaké oblasti zeměpisných znalostí pokrýváte během výuky tématu místní region? Jakou úroveň myšlenkových dovedností dle Bloomovy taxonomie vyžadujete po žácích? Vyberte z níže uvedených možností:

zapamatování (1) – pochopení (2) – vyšší dovednosti (3)

Geografická poloha:	1	2	3
Přírodní podmínky:	1	2	3
Socioekonomické podmínky:	1	2	3
Historické/kulturní podmínky:	1	2	3
Vazby mezi uvedenými složkami:	1	2	3

Hodnocení
Syntéza
Analýza
Aplikace
Pochopení
Zapamatování

Obrázek 12: Požadovaná kognitivní úroveň ve výuce dle pedagožky

4.1.1 Zjištěná kritická místa ve výuce zeměpisu

Kritická místa ve výuce místního regionu Chodsko byla stanovena na základě polostrukturovaného rozhovoru s vyučující. Z tohoto rozhovoru vyplynulo, že kritickými místy jsou úkony týkající se práce s mapou/atlasem a orientace v mapě, což jsou jedny z očekávaných výstupů dle RVP ZV. Dále to jsou horotvorné procesy, globalizace či hospodářství (viz tab. 2, I. polostrukturovaný rozhovor v kap. 3.1). Tyto výsledky korespondují s výzkumem autorů PLUHÁČKOVÁ ET AL. (2019) a RICKEY ET AL. (1996), kteří identifikovali tato kritická místa v 6. ročníku, z čehož vyplývá, že potenciál těchto vyučovacích témat nebyl naplněn.

TO32: Vyberte tematické celky či analytické jednotky, které vnímáte kritické?

Orientace na mapě	ano / ne	Litosféra	ano / ne
Práce s mapou	ano / ne	Hydrosféra	ano / ne
Určování zeměpisné polohy	ano / ne	Pedosféra	ano / ne
Zeměpisné souřadnice	ano / ne	Biosfér	ano / ne
Horotvorné procesy	ano / ne	Globalizace	ano / ne
		Hospodářství	ano / ne

Obrázek 13: Vybrané tematické celky, které jsou vnímány jako kritické dle pedagožky

4.2 Hodnocení klasické výuky metodikou 3A

Anotace

Pro výzkum byla vybraná skupina žáků 8. ročníku, konkrétně žáci třídy 8. B ZŠ Klenčí pod Čerchovem, kde byla provedena klasická výuka, kterou vedla Michaela Vítková. Výuka proběhla 18. 3. 2024, a to 4. vyučovací hodinu (10:45 – 11:30 hod.). Celkem bylo přítomno 16 žáků. Výuka byla zaměřena na téma místní region Chodsko. Pro danou výuku si vyučující připravila pracovní listy (viz kap. 4.2.2 obr. 18) a digitální mapu z webu ČSÚ. Při výuce byla využita tabule s projektorem, prezentace s národopisnou a myšlenkovou mapou a atlasy ČR.

Vyučující začala výuku zadáním tématu hodiny, tedy místního regionu Chodsko. Požádala dva žáky o rozdání pomůcek a zadala první motivační otázky, které byly součástí pracovních listů.

Vyučující: „Proč je důležité znát svůj region, ve kterém člověk žije?“

Žák 1: „Abychom se neztratili.“

Žák 2: „Kvůli pracovním příležitostem.“

Žák 3: „Abychom věděli, kde co je.“

Vyučující: „Abychom tedy věděli, jaké máme možnosti v regionu, když bychom chtěli například podnikat, stavět dům, atd.“

Vyučující: „Zkuste definovat tedy náš region z hlediska polohy.“

Žák: „Na severovýchodě.“

Vyučující: „Prosím? To sis spletl světové strany.“

Žák: „Mlčí.“

Vyučující kreslí na tabuli světovou růžici.

Žák: „Tak tedy na západě.“

Vyučující: „Kde? Toto je moc široký pojem.“

Žák: „Jihozápad.“

Vyučující: „Kolem jakého města? Praha? Plzeň?“

Žák: „Kolem Domažlic.“

Vyučující: „Co tedy znamená region?“

Žák: „Ohraničená oblast“

Vyučující: „Má hranice?“

Žák: „Ne, ale nářečí třeba.“

Vyučující: „Má tedy nějaké společné znaky a zároveň odlišné znaky od ostatních regionů.“

Po této diskuzi vyučující stanovila, že místní region budou brát jako oblast kolem Klenčí pod Čerchovem, tedy okolí základní školy. A definovali si region *„Jedná se o území, které je odlišné od okolních území a zároveň v něčem stejné.“*

Dále vyučující pustila žákům prezentaci, kde byla národopisná mapa. Velkým písmem zde bylo napsáno Pošumaví.

Vyučující: „Jak se nazývá národopisně náš místní region?“

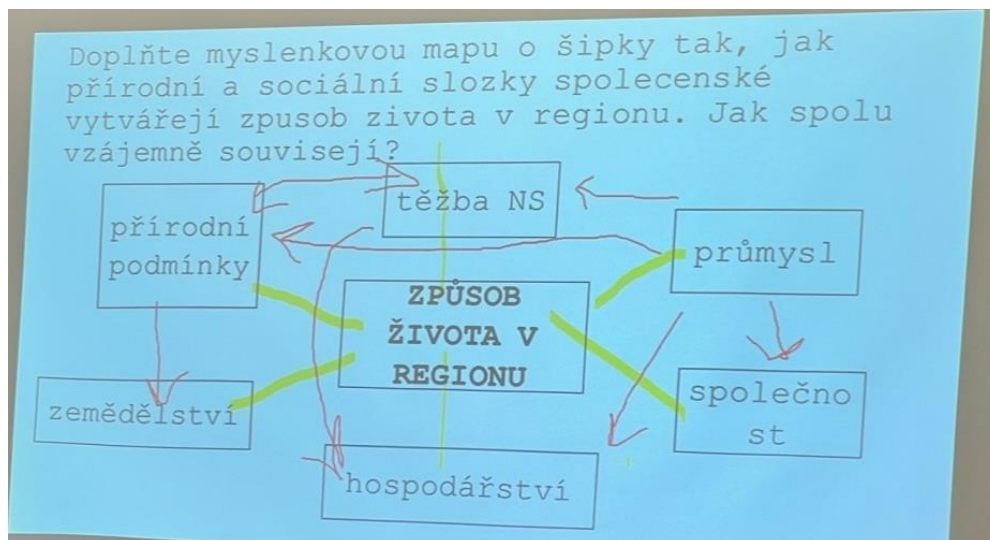
Žáci: „Pošumaví.“

Vyučující: „Opravdu?“

Žáci: „Vlastně Chodsko.“

Zde se žáci nechali zmást mapou, kde bylo psáno Pošumaví. Chodsko bylo psáno menším fondem, což nebylo tolik vidět. Přesto nebyl žádný žák, který by rovnou řekl, že se místní region jmenuje Chodsko.

Dále vyučující pustila na prezentaci nevyplněnou myšlenkovou mapu (viz obr. 14) a chtěla po žácích, aby pojmy správně spojili. Tedy, co se vzájemně ovlivňuje. Žáci dostávají ihned zpětnou vazbu, zda byl jejich výběr správný, a případné odůvodnění.

Obrázek 14: Myšlenková mapa v rámci kontrolních výuky

Po této aktivitě zadává vyučující samostatnou práci, kdy žáci měli dodělat zbylá cvičení v pracovních listech. Připomíná žákům, že musí využít atlas ČR, a že přesnou stránku naleznou v zadání úkolu. Na vypracování dostávají 7 minut.

Žákyně: „Mohu použít i učebnici?“

Vyučující: „Pokud si myslíš, že to najdeš jinde, tak ano.“

Žák: „A mám mít tedy atlas ČR nebo světa?“

Někteří žáci se ujišťují, zda správně chápou zadání, zda mají správný atlas, někteří odpovědi opisují od svých spolužáků.

Vyučující: „Naplnil se nám čas, jak jste na tom?“

Po kontrole pracovních listů se zjišťuje, že někteří mají více jak polovinu vypracovanou, ale naleznou se žáci, kteří nemají nic.

Vyučující: „Projedeme to společně nebo chcete ještě více času?“

Žáci: „Ještě sami.“

Vyučující nabízí žákům společné doplnění úloh, aktivní část (3-4 žáci) pomoc odmítají a chtějí ještě čas, což se neaktivní většině nezdá.

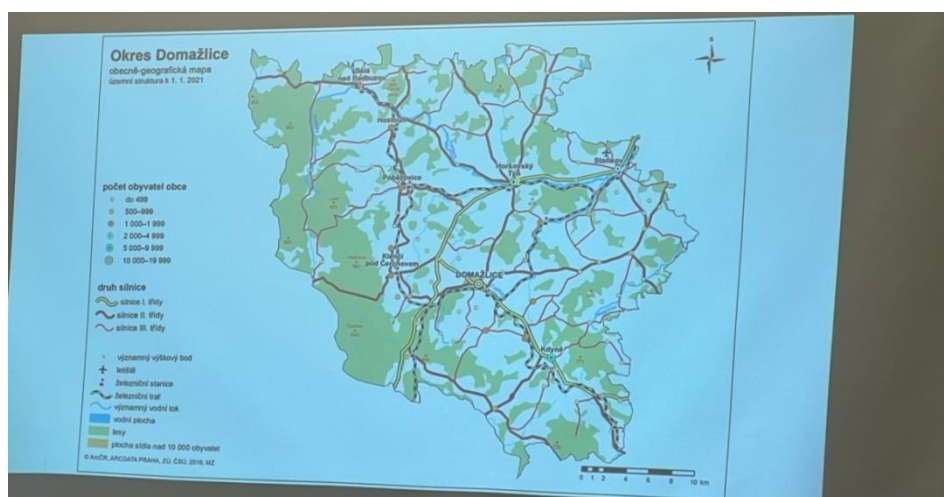
Vyučující: „Nemáme už tolik času, jdeme to zkontrolovat společně.“

Vyučující postupně vyvolává žáky, kteří čtou zadání úkolu a své odpovědi. Vyučující odpovědi kontroluje, pokud je odpověď chybná, vyvolává dalšího žáka, aby řekl svoji odpověď, nebo požádá žáka, aby se podíval znovu do mapy, a svoji odpověď upravil.

Žák: „Region patří do úmoří Černého moře.“

Vyučující: „Tvá odpověď je špatně, podívej se do mapy a řekni postupně, jaká řeka se vlévá do které, a nakonec zjistíš, do jakého úmoří náš region patří.“

Žák: „Zubřina se vlévá do Radbuzy, ta do Berounky, ta do Vltavy, Vltava do Labe a Labe do Severního moře.“ Postupným vyvoláváním vyučující zjišťuje, že většina žáků nemá správné odpovědi, nebo nemá vůbec nic a čeká, až se jim správná odpověď nadiktuje. K úloze o dopravě vyučující promítá mapu staženou z ČSÚ (viz obr. 15)

Obrázek 15: Mapa z ČSÚ využita vyučujícím v kontrolní třídě

Vyučující: „Máme v okolí dálnici?“

Žák: „Ano, na Folmavě (pozn. autora: Folmava je hraniční přechod, kam vede komunikace I. třídy).“

Vyučující: „Nikoliv, tam dálnice není. Má vliv absence dálnice v našem okolí na zemědělství?“

Žáci: Žádná odpověď.

Vyučující: „Například absence spojení s Plzní, jako průmyslovým centrem.“

Dále společně kontrolují úkol na průmysl. Někteří žáci se vají na lavici, s vyučující komunikuje malá hrstka žáků. Vyjmenovávají, jaké firmy se nachází v Klenčí pod Čerchovem a na co se zaměřují.

Vyučující: „Znáte nějaké průmyslové podniky v Klenčí pod Čerchovem? Určitě tam pracují rodiče někoho z Vás“

Žáci: „Steatit, I. Chodská, Hrbáček.“

Vyučující: „Nejsem odtud, takže jsem si podniky vyhledala na internetu.“

Žáci: „Rosenberg, obchod U Michala, benzínky.“

V dalším úkolu žáci opět pracují s mapou z ČSÚ (obr. 15). Vyučující se žáků ptá, kolik obyvatel má přibližně Klenčí pod Čerchovem. Žáci odpovídají správně.

Do konce hodiny zbývá posledních 5 minut, a ještě chybí zkontrolovat tři úkoly. Vyučující zadává práci s mapou, kdy žáci mají porovnat hustotu zalidnění v regionu s okolními městy.

Vyučující: „Porovnejte hustotu zalidnění v našem regionu s okolními městy.“

Vyučující vyvolává žáky vzadu, kteří se do hodiny zatím nezapojili.

Žák: „U nás je nižší třeba než v Plzni nebo v Praze.“

Žákyně: „V ČR není území, kde by byla hustota nižší, než je u nás.“

Vyučující: „Jo? A co třeba Klatovy? Tachov? Ty mají rozhodně menší hustotu zalidnění, můžeš to vidět na mapě.“

V závěru hodiny se vyučující žáků ptá na kulturní památky.

Vyučující: „Kam byste vzali nějaké turisty, kteří přijeli do Klenčí za památkami?“

Žáci: „Muzeum J. Š. Baara, kavárna, Stará pošta, Čerchov, Výhledy, kostel, cyklostezka atd.“

Vyučující: „A nějaké přírodní památky?“

Žáci: „Neví.“

Někteří žáci vymýšleli kraviny, které se nedali označit jako kulturní památky (např. lavičky mezi bytovkami).

Tímto výuka byla ukončena.

Analýza

V této části hodnocení se zaměřuji na analýzu výukových situací. Provádím rozbor nerozvinutých a selhávajících výukových situací a snažím se tyto situace rozebrat. Až na výjimku nevedly aktivity žáky k vyšší kognitivní úrovni, většinou se pohybovali v rozmezí zapamatovat – hodnotit (viz kap. 4.2.2). Ve výuce jsem identifikoval dvě nekvalitní výukové situace.

V úvodu výuky vyučující s žáky řeší, co je to region.

Vyučující: „Co tedy znamená region?“

Žák: „Ohraničená oblast“

Vyučující: „Má hranice?“

Žák: „Ne, ale nářečí třeba.“

Vyučující: „Má tedy nějaké společné znaky a zároveň odlišné znaky od ostatních regionů.“

Po této diskuzi vyučující stanovila, že za místní region budou brát oblast kolem Klenčí pod Čerchovem, tedy okolí základní školy. A definovali si region „*Jedná se o území, které je odlišné od okolních území a zároveň v něčem stejné.*“

Dále vyučující pustila žákům prezentaci, kde byla národopisná mapa. Velkým písmem zde bylo napsáno Pošumaví.

Vyučující: „Jak se nazývá národopisně náš místní region?“

Žáci: „Pošumaví.“

Vyučující: „Opravdu?“

Žáci: „Vlastně Chodsko.“

Výukovou situaci hodnotím jako nerozvinutou. Vyučující se spokojí s odpovědí, že je to nějaká neohraničená oblast, která se vyznačuje společným nářečím. Právě konkrétně na příkladu místního regionu Chodsko mohly být ukázány příklady rozdílu mezi regiony na žákům známém prostředí. Tedy, že to není jen zmíněné nářečí, ale také rozdílná

kultura (kroje), zvyky (pečení koláčů) a tradice (Chodské slavnosti, masopust atd.). A zároveň žákům vysvětlit, že se nachází rozdíly i v rámci regionu Chodsko, že se dělí na Horní a Dolní Chodsko, pro které jsou typické rozdílné kroje, koláče, zvyky.

Druhou nerozvinutou výukou situací byl závěr vyučování, kdy se zvoněním dokončili poslední úkol v pracovním listě, a nedošlo k závěrečnému zopakování zmíněné látky a zjištění, zda žáci pochopili cíl hodiny. Vyučující sice poskytla zpětnou vazbu ihned po každém úkolu, ale i zde mohlo dojít k možnosti dát žákům prostor pro nejrůznější dotazy.

Alterace

V následující kapitole se zaměřím na alteraci nerozvinutých a selhávajících výukových situací. První alterace se bude týkat výukové situace, která se vyskytla na začátku výuky, kdy vyučující s žáky probírala, co je region. Zde doporučuji s žáky blíže probrat rozdíly mezi regiony na jim známém prostředí Chodsko, a také jim ukázat, že i v rámci regionu jsou odlišnosti. Tedy, že Chodsko dělíme na Dolní a Horní Chodsko. Zadat žákům úkol zjistit, do kterého Chodska se řadí Klenčí pod Čerchovem, kde se nachází základní škola, a určit další obce patřící do Chodska. Poté žáky informovat o tom, že v minulosti bylo Dolní Chodsko bohatší než Horní, a to díky lepším přírodním podmínkám, což se poté odrazilo ve zdobení koláčů nebo krojů. Dolní Chodové měli kroje krajkově zdobené, na koláče se využívaly ve větší míře dražší suroviny.

Druhá alterace se týká závěrečného shrnutí výuky. Doporučuji lepší rozvržení časového plánu výuky se zahrnutím závěrečného opakování. Pro rychlejší vyplnění pracovního listu doporučuji zapojit metodu skupinové práce po první úloze, kde si společně definují, co je region a jaké odlišnosti se vyskytují. Poté se vytvoří skupiny cca po 4 žácích a dostanou vypracovat jednu z pěti učebních úloh (viz níže obr. 18) za pomoci pomůcek, a poté každá skupina seznámí ostatní žáky s výsledky.

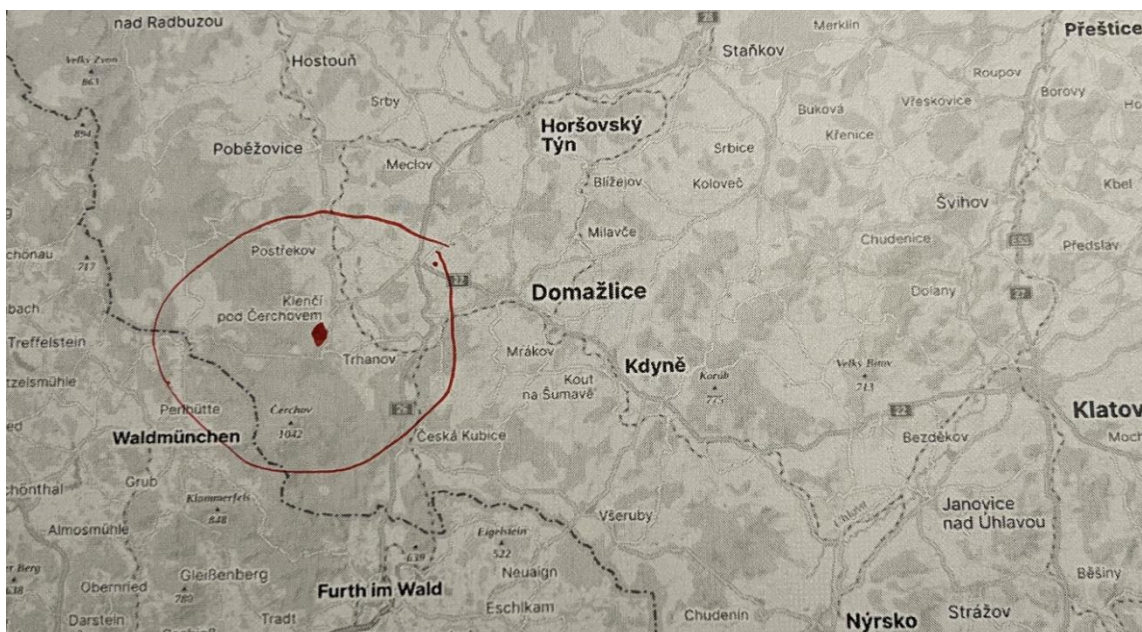
4.2.2 Vyhodnocení II. polostrukturovaného rozhovoru

Nejprve byly položeny zahřívací otázky, díky kterým byly zjištěny informace o vyučující, která má dvouletou praxi. Svoji praxi započala na 28. ZŠ v Plzni, kde začínala s 12 hodinami. Studovala kombinaci matematika a zeměpis na Fakultě pedagogické v Plzni. Pro tyto předměty se rozhodla z důvodu logických řádů, které se dají spolu různě kombinovat. *„K výběru matematiky mě vedla její logická struktura, logický řád, kdy se stačí naučit pár pravidel, které spolu souvisí a dají se mezi sebou kombinovat a z toho*

vyvozovat určité závěry, a to samé platí pro zeměpis, ale to mě došlo až na vysoké škole.“
Dále k tomu vyučuje fyziku a zeměpisný seminář. Poté jsem rovnou přešel k připraveným tázacím otázkám (viz tab. 3 v kap. 3.4.1). ZVO1 jsem se snažil získat informace, jak probíhala příprava na výuku.

Vyučující si stanovila pro výuku cíle na nízké úrovni „popsat“, a to hospodářství, obyvatelstvo a přírodní podmínky regionu. Území místního regionu vymezila na základě RVP, tedy jako okolí ZŠ Klenčí pod Čerchovem (viz obr. 16).

„V RVP je místní region stanoven jako to nejbližší okolí žáka, kam chodí do školy, kde bydlí, kde to zná důvěryhodně. Tady u nás na Domažlicku se nabízí představit to jako celý ten region Chodsko, ale dle mého názoru děti neví, jak to vypadá vedle v Postřekově, když bydlí v Chodově (obec nedaleko Postřekova), natož někde ve Stráži nebo v Mrákově, což je pro ně už velká vzdálenost. Otázkou je, zda tam někdy v životě byly.“

Obrázek 16: Zakreslení místního regionu dle pedagožky

Pro přípravu výuky místního regionu vyučující vycházela z informací z RVP, kde je napsáno, že žáci vymezí a lokalizují místní region a hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářský a kulturní podmínky. Dále využila metodický portál RVP, kde našla obecný článek o Chodsku, nebo mapu z ČSÚ s informacemi o dopravě (železnice, silnice) a obcích. Jako zdroj také využila atlas ČR, webové stránky Klenčí pod Čerchovem

a Firmy.cz, kde vyučující našla seznam firem působících v Klenčí pod Čerchovem a jejich zaměření. Celkem na přípravu tohoto tématu vyučující potřebovala 5 hodin.

„Hrozně dlouho, kdybych dělala přípravu například na kraj Jihomoravský, tak mi to zabere o 2/3 méně času. Příprava mi zabrala celkem 5 hodin, což je fakt hodně, normálním hodinám nevěnuji tolik času, přesto si myslím, že jsem to nedotáhla tak, jak jsem měla.“

V rámci ZVO2 jsem se snažil získat informace o tom, zda byly splněny všechny stanovené cíle pro výuku místního regionu Chodsko (viz. tab. 3 v kap. 3.4.1). Vyučující splnila všechny své stanovené cíle. Zpětně si uvědomuje, že nedošlo k závěrečnému opakování, takže čas 45 minut na výuku nebyl dostatečný.

„Ještě bych potřebovala tak 5 minut navíc, aby došlo k zopakování informací, které se žáci dozvěděli.“

Vyučující požadovala po žácích nižší myšlenkové dovednosti (viz obr. 17) až na oblast přírodních podmínek, kde požadovala vyšší. Historicko/kulturní podmínky v hodině nezazněly, proto označeno 0.

TO9: Jakou úroveň myšlenkových dovedností dle Bloomovy taxonomie jste během výuky požadovala po žácích během výuky?

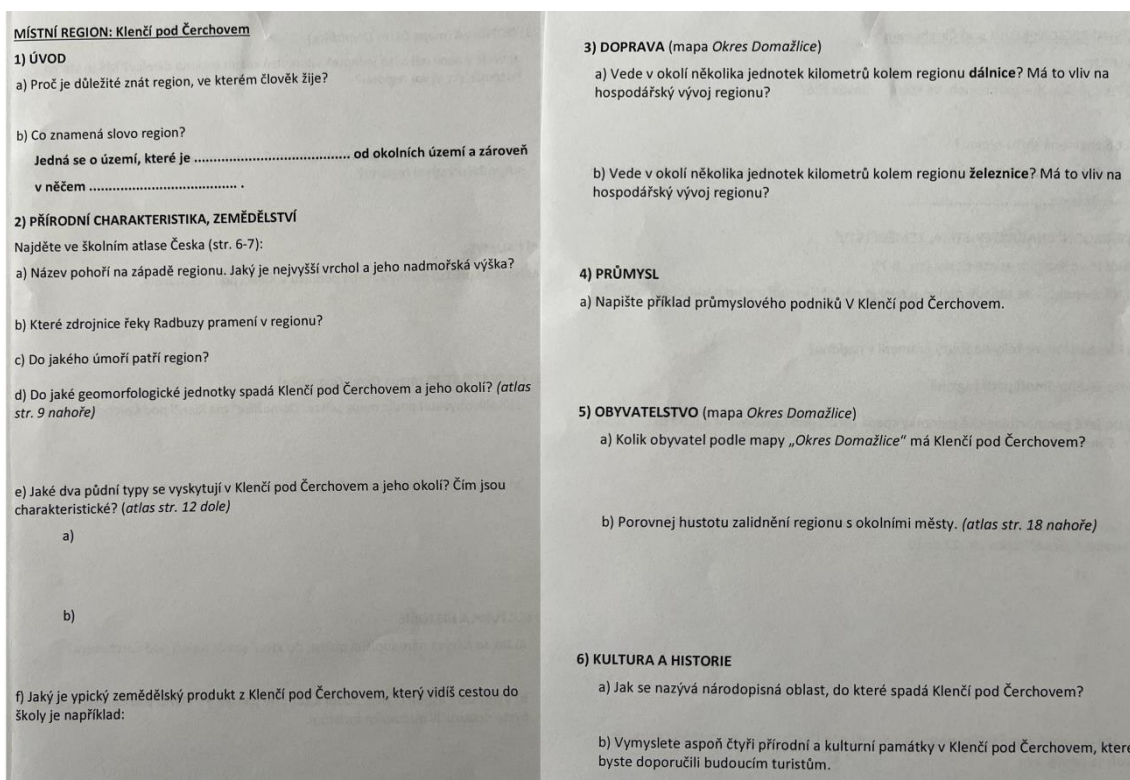
Geografická poloha:	1	2	3
Přírodní podmínky:	~~1~~	~~2~~	3
Socioekonomické podmínky:	1	2	3
• Historické/kulturní podmínky:	0	2	3
Vazby mezi uvedenými složkami:	1	2	3

Hodnocení
Syntéza
Analýza
Aplikace
Pochopení
Zapamatování

Vysvětlivka: 1 – zapamatování, 2 – pochopení, 3 – vyšší dovednost (aplikace a dále)

Obrázek 17: Požadované myšlenkové dovednosti dle pedagožky

Během výuky vyučující využila frontální výuku, práci s mapou a pracovním listem, metody písemných prací a samostatnou práci žáků. K výuce byl využit atlas ČR, digitální mapa z ČSÚ a pracovní listy (viz obr. 18). Naopak nebyla využita učebnice, protože neobsahuje žádné informace o místním regionu o Chodsku.

Obrázek 18: Vytvořené pracovní listy pedagožkou pro standardní výuku

Dle vyučující žáky výuka nudila, problém vidí v tom, že žáky nudí celkově vše. Kdyby téma hodiny zadala v paralelní 8. A, tak ti by reagovali jinak. Vyučující viděla změnu oproti jiným hodinám v tom, že se žáci předváděli během mé přítomnosti, jinak se takto nechovají. Nikdo nemluví, všichni spí, neumějí sami nic vymyslet. Nejlepší hodina pro ně je dle vyučující, když si mohou opisovat poznámky z prezentace.

„V celku je to nudilo, předváděli se před tebou, hodně se předváděli. Jindy se takto nechovají. Dle mého to bylo takové monotónní a nedocházelo k tak velkému střídání činností, ale kdybychom tohle dělali vedle v „áčku“, tak by to bylo úplně jiné. Tuto třídu nudí všechno. Nejlepší hodina pro ně je, když si mohou opisovat poznámky z prezentace, protože na to byli zvyklí. Když jim dám nějakou křížovku či pexeso, tak se nudí. A když jim dám něco vymyslet, tak to je pro ně nejhorší věc na světě.“

Ne všichni žáci věděli, co mají dělat během výuky, tím pádem nerozuměli všem úkolům, ale využili pomoci vyučující. Nebyli si jistí při plnění úkolů. Někteří žáci nedokázali vyhodnotit, co si mají zapsat jako odpověď, při společné kontrole výsledků. Dalším problémem bylo určování světových stran, kdy se žáci ztráceli v tom, kde je západ, východ, sever a jih.

„Nevím, jestli je to mnou, že jsou ty úkoly předimenzované a moc náročné, tak žáci neumí vyhodnotit, co si tam mají zapsat správně. Znova se ptají, co si tedy uvést. Chtějí vždy nějakou 100% odpověď, na což jim říkám, že ne všechno má přesnou odpověď, aby ji zapsali pak do písemky. Neumí zapojit svůj názor. Asi byli zvyklí na jiný systém předtím...“

„Pokaždé když popisujeme polohu nějaké obce či kraje, tak narazíme na problém, že si žáci pletou světové strany, takže jim na tabuli kreslím světovou růžici.“

Vyučující si myslí, že se žákům podařilo pochopit, co je region. Zejména tomu pomohla úvodní otázka *„Proč je důležité znát region, ve kterém člověk žije“* (viz obrázek 16). Velké překvapení bylo, že ihned nikdo neřekl, že místní region se jmenuje Chodsko. Většina žáků říkala Pošumaví, protože viděli na mapě tuto národopisnou oblast.

„Oni říkali Pošumaví, já myslela, že na mě budou všichni křičet Chodsko. Asi je zmátla ta mapa, protože Chodsko tam bylo psáno malým písmem.“

Správné výsledky byly kontrolovány průběžně po vyplnění úloh. Na závěr rozhovoru jsem se vyučující zeptal, zda se nechce k nějaké otázce vrátit či ji doplnit, nebo zda nemá nějaké otázky na mě. Celý tento rozhovor byl za souhlasu pedagoga nahráván.

4.3 Experimentální výuka

Experimentální výuka byla zaměřena na osvojování si poznatků a informací o místním regionu Chodsko. Žáci se učili nové informace, nebo zdokonalovali znalosti, které již měli nabyté, a to zejména z oblastí didakticky náročných (kritická místa: zemědělství, práce s mapou a orientace v mapě). Dále tyto nabyté znalosti byly využívány k hodnocení místního regionu Chodsko.

4.3.1 Hodnocení experimentální výuky metodikou 3A

Pro experimentální výuky byla vybrána paralelní třída 8. A v ZŠ Klenčí pod Čerchovem. Výuka proběhla ve dnech 20. 3. 2024, a to 6. vyučovací hodinu (12:35 – 13:20 hod.), a dále 22. 3. 2024, a to 6. vyučovací hodinu (12:35 – 13:20 hod.). Celkem bylo přítomno 23 a 19 žáků. Nestalo se, že by na druhou vyučovací hodinu dorazil žák, který se nezúčastnil úvodní hodiny. Naopak 4 žáci neprošli celým experimentem. Obě výuky vedla Michaela Vítková.

Hodnocení výuky jsem zahájil vytvořením stručného popisu, jak obě vyučovací jednotky probíhaly (anotace). V analýze jsem se zaměřil na identifikaci výukových situací nerozvinutých či selhávajících, které jsem následně zanalyzoval, aby došlo k odhalení přesné příčiny. A to nejen z důvodu, zda nebyly zapříčiněny nedostatečným zpracováním výukových materiálů. V alteraci jsem se zaměřil na úpravu výukových materiálů.

Anotace – 1. vyučovací hodina

První hodina experimentální výuky proběhla ve středu 20. 3. 2024 ve 12:35 hod. v 8 A. Jednalo se o šestou vyučovací hodinu dlouhou 45 minut, při níž bylo přítomno 23 žáků. Výuka byla zaměřena na téma místní region Chodsko.

Pro danou výuku si vyučující připravila pracovní listy z metodické příručky, výšečové grafy, které jsou uvedeny v příloze metodické příručky, a tablety, pro vyhledávání dat z ČSÚ. Vyučující začala výuku zadáním tématu hodiny, tedy místního regionu Chodsko. Seznamuje žáky s cílem hodiny, popisuje, jaké aktivity budou žáky čekat, s jakými pomůckami budou pracovat. Poté požádala dva žáky o rozdělení pracovních listů a tabletů.

Vyučující: „Začneme první učební úlohou, zkuste popsat svoji obec, kde bydlíte. Zkuste vymyslet pár vět, termínů, které vystihují Vaši obec. Dáme na to 2 minuty.“

Žák: „Co tam mám tedy napsat?“

Vyučující: „Jak to cítíš, jak tu tvoji obec vidíš, co se ti tam líbí, co ne.“

Žáci vymýšlí popis jejich obce, vyučující postupně obchází žáky a kontroluje, zda pracují. Po 5 minutách jdou na diskusi. Vyučující se ptá, kdo z jaké obce je, a postupně podle obcí ji popisují.

Vyučující: „Kdo je z Klenčí a jak byste ho popsali, stačí jedna informace.“

Žák: „Je tu krásná krajina.“

Žák: „Je tu fotbalový hřiště.“

Žák: „Jsou tu špatné silnice.“

Žák: „Dodržují se zde tradice.“

Vyučující: „Jdeme na další obec.“ a vyvolává dalšího žáka.

Žák: „Jsem z Chodova. Nachází se tu škola a pořádá se tu masopust.“

Žákyně: „Je tam hezký výhled do krajiny.“

Takto vyučující zapojila všechny žáky do popisu obcí. Poté sama vyučující žákům popsala svoji obec, kde bydlí, a zapojila do diskuse i mě.

Vyučující zadává druhou učební úlohu. Prosí žáka, aby přečetl zadání. Poté se žáků ptá, zda ví, co mají dělat. Vyučující dává na vyplnění 4 minuty. Někteří žáci vykřikují, že nechápou zadání. Vyučující žákům znova vysvětluje zadání, že musí pracovat s legendou, která je u mapy. Vyučující i já obcházíme žáky a shledáváme, že někteří žáci mají problém se světovými stranami, i když mají v mapě vyobrazený sever. Pro lepší orientaci je jim na tabuli nakreslena světová růžice. Vyučující upozorňuje žáky, že mají pracovat sami. Někteří žáci se hlásí, že potřebují pomoc s úlohou. Po 10 minutách dochází ke kontrole učební úlohy.

Vyučující: „V rámci okresu Domažlice se Chodsko nachází kde?“

Žák: „Na jihu okresu Domažlice.“

Vyučující: „Kde leží v rámci Plzeňského kraje?“

Žák: „Jihozápadně.“

Vyučující: „Měli jste rozdělit dle mapy obce na Horní a Dolní Chodsko, kde jste jich měli víc?“

Žák: „V Dolním Chodsku.“

Poté společně prošli vybrané obce a odpovědi v rámci textu. Dále vyučující zadává třetí učební úlohu. Na vypracování dává žákům 2 minuty. Žáci vytváří skupiny a vymýšlí, jaké faktory ovlivňují zemědělskou činnost (viz obrázek 19). V každé skupině se najde žák, který nepracuje.

Vyučující: „Co jste vymysleli?“

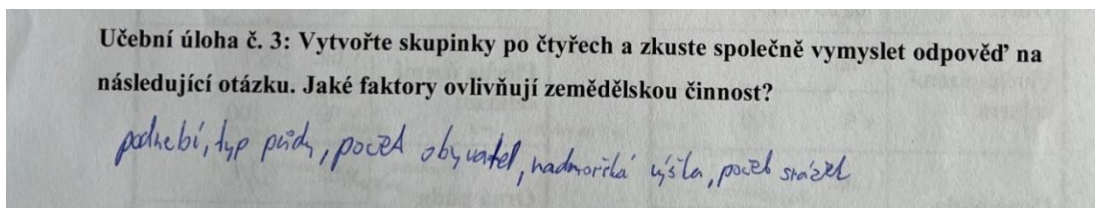
Žák: „Podnebí, typ půdy, počet obyvatel.“

Žák: „Nadmořská výška.“

Žák: „Kamení v půdě.“

Žák: „Výfukové plyny, znečišťování ovzduší.“

Vyučující shrnuje odpovědi, které si mají žáci zapsat, a zadává čtvrtou učební úlohu.

Obrázek 19: Faktory ovlivňující zemědělskou činnost

Vyučující: „Podívejte se na příklad koláčového grafu Domažlic, co nám říká?“

Žák: „Je tam hodně orné půdy, málo lesů, akorát trvale travního porostu a ostatních půd.“

Vyučující vysvětluje žákům, kde data získají, že je mají zapsat do tabulky v pracovním listě. Poté žákům vysvětluje převod dat na procenta (odkazuje na společné hodiny matematiky), a jak tyto data vynést do výsečového grafu. Dále žákům zadává vybranou obec, kterou budou zkoumat, a promítá přes dataprojektor postup vyhledávání dat na ČSÚ na příkladu Domažlic. Vyučující žákům rozdává výsečové grafy s názvem zvolené obce. Poté se žáci sami pouští do vyhledávání dat za pomoci postupu, který mají napsaný v pracovním listě. Vyučující žákům nabízí svou nebo moji pomoc, kterou využívají. Bohužel dochází k problémům s připojením k internetu, čímž jsou někteří žáci limitováni. Někteří žáci mají již data vyhledané a přepočítávají je na procenta (viz obrázek 20). Vyučující vybírá od žáků jejich pracovní listy, výsečové grafy, tablety a ukončuje hodinu s tím, že příště budou s touto aktivitou pokračovat.

71,6	Obec:	Žamberk	
4,9	Plocha území celkem	v ha: 71022	
76,4		v %: 100	
71,2	Orná půda	v ha: 4405	
100,5		v %: 40%	
	Trvalý travní porost (louky, pastviny)	v ha: 237,5	
		v %: 27%	
	Lesy	v ha: 284,7	
		v %: 25,84%	
	Ostatní (zahrad, ovocný sad, vodní plochy, zastavěná plocha)	v ha: 100,5	
		72,26	
		~~100,5~~	

	Obec:	Žamberk	
	Plocha území celkem:	v ha: 9787,7	
		v %: 100	
	Orná půda	v ha: 392,4	73,3
		v %: 33%	0,9
	Trvalý travní porost (louky, pastviny)	v ha: 787,5	4
		v %: 75,29%	70,5
	Lesy	v ha: 542,7	47,8
		v %: 45,27	
	Ostatní (zahrad, ovocný sad, vodní plochy, zastavěná plocha)	v ha: 47,8	
		v %: 5,95%	

Obrázek 20: Vypracovaná učební úloha jedno z žáků

Anotace – 2. vyučovací hodina

Druhá hodina experimentální výuky proběhla v pátek 22. 3. 2024 ve 12:35 hod. v 8 A. Jednalo se o šestou vyučovací hodinu dlouhou 45 minut, při níž bylo přítomno 19 žáků. Výuka se zaměřila na téma místní region Chodsko.

Pro danou výuku si vyučující připravila pracovní listy z metodické příručky, výsečové grafy a grafy s reliéfem a nadmořskou výškou vybraných obcí, které jsou uvedeny v příloze metodické příručky, a tablety, pro vyhledávání dat z ČSÚ. Také si na sebe oblékla kroj (viz níže obrázek 21), který je typický pro Dolní Chodsko. V kroji odučila celou výuku. Vyučující začala výuku s odkazem na minulou hodinu, kdy spolu začali téma místní region Chodsko. Seznamuje žáky s cíli hodiny, popisuje, jaké aktivity budou žáky čekat a s jakými pomůckami budou pracovat. Poté požádala dva žáky o rozdělení pracovních listů, tabletů, výsečových grafů a zadává první učební úlohu.

Vyučující: „Co to je region?“

Žák: „Nějaká oblast.“

Vyučující: „Je to nějaká oblast, výborně, čím je specifická?“

Žák: „Třeba nějakým nářečím.“

Vyučující: „Třeba nářečí, co dál má shodné region?“

Žák: „Podnebí.“

Vyučující: „ Výborně, panuje tam stejné podnebí.“

Vyučující: „Region má svou identitu tvořenou specifickými rysy. Má specifickou krajinu, shodné podnebí, většinou se mluví stejným jazyk, ale například u jižní Evropy tomu tak nebylo, pamatujete si? Také má stejný etnický původ.“

Vyučující s žáky diskutovala o tom, co je region, a jaké má podobné charakteristiky. Poté žákům uvedla definici regionu. Definice regionu vycházela z obsahu v metodické příručce.

Vyučující: „Co to bude místní region? Tomu se budeme dnes věnovat.“

Žák: „Nějaké město a jeho okolí.“

Vyučující: „Jaké tedy město to bude?“

Žák: „Klenčí? Chodsko?“

Vyučující: „Zkuste napsat do první učební úlohy, co to je tedy ten místní region, zkuste vycházet z definice regionu. Máte minutu.“

Vyučující: „Co jste si napsali?“

Žáci: „Nosí se tu kroje, máme tu nářečí a tradice, zpívají se lidové písně a pečou koláče.“

Vyučující: „Zkusili byste vymezit místní region někde jinde v České republice?“

Žák: „Hanácko, tam mají frgály.“

Žák: „Slovácko.“

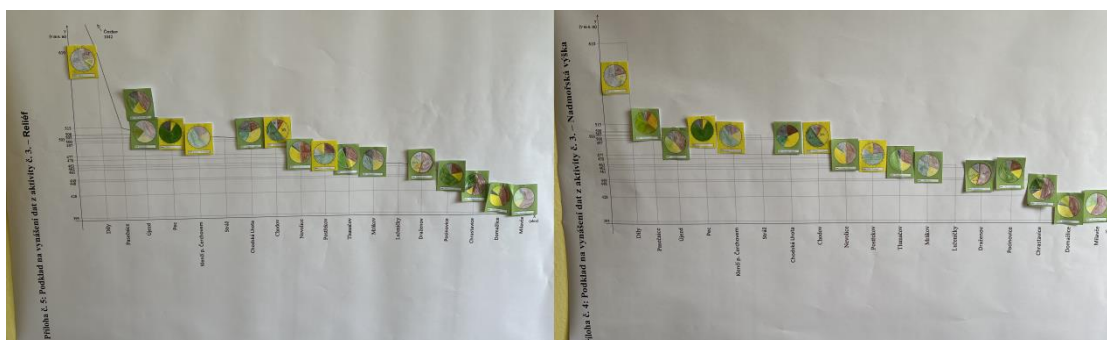
Tímto vyučující ukončuje diskusi a vrací se k učební úloze z minulé hodiny, kterou žáci nestihli. Postup jim vyučující vypsala do prezentace, kterou promítá přes projektor (viz obrázek 21).

Obrázek 21: Zadání, jak vypracovat výsečové grafy

Upozorňuje žáky, že když nebudou vědět, co mají dělat, ať se přihlásí, že jim přijdeme pomoci. Na vypracování učební úlohy žáci dostávají 15 minut. Někteří žáci měli téměř hotový úkol z minulé hodiny, tak dostávají obec navíc, ke které mají vyhledat potřebná

data a vynést je do výsečového grafu. Opět nastává problém s připojením k internetu, tak jsou některým žákům nadiktovány data za rozlohu, které jsou součástí metodické příručky, aby žáci mohli pracovat dále. Pokud mají žáci hotové výsečové grafy, tak je za pomoci lepicí hmoty umístí do připravených grafů, které nám vyobrazují reliéf a nadmořskou výšku daných obcí (viz obrázek 22).

Obrázek 22: Vynesené výsečové grafy

Učební úloha žákům trvá déle, než stanovených 15 minut. Mají velké problémy v přepočítávání dat na procenta, tak jim vyučující i já pomáháme. Do konce hodiny zbývá posledních 10 minut, tak vyučující prosí žáky, aby nechali práce a šli do zadní části třídy k vyvěšeným grafům (viz obrázek 22). Společně zkouší na základě vytvořených grafů zodpovědět učební úlohu tří, tedy jaké jsou rozdíly v zemědělské činnosti a využití půd na Horním a Dolním Chodsku.

Obrázek 23: Diskuse nad vytvořenými grafy

Vyučující: „Jaké vidíte rozdíly mezi obcemi Horního a Dolního Chodska?“

Žák: „Obce Dolního Chodska se nachází níž než obce Horního Chodska.“

Žák: „Ale ne všechny.“

Vyučující: „Výborně, jaké další rozdíly vidíte mezi těmito obcemi?“

Žák: „Jiné druhy půd.“

Vyučující: „Ano, výborně a nemá to třeba něco společného s tou nadmořskou výškou, jak jste říkali před chvílí?“

Žák: „Asi ano.“

Žák: „Určitě ano, když se na to ptáte.“

Vyučující: „Tak když se podíváte na ty grafy, co se nám s nadmořskou výškou tedy mění?“

Žák: „Zvětšuje se počet lesů, tak tady máme hodně lesů na rozdíl od Domažlic.“

Vyučující: „A dál?“

Žák: „Klesá podíl orné půdy.“

Žák: „Klesá její kvalita.“

Žák: „Takže toho moc nevypěstujeme.“

Vyučující: „Dá se tedy říci, že na Dolním Chodsku se více pěstovalo a na Horním Chodsku se spíše choval dobytek?“

Žáci: „Ano, ale i tady se pěstuje, ale málo.“

Vyučující: „Ano, máte pravdu, ale na Dolním Chodsku jsou lepší přírodní podmínky, takže se tam pěstují náročnější plodiny, na Horním Chodsku ty méně náročné, a je tam více travnaté plochy, která se využívá pro pastvu. Proto bylo v minulosti Dolní Chodsko bohatší než Horní. Věděli byste, v čem se rozdíl v bohatství odrážel?“

Žáci neodpovídají.

Vyučující: „Tak v čem se liší Horní a Dolní Chodsko? Nemají odlišné koláče nebo kroje?“

Žáci: „Ano, koláče jsou jiné, na Dolním Chodsku jsou polévané.“

Vyučující: „Ano, na Dolním Chodsku se dělají bohatší koláče, používá se více tvarohu. Vlastně jsou polévané tvarohem a do něj se kreslí nejrůznější obrazce, na Horním Chodsku se merhuje. Nebo kroje, ty z Dolního Chodska jsou bohatší na zdobení, zejména krajky.“

Poté vyučující využívá ukázky krojů a koláčů z Horního a Dolního Chodska, které jsou v příloze metodické příručky, a popisuje na nich uvedené rozdíly. Dále žákům uvádí, že si na jim známém prostředí uvedli faktory ovlivňující zemědělskou činnost po celém světě.

Poté hodinu končí.

Analýza – 1. vyučovací hodina

V této části hodnocení se zaměřuji na analýzu výukových situací. Provádím rozbor nerozvinutých a selhávajících výukových situací. Snažím se tyto situace rozebrat, zda vznikly na základě chyb či nesrovnalostí ve výukovém materiálu. V dané vyučovací jednotce jsem identifikoval tři nekvalitní výukové situace.

První nerozvinutou situaci vidím v úvodu výuky, v rámci první učební úlohy, která měla dle plánu výuky trvat maximálně 7 minut, ale trvala o necelé 4 minuty déle. K selhání došlo ze strany vyučující, která nejprve žákům dala 2 minuty na promyšlení, nakonec to bylo o 2 minuty více, i když měli o popisu obce rovnou diskutovat, jak je psáno v metodické příručce. Po diskusi mělo dojít k definování si, co je to region a místní region, k čemuž vůbec nedošlo. Chybu si vyučující zpětně uvědomila a řekla, že byla zapříčiněna zjištěním, že mají časové zpoždění, a rychle pokračovala v další učební úloze, aby nenabrali větší zpoždění. Definování regionu a místního regionu vyučující přesunula do druhé vyučovací jednotky.

Druhou selhávající situaci shledávám opět v nedodržení časové dotace na učební úlohu. Vyučující dala žákům na vyplnění 4 minuty, ale nakonec došlo ke kontrole po 10 minutách, i když v plánu byla časová dotace 8 minut. Chybu shledávám v pracovních listech, kdy mapa byla nešťastně umístěna na druhé stránce, takže žáci při vypisování obcí Horního a Dolního Chodska museli neustále otáčet listem, k čemuž bylo potřeba více času na vypracování. Žáci se navíc museli mnohem více soustředit na obce, které již napsali, a které jim chybí.

Třetí selhávající situaci vidím v rámci čtvrté učební úlohy, kdy docházelo k výpadku internetové připojení, což způsobilo, že žáci nemohli pracovat. Za chybu bohužel nikdo z přítomných nemůže. Výpadky připojení s sebou přinesly další zdržení a žáci nestihli vypracovat danou učební úlohu. Tím bohužel nemohlo dojít ani k závěrečnému shrnutí výuky, protože již nebyl čas a hodina skončila.

Analýza – 2. vyučovací hodina

V této části hodnocení se zaměřuji na analýzu výukových situací. Provádím rozbor nerozvinutých a selhávajících výukových situací. Snažím se tyto situace rozebrat, zda vznikly na základě chyb či nesrovnalostí ve výukovém materiálu. V dané vyučovací jednotce jsem identifikoval jednu nekvalitní výukovou situaci.

Selhávající situaci shledávám v učební úloze, kdy žáci pracují s daty. Velkým problémem je pro žáky převod na procenta. Bohužel tato situace vychází z nedostatků, které mají žáci z oblasti matematiky. S vyučující se snažíme žákům pomoci, ale někteří jsou spíše až demotivováni, protože si neví rady.

Alterace

V následující kapitole se zaměřím na alterace nerozvinutých a selhávajících výukových situací. Alterace budou v zásadě souviset s úpravou jednotlivých částí výukového materiálu.

První alterace se bude týkat nerozvinuté situace v rámci první výukové jednotky. Zde došlo k velké ztrátě času, který poté chyběl v další části výuky. Shledávám chybu ve špatném prostudování metodické příručky, tedy časového plánu ze strany vyučující. Proto navrhuji doplnit do metodické příručky k pracovním listům pro vyučující časovou dotaci pro dané učební úlohy.

Druhá alterace se týká opět nedodržení časové dotace pro učební úlohu, návrh řešení je stejný, jako v alteraci první. Dále zde byla shledána chyba v nešťastném umístění mapy na opačnou stranu listu, než mají žáci tabulku k vyplnění obcí Dolního a Horního Chodska. Proto navrhuji upravit pracovní listy tak, aby byla mapa na stejné straně, jako je tabulka, nebo ji přidat jako přílohu.

Třetí alterace se týká práce s internetovým zdrojem ČSÚ, kde žáci vyhledávali data. Bohužel docházelo k výpadku připojení k internetu, proto doporučuji místo tabletu využít počítač s pevným připojením k internetu.

Čtvrtá alterace se věnuje problému s převodem rozlohy z hektaru na procento. Žáci při plnění úlohy ukázali, že nemají znalosti v této oblasti. Proto navrhuji vytvořit tabulku v Microsoft Office Excel s nadefinovanými funkcemi, kde si žáci doplní vyhledané data v hektarech a soubor jim tyto data převede na procenta. Zároveň jim to pro kontrolu může vytvořit výsečový graf. Tato alterace navazuje na předchozí, kde taktéž doporučuji využít v hodině počítač, tedy pokud má vyučující možnost využít počítačovou učebnu.

4.3.2 Vyhodnocení III. polostrukturovaného rozhovoru

Třetí polostrukturovaný rozhovor byl realizován 30 minut po první vyučovací experimentální výuce. Tedy 20. 3. 2024 ve 14:00 hod. Rozhovor trval 21 minut a za souhlasu vyučující byl nahráván. Pomocí polostrukturovaného rozhovoru jsem se snažil získat informace o proběhnuté výuce, jak se na ni vyučující připravovala, jak ji vnímala ona, jak žáci, a jak se ji pracovalo s metodickou příručkou.

V rámci ZVO (viz tab. 4) jsem zjišťoval, zda byly splněny všechny stanovené cíle pro výuku místního regionu Chodsko.

Cíle nebyly splněny, ze strany vyučující nedošlo k definování regionu, poté se všem žákům nepodařilo vyhledat data a vytvořit výsečové grafy, což bylo zapříčiněno výpadkem připojení k internetu. To vše pramenilo z malé časové dotace.

„Čas rozhodně nebyl dostatečný, pro splnění všech aktivit, které byly uvedené by bylo potřeba alespoň 10 minut navíc a doufat, že nebude problém s internetem.“

Metodická příručka a její obsah byl dle vyučující dostatečný, akorát doplňuje, že by druhou učební úlohu rozdělila na tři části, aby se nemuseli žáci vracet k dlouhému zadání úlohy.

„Úlohu bych rozdělila na tři části, za A) Poloha, B) Vypsát obce, C) zakroužkuj správné odpovědi.“

Čas na seznámení se s metodickou příručkou byl pro vyučující dostatečný.

„Samozřejmě, kdybych na to měla měsíc, tak bych mohla úlohy detailněji projít a případně přijít s nějakými dalšími návrhy, ale to v rámci experimentu nešlo. Protože musela být nejprve odučena kontrolní výuka, aniž bych byla ovlivněna obsahem připravené metodické příručky.“

K definování místního regionu nedošlo.

„Zapomněla jsem ho definovat, tlačil mě čas už od začátku. Udělali jsme první úlohu, rychle na druhou úlohu. A že mám definovat nějaký region, jsem si vůbec nevzpomněla.“

Vyučují si myslí, že někteří žáci věděli, co mají dělat, zbylí se zeptali a poprosili o pomoc.

„Tato třída je super v tom, že když neví, tak se hned zeptají, co mají dělat, když tomu nerozumí, že nesedí ten čas a nekoukají do blba.“

Velká část žáků nerozuměla úkolům, ale využila pomoc vyučující. Poté si již byli skoro všichni jistí v tom, co mají dělat.

Žáci měli problém s určením polohy Chodska v rámci České republiky a vyšších správních celků, protože jim chybí znalosti o světových stranách.

„S tím byl problém, jak jsem zjistila minulý týden v pátek, když měli najít město, které leží x kilometrů od Plzně na jih, tak nevěděli, kde je jih. Ale tento problém vidím i ve vedlejší třídě. Proto jsem jim na tabuli nakreslila světovou růžici. Poté polohu někteří určili správně.“

Vyučující uvádí, že žáci s Českým statistickým úřadem (ČSÚ) nikdy nepracovali, přesto někteří dokázali data najít, zbylí měli problém s internetovým připojením. Dále vyučující uvádí, že do budoucna s žáky ČSÚ znova použije, protože se to hodí k České republice, kterou probírají.

I přesto, že mapa nebyla složitá a legenda obsahovala malý počet proměnných, tak žáci měli problém se v mapě správně orientovat a vypsat správně obce Horního a Dolního Chodska.

Vyučující se domnívá, že ne všichni pochopili, jaký byl cíl práce. Důvod vidí v absenci definování si regionu a místního regionu. Výsledky se žáci dozvídali průběžně.

4.3.3 Vyhodnocení IV. polostrukturovaného rozhovoru

Čtvrtý polostrukturovaný rozhovor byl realizován 45 minut po druhé vyučovací experimentální výuce. Tedy 22. 3. 2024 v 14:15 hod. Rozhovor trval 23 minut a za souhlasu vyučující byl nahráván. Pomocí polostrukturovaného rozhovoru jsem se snažil získat informace o proběhnuté výuce, jak se na ni vyučující připravovala, jak ji vnímala ona, jak žáci a jak se jí pracovalo s metodickou příručkou.

V rámci ZVO (viz tab. 5) jsem zjišťoval, zda byly splněny všechny stanovené cíle pro výuku místního regionu Chodsko.

Cíle byly skoro všechny splněny, dokonce došlo k definování si, co to je region a místní region, k čemuž v předchozí hodině nedošlo. Celkově čas na toto téma nebyl dostatečný, ale to bylo způsobeno i velkou měrou špatným připojením k internetu, kdy žáci nemohli pracovat. Vyučující říká, že ideální pro výuku místního regionu by byly 3 vyučovací hodiny, kam by se zapojily tyto pracovní listy, a k tomu se ještě něco doplnilo.

„Dvě hodiny byly taktak, lepší by byly tři s tím, že by se mohlo ještě něco doplnit. Otázkou ale je, zda se dotace 3 vyučovacích hodin v rozpisu pro celý rok na všechny ty téma najde.“

Dle vyučující byly připravené pracovní listy, přílohy a informace v metodické příručce dostatečné. Doporučuje do budoucna nežli všechny tyto přílohy tisknout, tak některé úlohy přepsat do prezentace, a tu žákům sdílet.

„Pro usnadnění si času a zároveň ušetření papíru doporučuji úlohy přepsat do prezentace a zbytek nechat na papíře. Ušetří se tím velký počet papíru, jen v naší třídě se použilo cca 70-75 listů.“

Vyučující si myslí, že se nepodařilo zcela překonat kritické místo, na které pracovní listy směřovaly, a to hospodářství, respektive zemědělství. Problém vidí v tom, že ne všichni žáci stihli vypracovat všechny úlohy. Dále uvádí, že pro některé žáky byly úlohy kognitivně i časově náročné. Také ale uvádí, že složitější učební úlohy ocenila skupina chlapců, kteří právě takové typy úloh potřebují, aby se v hodinách nenudili. V závěru došlo ke společné diskusi o tom, co ovlivňuje zemědělství na jim známém prostředí.

„Třeba Filip z toho musel být nadšený, toho to muselo bavit, protože to bylo něco nového, co ještě nedělal a naučil se něco nového (používat ČSÚ). Je dobře, že to bylo tak náročné, protože musel více přemýšlet. Když se příště zeptám, jestli mají zájem opět pracovat s externími daty a vynášet je do grafů, tak Filip řekne ano. To samé řekne určitě i David nebo Marek.“

Žáci věděli a rozuměli všem úkolům. Vyučující se snažila jim co nejjednodušeji vysvětlit dané úlohy, aby tomu rozuměli. Někteří žáci si pak byli jistí v tom, co mají dělat, zbytek požádal o dovysvětlení.

Vyučující si myslí, že ani po tomto učebním modulu nejsou všichni žáci schopni zhodnotit klimatické charakteristiky, ani analyzovat a zhodnotit jaký vztah je mezi klimatem a zemědělstvím, chybu opět uvádí v nedostatečné časové dotaci.

Cíl práce dle vyučující pochopila větší část žáků, zbytek dle ní nad tím ani nepřemýšlel. Správné výsledky se žáci dozvídali průběžně. Na konci hodiny došlo ke krátkému shrnutí.

4.4 Analýza a komparace dat

V této části dojde k analýze dat z kontrolní a experimentální výuky a polostrukturovaných rozhovorů. Dále budou tato data mezi sebou porovnávána. Díky těmto výsledkům může poté v další kapitole dojít k vytvoření alterované verze vyučování (kap. 4.5).

Kontrolní výuka byla zaměřena převážně na práci s atlasem (viz kap. 4.2) a mapou, ale také se tam objevila učební úloha, která byla zaměřena na to, proč je dobré znát náš místní region z hlediska budoucnosti. Naopak experimentální výuka byla zaměřena na minulost a přítomnost.

V experimentální výuce byla učební úloha zaměřena na aktuálně velmi zdůrazňovanou digitální kompetenci (viz kap. 2.3.7) ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Dále byla cílena na vyšší kognitivní myšlení, což potvrzuje II. polostrukturovaný rozhovor (viz kap. 4.2.2) a metodická příručka (v příloze práce) strana 6 vzdělávací cíle, které obsahují slovesa analyzovat a hodnotit.

V kontrolní i experimentální výuce došlo k definování si místního regionu. U kontrolní výuky byl místní region stanoven jako okolí základní školy (4.2.2), u experimentální výuky byl místní region stanoven na základě autorky SKOPOVÉ (2017) v kapitole 2.4.2.2.3,

která vymezila obce spadající do Dolního a Horního Chodska. Oblast místního regionu v experimentální výuce je tedy mnohem větší než v kontrolní výuce.

Jak u kontrolní, tak u experimentální výuky se vyskytl problém ohledně času, kterého bylo málo, což sama vyučující potvrzuje ve II. a III. polostrukturovaném rozhovoru (viz kap. 4.2.2 a 4.3.2). To se ukázalo například v experimentální výuce, kdy se objevil problém s připojením k internetu. Tyto výpadky žáky zdržely ve vyhledávání potřebných dat, tím nedošlo k uzavření první experimentální výuky a v další hodině žáci museli dodělat učební úlohu číslo čtyři. Právě tento čas pak chyběl v závěru druhé experimentální výuky, kdy někteří žáci nestihli dodělat zadaný výsečový graf. Mnoho času také zabral text, kde žáci měli vybrat správná tvrzení. Domnívám se, že již během přípravy této úlohy jsem její zadání zjednodušil, jak jen to šlo. Původně bylo v plánu nechat žáky doplňovat slova. Od toho nakonec bylo upuštěno.

V obou výukách se objevila neznalost světových stran ze strany žáků, kdy jim vyučující musela nakreslit na tabuli světovou růžici, poté již určování polohy měli správně.

Kontrolní výuka byla zaměřena na větší množství témat jako např. přírodní charakteristika, zemědělství, doprava, průmysl, obyvatelstvo, kultura a historie regionu. Experimentální výuka byla primárně zaměřena na zemědělství. Text, který žáci měli v pracovních listech pro první vyučovací hodinu, byl dále zaměřen na historii, tradice a přírodní podmínky.

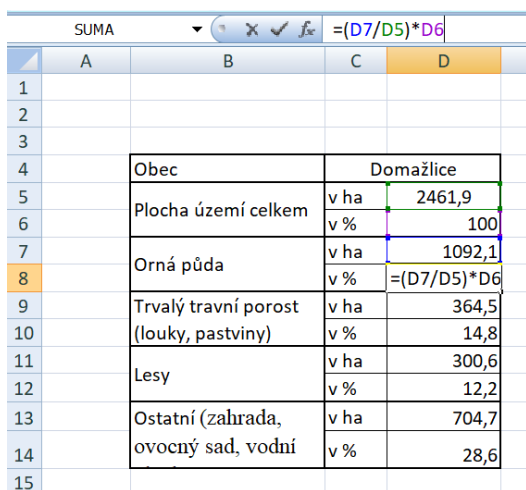
V kontrolní výuce nedocházelo k velkému střídání výukových metod, převažovala práce s mapou/atlasem, samostatná práce, diskuse a frontální výuka (definováno DLE MAŇÁKA A ŠVECE (2003)). V experimentální výuce bylo v rámci hodin vystřídáno více metod, a to frontální výuka, diskuse, práce s textem, práce s mapou/atlasem, skupinová a kooperativní metoda, práce s tablety, tabulkami a grafy. Nutno ale podotknout, že kontrolní výuka, která probíhala ve třídě 8. B trvala jednu vyučovací hodinu, a to z důvodu, že v této třídě již odpadlo několik hodin zeměpisu, a dle rozpisu školních akcí a státních svátků ještě několik hodin odpadne. Tím vznikl v paralelní třídě náskok, takže na experimentální výuku byly vyčleněny dvě vyučovací hodiny. Zároveň sama vyučující označila ve II. polostrukturovaném rozhovoru žáky třídy 8.A jako aktivnější, než žáky třídy 8. B (viz kap. 4.2.2).

4.5 Alterovaná verze vyučování

Na základě výsledků z II., III. a IV. polostrukturovaného rozhovoru (kap. 4.2.2, 4.3.2 a 4.3.3) a fyzické přítomnosti ve vyučovacích hodinách, které jsem popsal za pomoci metodiky 3A (viz kap. 4.2 a 4.3.1), jsem stanovil alterovanou verzi vyučování tematického celku místní region Chodsko.

Za prvé pro výuky využít počítačovou učebnu s pevným připojením k internetu, aby nedocházelo k výpadkům připojení. Na základě vytvořených pracovních listů přenést všechny učební úlohy do prezentace, kterou bude vyučující žákům pouštět. Ke každé učební úloze doplnit časovou dotaci a té se držet, aby došlo k dodržení časového harmonogramu. Pro učební úlohu 2 a 4 (1. vyučovací jednotka, viz příloha metodická příručka strana I. a III.) žákům vytisknout jeden pracovní list, který bude obsahovat tabulku, kam žáci budou vypisovat obce Dolního a Horního Chodska z mapy, která bude promítána. Text, který je součástí 2 učební úlohy a obsahuje informace o Chodsku, si žáci projdou společně s vyučujícím, který bude označovat správně odpovědi. Text bude součástí prezentace, kterou vyučující bude sdílet. Zároveň vyučující žákům vytiskne potřebné výsečové grafy, pokud škola nemá k dispozici interaktivní tabuli, na které by se mohly promítat grafy, které zobrazují reliéf a nadmořskou výšku Chodska (viz příloze v metodické příručce strana X. XI.). Zde se musí vzít v potaz časové zdržení, protože na tabuli bude moci v danou chvíli malovat pouze jeden žák.

Pro čtvrtou učební úlohu (viz metodická příručka strana IV.) doporučuji vytvořit tabulku v Microsoft Office Excel s nadefinovanými funkcemi (viz obrázek 24), kde si žáci doplní vyhledaná data v hektarech a soubor jim tato data převede na procenta. Zároveň jim to pro kontrolu může vytvořit výsečový graf, který poté překreslí. Díky tomu dojde k mezipředmětové vazbě mezi zeměpisem a informatikou.

	A	B	C	D
1				
2				
3				
4		Obec	Domažlice	
5		Plocha území celkem	v ha	2461,9
6			v %	100
7		Orná půda	v ha	1092,1
8			v %	=(D7/D5)*D6
9		Trvalý travní porost (louky, pastviny)	v ha	364,5
10			v %	14,8
11		Lesy	v ha	300,6
12			v %	12,2
13		Ostatní (zahřada, ovocný sad, vodní)	v ha	704,7
14			v %	28,6
15				

Obrázek 24: Definování funkce v Microsoft Office Excel pro přepočtení na procenta

Než se nadefinuje daná funkce v Microsoft Office Excel, tak se určí daný vztah mezi proměnnými. Aby bylo zjištěno, jaké procento zobrazuje určitý typ půdy „X“, tak se musí vzít

její plocha v ha a ta se vydělí celkovou plochou území v ha. Pak se toto číslo vynásobí 100. Tím se získá požadované výsledky.

$$\text{Rovnice: } \frac{\text{Typ půdy X (v ha)}}{\text{Plocha území celkem (v ha)}} \times 100$$

Postup: Plocha území celkem nám zobrazuje stále 100 % (buňka D6) za různých hodnot v hektarech. Pro přepočítání orné půdy z hektarů si označíme buňku D8, protože tato buňka označuje výsledek v %, tedy pro nás aktuálně neznáme číslo. Do této buňky napíšeme znak „=“ a závorku „(,“. Do závorky buď napíšeme D7, nebo si sami označíme danou buňku kurzorem. Buňka D7 nám zobrazuje typ půdy v hektarech, v matematické terminologii se jedná o dělence (to nad lomítkem). Poté vložíme dělení „/“ a napíšeme či označíme buňku D5. Buňka D5 nám zobrazuje hodnotu celkové plochy území v hektarech, v matematické terminologii dělitele (to pod lomítkem). Poté závorku uzavřeme znakem „)“ a vložíme krát „*“ a celé to vynásobíme buňkou označující 100 %, tedy buňka D6, kterou opět ručně napíšeme či ji označíme a zmáčkneme tlačítko „enter“. Tím máme nedefinovaný vztah pro ornou půdu, tedy že $X \text{ ha} = x \%$. Stejným způsobem si nadefinujeme vztah pro trvalý travní porost, lesy a ostatní. Ve vzorci se již bude měnit pouze první proměnná, tedy D7, bude změněno na D9 (trvale trav. porost v ha), D11 (lesy v ha) a D13 (ostatní v ha).

Nyní když již budou žáci doplňovat data z ČSÚ, tedy rozlohu v hektarech do daných typů půd, tak jim to automaticky zobrazí výsledek v %. Tímto předejdeme problémům vznikajícím v převádění hodnot na procenta, tedy absenci znalostí o těchto převodech.

Všechny tyto návrhy ušetří práci s tiskem a sníží počet spotřebovaných papírů. Dále to ušetří čas. Těmito změnami dojde k odstranění nedostatků a krizových situací, jako byl například převod dat z hektaru na procento. Tím výukový materiál shledávám vhodný k použití v hodinách zeměpisu v 8. ročníku základních škol a nižšího gymnázia při probírání tématu místní region Chodsko.

5 DISKUZE

Prvním cílem kvalifikační práce bylo stanovit obsah výukového materiálu, tedy odpovědět na první výzkumnou otázku: „*Co by mělo být obsahem výukového materiálu, aby došlo k překonání kritických míst ve výuce zeměpisu?*“.

Prvotně jsem analyzoval tematický plán - Zeměpis 8. ročník ZŠ Klenčí pod Čerchovem, kde jsem zjistil, že v něm vůbec výuka místního regionu není uvedena. Pomocí polostrukturovaného rozhovoru jsem se dozvěděl, že se o něm zmiňují v rámci Plzeňského kraje (viz kap. 4.1). V rámci ŠVP není specifikovaný obsah učiva výuky místního regionu. Dále muselo dojít ke zjištění vyskytujících se kritických míst, k čemuž došlo pomocí I. polostrukturovaného rozhovoru (kap. 4.1), dále rozvedeno v kapitole 4.1.1. Pro tento rozhovor byla vybrána vyučující na ZŠ Klenčí pod Čerchovem Mgr. Miluše Řezníčková, protože má dlouholeté pedagogické zkušenosti. Polostrukturovaný rozhovor byl proveden na základě metodiky ŠVARÍČKA & ŠEĐOVÉ ET AL. (2007). Následující polostrukturované rozhovory byly provedeny na stejné metodice, ale s vyučující Bc. Michaelou Vítkovou, která ve zvolených třídách vyučuje předmět zeměpis. Dále muselo dojít k ontodidaktické transformaci oborového obsahu a psychodidaktické transformaci, která spočívala v převedení kurikulárních obsahů do obsahů výuky. Polostrukturovaným rozhovorem s vyučující byla zjištěna současná podoba výuky tohoto tématu. Tedy jak je výuka místního regionu pojata. Jaké území označuje jako místní region. Jaké metody se v hodině využívají a jaké pomůcky. A také kolik vyučovacích jednotek je pro místní region vyčleněno. Dále bylo zjišťováno, jaká kognitivní úroveň myšlení je po žácích požadována.

Následně na základě těchto informací bylo cílem transformovat vzdělávací obsah a stanovit odpovídající oborové cíle na vyšší kognitivní úrovni dle Bloomovy taxonomie výukových cílů až na úroveň hodnotit (ZORMANOVÁ, 2014).

Výukový materiál se skládá z metodické příručky, pracovních listů a příloh, potřebných pro výuku. Metodická příručka obsahuje detailní informace k výuce tohoto tématu. Vyučující v ní nalezne přehledný časový harmonogram všech učebních úloh, včetně potřebných pomůcek pro danou aktivitu a informaci, o jakou metodu výuky se jedná. Dále je informován o tom, jaké znalosti a dovednosti musí žáci mít před využitím toto materiálu. Ke každé učební úloze jsou uvedeny správné odpovědi a případné doplňující informace, jako například jak vyhledat data na Českém statistickém úřadě. Zde je potřeba připomenout, že žáci pracovali s daty za období 31. 12. 2022, ale nyní jsou již novější data,

a to k 31. 12. 2023. Data za rok 2022 byla využita proto, že v době zpracování učební úlohy byla k dispozici pouze tato. Vyučující také v metodické příručce nalezne příklad otázek pro učební úlohy, které jsou zaměřeny na diskusi.

Materiál byl ověřen ve dvou vyučovacích hodinách i přesto, že vyučující v IV. polostrukturovaném rozhovoru uvedla, že by výukový materiál mohl pokrýt až tři vyučovací jednotky (viz kap. 4.3.3). Jedním z cílů, proč byl materiál ověřován, je umístění materiálů na internet či rozeslání na školy na Chodsku, kdy vyučující budou mít možnost je volně využít. Ověřením jsem chtěl zjistit, jak se bude vyučující s materiály pracovat a nalézt případné nedostatky. Také mě zajímal názor vyučující na materiály, který jsem získal pomocí III. a IV. polostrukturovaného rozhovoru (viz kap. 4.3.2 a 4.3.3). Výuku jsem hodnotil pomocí metodiky 3A (CRASBORN, 2008), (SLAVÍK ET AL., 2020). A poté porovnával s výukou kontrolní, tedy výukou vedenou standardním způsobem.

Odpověď na druhou výzkumnou otázku: „*Zvyšuje výukový materiál kognitivní úroveň, na jaké jsou žáci schopni pracovat s probíranou látkou?*“ jsem získal pomocí fyzické přítomnosti na výukách a následným hodnocením metodikou 3A (viz kap. 4.3.1). Dále pomocí III. a IV. polostrukturovaného rozhovoru s vyučující (viz kap. 4.3.2 a 4.3.3).

Výukový materiál byl z hlediska kognitivní úrovně cílen až na úroveň hodnotit, např. učební úloha 3 ve druhé vyučovací jednotce je zaměřena na hodnocení rozdílů v zemědělské činnosti na Horním a Dolním Chodsku. Tuto učební úlohu žáci dělali společně v rámci diskuse nad vytvořenými grafy, a bylo vidět, že se našla skupina žáků, kteří dokázali pracovat na vyšší kognitivní úrovni (viz kap. 4.3.1). Nedá se říci, že by výukový materiál zvýšil kognitivní úroveň u všech žáků.

Odpověď na třetí výzkumnou otázku: „*Motivuje výukový materiál žáky do výuky lépe než běžná výuka?*“ jsem získal z IV. polostrukturovaného rozhovoru (kap. 4.3.3) s vyučující. Vyučující v rozhovoru uvádí: „*Třeba Filip z toho musel být nadšený, toho to muselo bavit, protože to bylo něco nového, co ještě nedělal a naučil se něco nového (používat ČSÚ). Je dobře, že to bylo tak náročné, protože musel více přemýšlet. Když se příště zeptám, jestli mají zájem opět pracovat s externími daty a nějaké je vynášet do grafů, tak Filip řekne ano. To samý řekne určitě i David nebo Marek.*“ Tento rozhovor potvrzuje, že výukový materiál některé žáky motivoval do výuky lépe než běžná výuka. Z mé fyzické přítomnosti nemohu uvádět závěry, protože nevím, jak žáci pracují v běžné výuce.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo navrhnout a ověřit výukový materiál na téma zemědělství, který je určen pro výuku geografie místního regionu na 2. stupni základních škol a nižšího gymnázia na Domažlicku.

Stanovené cíle se podařilo splnit. Výukový materiál byl sestaven ze 3 základních částí – metodických a pracovních listů a příloh. Po navržení byl ověřen ve výuce zeměpisu na ZŠ Klenčí pod Čerchovem v 8. ročníku. V rámci kvalifikační práce jsem stanovil tři výzkumné otázky, na které jsem získal odpovědi z provedených polostrukturovaných rozhovorů (kap. 4.2.2, 4.3.2 a 4.3.3) a fyzické přítomnosti na daných vyučovacích jednotkách. Pro rozbor vyučovacích jednotek byla zvolena metodika 3A (kap. 4.2, 4.3.1).

Na základě výsledků I. polostrukturovaného rozhovoru (kap. 4.1) a analýzy kurikulárních dokumentů jsem určil formu a obsah výukového materiálu, který vycházel z informací uvedených v kapitolách 2.3 až 2.9. Tím jsem získal odpověď na první výzkumnou otázku.

Z výsledků III. a IV. polostrukturovaného rozhovoru se mi podařilo získat odpovědi na druhou a třetí výzkumnou otázku. Tedy, že výukový materiál zvyšuje kognitivní úroveň, na jaké jsou žáci schopni pracovat s probíranou látkou. To se nejvíce prokázalo při plnění třetí učební úlohy v rámci druhé vyučovací jednotky. A že materiál motivuje žáky do výuky lépe než běžná výuka.

Nedostatky výukového materiálu, které se vyskytly při experimentální výuce, byly alterovány (kap. 4.5) a dle mého názoru může být výukový materiál použit při výuce místního regionu Chodsko.

RESUMÉ

The aim of the bachelor's thesis was to design and test a teaching material on the topic of agriculture, which is intended for teaching the geography of the local region at the second level of primary schools and lower secondary schools in Domažlice.

The set objectives were achieved. The teaching material was compiled from 3 basic parts - methodological and worksheets and annexes. After designing it was tested in the teaching of geography at the primary school Klenčí pod Čerchovem in the 8th grade. As part of the qualification work, I set three research questions to which I obtained answers from semi-structured interviews conducted (chap. 4.2.2, 4.3.2 and 4.3.3) and physical presence in the given teaching units. For the analysis of the teaching units, 3A methodology was chosen (chap. 4.2, 4.3.1).

Based on the results of 1st Semi-Structured Interview (chap. 4.1) and the analysis of the curriculum documents, I determined the form and content of the teaching material based on the information presented in Chapters 2.3 to 2.9. This therefore answered the first research question.

From the results of semi-structured interviews 3rd and 4th, I was able to obtain answers to the second and third research questions. That is, that the instructional material increases the cognitive level at which students are able to work with the material discussed. This was most evident in the third learning task in the second teaching unit. And that the material motivates pupils to learn better than conventional teaching.

The shortcomings of the teaching material that occurred in the experimental teaching were alternated (chap. 4.5) and in my opinion the teaching material can be used in teaching the local region of Chodsko.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá návrhem a ověřením výukového materiálu určeného pro výuku geografie místního regionu na 2. stupni základních škol a nižšího gymnázia v Domažlicích. Výukový materiál se zabývá tématem zemědělství na Chodsku. Struktura výukového materiálu byla stanovena na základě tvorby modelu hloubkové struktury výuky a výsledků I. polostrukturovaného rozhovoru s vyučující. Učební úlohy byly zaměřeny na rozvoj nejrůznějších kompetencí, včetně digitální. Navržený výukový materiál byl ověřen zvolenou vyučující ve výuce zeměpisu v 8. ročníku a porovnán s výukou vedenou standardním způsobem v paralelní třídě. Kvalita výukového materiálu byla posouzena na základě hodnocení ověřované výuky metodikou 3A a na základě výsledků III. a IV. polostrukturovaného rozhovoru s vyučující. Z experimentu vyšlo, že žáci mají znalosti o faktorech ovlivňující zemědělství, které dokáží identifikovat. Naopak mají problém s převodem plochy, která je uvedena v hektarech, na procenta a v orientaci a určení polohy na mapě, jelikož nemají znalost o světových stranách. Zjištěné selhávající situace, které se ve výuce vyskytly byly následně rozebrány a navržen postup k jejich odstranění. Na základě výzkumu je alterovaný výukový materiál možné použít ve výuce místního regionu.

Klíčová slova: Zeměpis, region, místní region, region Chodsko, regionální identita, rámcově vzdělávací program, školní vzdělávací program, kritická místa ve výuce, Bloomova taxonomie, výuka místního regionu, metodická příručka

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with the design and verification of teaching material intended for teaching the geography of the local region at the 2nd level of elementary schools and lower secondary schools in Domažlice. The teaching material deals with the topic of agriculture in Chodsk. The structure of the teaching material was determined based on the creation of a model of the in-depth structure of the teaching and the results of the first semi-structured interview with the teacher. Learning tasks were focused on the development of various competencies, including digital. The proposed teaching material was verified by the chosen teacher in the teaching of geography in the 8th grade and compared with the teaching conducted in a standard way in a parallel class. The quality of the teaching material was assessed on the basis of the evaluation of verified teaching using the 3A methodology and on the basis of the results of 3rd and 4th semi-structured interview with the teacher. The experiment showed that the students have knowledge about the factors affecting agriculture, which they can identify. On the contrary, they have a problem with converting the area, which is given in hectares, to percentages and with orientation and determining the position on the map, as they do not have knowledge of the sides of the world. Identified failing situations that occurred in teaching were subsequently analyzed and a procedure to eliminate them was proposed. Based on the research, the altered teaching material can be used in the teaching of the local region.

Keywords: Geography, region, local region, Chodsko region, regional identity, generaleducationalprograms, schooleducationalprograms, critical points in teaching, Bloom's taxonomy, teaching of the local region, methodological manual

SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

ANDERSON, L. W. & KRATHWOHL, D. R. 2016. BLOOM'S TAXONOMY REVISED. [ONLINE].[CIT. 2024-03-15]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://QUINCYCOLLEGE.EDU/WP-CONTENT/UPLOADS/ANDERSON-AND-KRATHWOHL_REVISED-BLOOMS-TAXONOMY.PDF](https://quincycollege.edu/wp-content/uploads/anderson-and-krathwohl_revised-blooms-taxonomy.pdf)

AVORA, P. 2010. ÚVOD DO PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU. BRNO: PAIDO.

BÁRTA, F., NĚMEC, J., POJER, F. 2007. KRAJINA V ČESKÉ REPUBLICE. PRAHA: CONSULT.

BULÍČEK, J. 1997. VODA V ZEMĚDĚLSTVÍ. PRAHA: STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÉ NAKLADATELSTVÍ

CENEFELS, J., ET AL. 1978. DOMAŽLICKO. PRAHA: MERKUR

CENIA NÁRODNÍHO GEOPORTÁLU INSPIRE, 2023. [ONLINE].[CIT. 2023-06-15]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTP://GEOPORTAL.GOV.CZ](http://geoportals.gov.cz)

CIBULKOVÁ, M. 2015. HORNOCHODSKÉ A 'DOLSKÉ SE LIŠÍ'. DENIK.CZ [ONLINE].[CIT. 2024-03-15]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://DOMAZLICKY.DENIK.CZ/ZPRAVY_REGION/HORNOCHODSKE-A-DOLSKEKOLACE-SE-LISI-20150815.HTML](https://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/hornochodske-a-dolskekolace-se-lisi-20150815.html)

CRASBORN, F., ET AL. 2008. PROMOTING VERSATILITY IN MENTOR TEACHERS' USE OF SUPERVISORY SKILLS [ONLINE].[CIT. 2023-03-15]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://WWW.SCIENCEDIRECT.COM/SCIENCE/ARTICLE/ABS/PII/S0742051X07000662](https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0742051X07000662)

ČEKAL, J. 2011. VÝUKA TÉMATU MÍSTNÍ REGION NA 2. STUPNI ZŠ [ONLINE]. RVP METODICKÝ PORTÁL, [CIT. 2023-12-21]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://CLANKY.RVP.CZ/CLANEK/13039/VYUKA-TEMATU-MISTNI-REGION-NA-2STUPNI-ZS.HTML](https://clanky.rvp.cz/clanek/13039/vyuka-tematu-mistni-region-na-2stupni-zs.html)

ČESKÁ GEOLOGICKÁ SLUŽBA, N. D. GEOVĚDNÍ MAPY 1 : 50 000. [ONLINE].[CIT. 2024-03-17]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://MAPY.GEOLOGY.CZ/GEOCR50/#](https://mapy.geology.cz/geocr50/#)

ČESKÝ HYDROMETEOROLOGICKÝ ÚSTAV, 2024. MAPY CHARAKTERISTIK KLIMATU. [ONLINE].[CIT. 2024-03-17]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://WWW.CHMI.CZ/FILES/PORTAL/DOCS/METEO/OK/CHARAKTERISTIKY_KLIMATU/IMG/T_2023.GIF](https://www.chmi.cz/files/portal/docs/meteo/ok/charakteristiky_klimatu/img/T_2023.gif)

ČESKÝ HYDROMETEOROLOGICKÝ ÚSTAV, 2024. MAPY CHARAKTERISTIK KLIMATU. [ONLINE].[CIT. 2024-03-17]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://WWW.CHMI.CZ/FILES/PORTAL/DOCS/METEO/OK/CHARAKTERISTIKY_KLIMATU/IMG/SRA_2023.GIF](https://www.chmi.cz/files/portal/docs/meteo/ok/charakteristiky_klimatu/img/sra_2023.gif)

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. 2024. VYHLEDÁVÁNÍ ŠKOL. [ONLINE].[CIT. 2024-03-17]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://PORTAL.CSICR.CZ/SEARCH/SCHOOL/?FILTERTYPE=DEFAULT&ADVANCEDFILTER=FALSE&PAGE SIZE=25&TOTALFOUND=0&PAGE=1&A03ICO=&A03REDIZO=&A17UIVCODE=B&LAT=&LNG=&LATLNGRADIUS=15&A03NAME=&A03STREET=&A03CITY=MILAV%C4%8DE&A05ID=&A09ID=](https://portal.csicr.cz/search/school/?filterType=Default&advancedFilter=False&pageSize=25&totalFound=0&page=1&a03ico=&a03redizo=&a17uivcode=B&lat=&lng=&latlngradius=15&a03name=&a03street=&a03city=Milav%C4%8D&a05id=&a09id=)

DEMEK, J. 1982. OBECNÁ GEOMORFOLOGIE. PRAHA: STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ.

DEMEK, J. A MACKOVČIN, P. 2006. ZEMĚPISNÝ LEXIKON ČR. VYD. 2. BRNO: AOPK ČR

DOKOUPIL, J., MATUŠKOVÁ, A. 2005. ROZVOJOVÝ POTENCIÁL PLZEŇSKÉHO KRAJE. PLZEŇ : ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

DOMAŽLICKÝ DENÍK. CZ, 2019. KŮROVEC NIČÍ LESY I NA DOMAŽLICKU. [ONLINE].[CIT. 2024-04-27]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://DOMAZLICKY.DENIK.CZ/ZPRAVY_REGION/KUROVEC-NICI-LESY-I-NA-DOMAZLICKU-20190610.HTML](https://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/kurovec-nici-lesy-i-na-domazlicku-20190610.html)

DUDÁK ET AL. 2006. ČESKÝ LES – PŘÍRODA, HISTORIE, ŽIVOT. PRAHA: BASET.

FIRMY.CZ. 2024.].[CIT. 2024-03-17]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://WWW.FIRMY.CZ/KRAJ-PLZENSKY/DOMAZLICE/1144-DOMAZLICE](https://www.firmy.cz/kraj-plzensky/domazlice/1144-domazlice)

GAVORA, P., 2010. ÚVOD DO PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU. *PAIDO*, BRNO.

HAMPL, M. 1966. PŘÍSPĚVEK K TEORII REGIONU. SBORNÍK ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ.

HASPROVÁ, M. 2006.GEOGRAFIAMIESTNEJ KRAJINY V EDUKAČNOM PROCESE. LOCAL AREA GEOGRAPHY IN THEEDUCATIONALPROCESS. NITRA.

HEŘMANOVÁ, E., CHROMÝ, P. 2009. KULTURNÍ REGIONY A GEOGRAFIE KULTURY: KULTURNÍ REÁLIE A KULTURA V REGIONECH ČESKA. PRAHA: ASPI.

HUDECOVÁ, D. 2004. REVIZE BLOOMOVY TAXONOMIE EDUKAČNÍCH CÍLŮ [ONLINE]. [CIT. 2022-12-06]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://PAGES.PEDF.CUNI.CZ/PEDAGOGIKA/?P=1809](https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1809)

HUBLOVÁ, P. 2014. PEDAGOGICKÝ LEXIKON: BLOOMOVA TAXONOMIE. METODICKÝ PORTÁL RVP [ONLINE]. [CIT. 2022-12-06]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://WIKI.RVP.CZ/KNIHOVNA/1.PEDAGOGICKY_LEXIKON/B/BLOOMOVA_TAXONOMIE](https://wiki.rvp.cz/knihovna/1.pedagogicky_lexikon/b/bloomova_taxonomie)

HŘÍBAL, A. 2020. NÁHONEM TEPLÉ BYSTRICE POŘÁD TEČE VODA, UŽ PŘES ČTYŘI STALETÍ. DENÍK.CZ. [ONLINE]. [CIT. 2024-03-16]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://KLATOVSKY.DENIK.CZ/Z-REGIONU/NAHONEM-TEPLE-BYSTRICE-PORAD-TECE-VODA-UZ-PRES-CTYRI-STALETI-20201128.HTML](https://klatovsky.denik.cz/z-regionu/nahonem-teple-bystrice-porad-tece-voda-uz-pres-ctyri-staleti-20201128.html)

CHODSKO.NET. 2024 [ONLINE]. [CIT. 2024-03-17]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTP://WWW.CHODSKO.NET/ESHOP/ZBOZI/1274](http://www.chodsko.net/eshop/zbozi/1274)

CHODSKO.NET. 2024 [ONLINE]. [CIT. 2024-03-17]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTP://WWW.CHODSKO.NET/ESHOP/ZBOZI/1273](http://www.chodsko.net/eshop/zbozi/1273)

CHOCHOLOUŠKOVÁ, Z. 2005. LESY. IN DUDÁK A KOL. ČESKÝ LES : PŘÍRODA - HISTORIE – ŽIVOT. PRAHA : BASET

CHROMÝ, P. 2009. GEOGRAFICKÉ ROZHLEDY: REGION A REGIONALISMUS [ONLINE]. 19. PRAHA: ČGS.[CIT. 2024-03-17]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://WWW.GEOGRAFICKE-ROZHLEDY.CZ/ARCHIV/VYHLEDAT?Q=REGION+A+REGIONALISMUS](https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/vyhledat?q=region+a+regionalismus)

ILOMĀKI, L., ET AL. 2011. WHAT IS DIGITAL COMPETENCE? [ONLINE]. [CIT. 2024-03-17]. BRUSSELS: EUROPEAN SCHOOLNET. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTP://LINKED.EUN.ORG/WEB/GUEST/IN-DEPTH3](http://linked.eun.org/web/guest/in-depth3)

IVANIČKA, K. 1987. ZÁKLADY TEÓRIE A METODOLÓGIESOCIOEKONOMICKEJ GEOGRAFIE. BRATISLAVA: SLOVENSKÉ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVO.

JANÍK, T. 2013. KVALITA (VE) VZDĚLÁVÁNÍ: OBSAHOVĚ ZAMĚŘENÝ PŘÍSTUP KE ZKOUMÁNÍ A ZLEPŠOVÁNÍ VÝUKY. BRNO: MASARYKOVA UNIVERZITA.

JINDŘICH, J. 1956. CHODSKO. PRAHA: ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD.

KALHOUS, Z., ET AL. 2002. ŠKOLNÍ DIDAKTIKA, PRAHA: PORTÁL.

KANDRÁČOVÁ, V., MICHAELI, E. 1997. MIKROGEOGRAFIA V EDUKÁCI, VÝSKUME A PREPRAX: KRAJINA VÝCHODNÉHO SLOVENSKA V ODBORNÝCH A VEDECKÝCH PRÁCACH : ZBORNÍK Z KONFERENCIE. PREŠOV: UPJŠ.

KUBŮ, E., OHEROVÁ, P. 2021. HRAVÝ ZEMĚPIS 8 – ČESKÁ REPUBLIKA - UČEBNICE. TAKTIK.

KÜHNLOVÁ, H. 2007. ŽIVOT V NAŠEM REGIONU: PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY A VÍCELETÁ GYMNÁZIA: PŘÍRUČKA UČITELE. PLZEŇ: FRAUS.

KUMPEROVÁ, I. 2010. CHODSKÉ KROJE. DOMAŽLICE.

KURCOVÁ, J. 2014. NEOBYČEJNÉ OBYČEJE CHODSKA. KOLINEC: AGAKCENT, S.R.O.

LERNER, I. J. 1986. DIDAKTICKÉ ZÁKLADY METOD VÝUKY. PRAHA: STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ.

LIKAVSKÝ, P. 2006. VŠEOBECNÁ DIDAKTIKA GEOGRAFIE. BRATISLAVA: UNIVERZITA KOMENSKÉHO.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. 2003. VÝUKOVÉ METODY. BRNO: PAIDO.

MAPY.CZ. 2023 [ONLINE]. [CIT. 2023-03-22]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://MAPY.CZ/ZAKLADNI?X=12.7133000&Y=49.4336000&Z=11](https://mapy.cz/zakladni?x=12.7133000&y=49.4336000&z=11)

MASARYKOVA ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA: DOKUMENTY [ONLINE]. 1. 9. 2016 [CIT. 2022-12-26]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTP://ZSKLENCI.CZ/FILES/-VP.PDF](http://zsklenci.cz/files/-vp.pdf)

MAUR, E. 1984. HISTORIE A HISTORICKÉ TRADICE. PRAHA: UNIVERZITA KARLOVA.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. 2024. PŮDA V MAPÁCH. [ONLINE]. [CIT. 2024-03-12]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://MAPY.VUMOP.CZ/](https://mapy.vumop.cz/)

MIŠTERA, M. 1996. GEOGRAFIE ZÁPADOČESKÉ OBLASTI. PLZEŇ, ČESKO: PEDAGOGICKÁ FAKULTA

MOJŽÍŠEK, L. 1975. VYUČOVACÍ METODY. PRAHA : SPN.

NANCY, E., A. 2015. BLOOM'S TAXONOMY OF COGNITIVE LEARNING OBJECTIVES [ONLINE]. [CIT. 2024-03-21]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://WWW.NCBI.NLM.NIH.GOV/PMC/ARTICLES/PMC4511057/](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4511057/)

NEJDL, J., PROCHÁZKA, Z., MAREŠ, J. 2013. CHODSKO HISTORICKÉ A SOUČASNÉ: CHODENLAND FRÜHER UND JETZT = CHOD AREA HISTORICAL AND PRESENT. 4. DOMAŽLICE : NAKLADATELSTVÍ ČESKÉHO LESA VE SPOLUPRÁCI S MUZEEM CHODSKA.

NĚMEC, P. 2017. JAK MOTIVOVAT ŽÁKY V MATEMATICE K NEJVYŠŠÍM CÍLŮM BLOOMOVY TAXONOMIE? METODICKÝ PORTÁL RVP.CZ [ONLINE]. [CIT. 2024-01-01]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://CLANKY.RVP.CZ/CLANEK/K/G/21217/JAK-MOTIVOVAT-ZAKY-V-MATEMATICE-K-NEJVYSSIM-CILUM-BLOOMOVY-TAXONOMIE.HTML](https://clanky.rvp.cz/clanek/k/g/21217/jak-motivovat-zaky-v-matematice-k-nejvyssim-cilum-bloomovy-taxonomie.html)

NEZVALOVÁ, D. 2003. AKČNÍ VÝZKUM VE ŠKOLE. PEDAGOGIKA.

PEŠTOVÁ, J., ANDĚL, J., JEŘÁBEK, M. 2012. ZEMĚPIS 8 PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY A VÍCELETÁ GYMNÁZIA. FRAUS, PLZEŇ.

PLUHÁČKOVÁ, M., DUFFEK, V., STACKE, V., MENTLÍK, P. 2019. KRITICKÁ MÍSTA KURIKULA ZEMĚPISU NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY. PLZEŇ: ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA.

PROCHÁZKA, Z. 1992. ČESKÝ LES – DOMAŽLICKO, HISTORICKO-TURISTICKÝ PRŮVODCE Č. 1. DOMAŽLICE – PLZEŇ: ČESKÝ LES.

PROCHÁZKA, Z. 1993. DOMAŽLICE - HISTORICKO-TURISTICKÝ PRŮVODCE Č. 3. DOMAŽLICE – PLZEŇ: TYPOS.

PROCHÁZKA, Z. 2002. DOMAŽLICE. DOMAŽLICE – ČESKÝ LES.

PRŮCHA, J., MAREŠ, J., WALTEROVÁ, E. 2009. PEDAGOGICKÝ SLOVNÍK. PRAHA: PORTÁL.

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ. MŠMT, PRAHA, 2022.

RENDL, M. & VONDROVÁ, N. 2014. KRITICKÁ MÍSTA V MATEMATICE U ČESKÝCH ŽÁKŮ NA ZÁKLADĚ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ TIMSS 2007. PEDAGOGICKÁ ORIENTACE 24(1).

ROUBÍK, F., VÁCHAL, K. 1962. BOJ CHODSKÉHO LIDU. PLZEŇ: KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ

RICKEY, M. G. & BEIN, F. L. 1996. STUDENTS' LEARNING DIFFICULTIES IN GEOGRAPHY AND TEACHERS' INTERVENTIONS: TEACHING CASES FROM K-12 CLASSROOMS. JOURNAL OF GEOGRAPHY. 95(3).

SAHIN, M., ET AL. 2010. KEY COMPETENCES FOR LIFELONG LEARNING: THE CASE OF PROSPECTIVE TEACHERS. [ONLINE]. [CIT. 2022-12-26]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://CITSEERX.IST.PSU.EDU/DOCUMENT?REPID=REP1&TYPE=PDF&DOI=38E3861E002D8E8D5C875503172437D63C1F481F](https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=38e3861e002d8e8d5c875503172437d63c1f481f)

SAŇKA, M. & MATERNA, J. 2004. INDIKÁTORY KVALITY ZEMĚDĚLSKÝCH A LESNÍCH PŮD ČR. PRAHA: MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY

SLADKÝ, J., ET AL. 2004. CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ OKRESU DOMAŽLICE. IN ZAHRADNICKÝ, J., MACKOVČIN, P. (EDS.) A KOL. CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ ČR - PLZEŇSKO A KARLOVARSKO, SVAZEK XI. AOPK ČR A EKO CENTRUM BRNO, PRAHA.

SLAVÍK, J., HAJEROVÁ MÜLLEROVÁ, L., SOUKUPOVÁ, P. 2020. REFLEXE A HODNOCENÍ KVALITY VÝUKY. PLZEŇ: ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI.

SKALKOVÁ, J. 2007. OBECNÁ DIDAKTIKA. PRAHA: GRADA PUBLISHING, A.S.

STRAUSS, A., L. ACORBIN, J. 1999. ZÁKLADY KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU: POSTUPY A

TECHNIKY METODY ZAKOTVENÉ TEORIE. BRNO: SDRUŽENÍ PODANÉ RUCE.

STAŇKOVÁ, V. 2018. METODY VYMEZOVÁNÍ REGIONU [ONLINE]. [CIT. 2022-12-26]. DOSTUPNÉ NA WWW: [HTTPS://IS.MUNI.CZ/EL/1441/JARO2010/ZE2BP_ORP6/METODY_VELIKOST_REGIONALIZACNI_ZNAKY.PDF](https://is.muni.cz/el/1441/jaro2010/ze2bp_orp6/metody_velikost_regionalizacni_znaky.pdf)

SUDA, J. 2005. GEOMORFOLOGIE. IN DUDÁK A KOL. ČESKÝ LES : PŘÍRODA - HISTORIE – ŽIVOT. PRAHA: BASET

ŠUPKA, J. HOFMANN, E., MATOUŠEK, A., 1994. DIDAKTIKA GEOGRAFIE II. BRNO: PEDAGOGICKÁ FAKULTA, MASARYKOVA UNIVERZITA.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., ET AL. 2007. KVALITATIVNÍ VÝZKUM V PEDAGOGICKÝCH VĚDÁCH. PRAHA: PORTÁL.

TESAŘ, M. 2005. HYDROLOGIE. IN DUDÁK A KOL. ČESKÝ LES : PŘÍRODA - HISTORIE – ŽIVOT. PRAHA : BASET

ÚHÚL, 2024. SMÍŠENOST V POROSTU [ONLINE]. [CIT. 2024-03-17]. DOSTUPNÉ NA WWW:
[HTTP://GEOPORTAL.UHUL.CZ/MAPY/MAPYLHPOVYST.HTML?FBCLID=IWAR0XGMYX_NT3K3ZOCWSLQWG2LUJVBCB_27iN3B2KTIAJ1vS2K8Cc_Y2YHEU](http://geoportal.uhul.cz/mapy/mapylhpo vyst.html?fbclid=IwAR0XgMYx_NT3k3ZocWslQWg2LujvBcb_27iN3B2ktIAJ1vS2K8Cc_Y2yHEU)

VAJSKEBROVÁ, M. 2017. GEOLOGICAL LOCALITIES. ČESKÁ GEOLOGICKÁ SLUŽBA. [ONLINE].[CIT. 2024-03-17]. DOSTUPNÉ NA WWW:
[HTTP://LOKALITY.GEOLOGY.CZ/D.PL?VYB=1&TEXT=LOKALITY%20V%20OKRESU:&ITEM=7&ODLOK=1&LOKALIZACE=1&OKRES=DO&ID=4114&L=E#](http://lokality.geology.cz/d.pl?vyb=1&text=LOKALITY%20v%20okresu:&item=7&odlok=1&lokalizace=1&okres=DO&id=4114&l=e#)

VÁVRA, J. 2010. JEDINEC A MÍSTO, JEDINEC V MÍSTĚ, JEDINEC PROSTŘEDNICTVÍM MÍSTA. GEOGRAFIE, 115, Č. 4.

VENCÁLEK, J. 1998. ÚZEMNÍ IDENTITA JAKO ROZVOJOVÝ FENOMÉN NEJEN REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE. GEOGRAFICKÉ INFORMÁCIE 5. NITRA: KG FPV UKF.

WENGRAF, T. 2001. QUALITATIVE RESEARCH INTERVIEWING. BIOGRAPHIC NARRATIVES AND SEMISTRUCTURED METHODS. SAGE PUBLICATIONS, LONDON.

WIESNER, R. 2012. NÁVRH ROZVOJE REGIONU DOMAŽLICKO. [ONLINE]. [CIT. 2024-03-16]. DOSTUPNÉ NA WWW:
[HTTPS://DSPACE5.ZCU.CZ/BITSTREAM/11025/2300/1/DP_WIESNER_S11N0060K.PDF](https://dSPACE5.zcu.cz/bitstream/11025/2300/1/dp_wiesner_s11n0060k.pdf)

ZAHRADNICKÝ, J., MACKOVČIN, P. ET A. 2004. CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ ČR - PLZEŇSKO A KARLOVARSKO, SVAZEK XI. AOPK ČR A EKOCENTRUM BRNO.

ZORMANOVÁ, L. 2012. VÝUKOVÉ METODY V PEDAGOGICE: TRADIČNÍ A INOVATIVNÍ METODY, TRANSMISIVNÍ A KONSTRUKTIVISTICKÉ POJETÍ VÝUKY, KLASIFIKACE VÝUKOVÝCH METOD. PRAHA: GRADA.

ZORMANOVÁ, L. 2014. OBECNÁ DIDAKTIKA: PRO STUDIUM A PRAXI. PRAHA: GRADA.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Schéma transformace vzdělávacího obsahu (Janík, 2018)	8
Obrázek 2: Bloomova taxonomie výukových cílů dle Němce (2017)	12
Obrázek 3: Vymezení Chodska v rámci okresu Domažlice	22
Obrázek 4: Ukázka koláče z Dolního Chodska (Cibulková, 2015).....	23
Obrázek 5: Ukázka koláče z Horního Chodska (Cibulková, 2015)	23
Obrázek 6: Ukázka kroje Dolního Chodska, zdroj: Chodsko.net (2024).....	25
Obrázek 7: Ukázka kroje Horního Chodska, zdroj: Chodsko.net (2024).....	26
Obrázek 8: Schéma metodického postupu.....	29
Obrázek 9: Očekávané výstupy z výuky o místním regionu, Zdroj: RVP ZV 2021.....	34
Obrázek 10: Vymezení místního regionu Chodsko dle pedagoga dle zakreslení pedagoga43	
Obrázek 11: Výběr metod využívané ve výuce dle pedagoga.....	43
Obrázek 12: Požadovaná kognitivní úroveň ve výuce dle pedagoga	45
Obrázek 13: Vybrané tematické celky, které jsou vnímané jako kritické dle pedagoga.....	45
Obrázek 14: Myšlenková mapa v rámci kontrolních výuky.....	48
Obrázek 15: Mapa z ČSÚ využita vyučujícím v kontrolní třídě	49
Obrázek 16: Zakreslení místního regionu na základě pedagoga	53
Obrázek 17: Požadované myšlenkové dovednosti dle pedagoga	54
Obrázek 18: Vytvořené pracovní listy pedagogem pro standardní výuku	55
Obrázek 19: Faktory ovlivňující zemědělskou činnost	59
Obrázek 20: Vypracovaná učební úloha jedno z žáků	59
Obrázek 21: Zadání, jak vypracovat výsečové grafy	61
Obrázek 22: Vynesené výsečové grafy	62

Obrázek 23: Diskuse nad vytvořenými grafy	62
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Škála kvality situací výuky se stručnou charakteristikou situací (SLAVÍK ET AL. 2020).....	7
Tabulka 2: I. polostrukturovaný rozhovor s vyučující zaměřený na zjištění kritických míst ve výuce zpracováno autorem dle ŠVAŘÍČKA ET AL. (2007).....	33
Tabulka 3: II. polostrukturovaný rozhovor s vyučující zaměřený na hodnocení klasické výuky zpracováno autorem dle ŠVAŘÍČKA ET AL. (2007).....	37
Tabulka 4: III. polostrukturovaný rozhovor s vyučující zaměřený na hodnocení experimentální výuky zpracováno autorem dle ŠVAŘÍČKA ET AL. (2007).....	39
Tabulka 5: IV. polostrukturovaný rozhovor s vyučující zaměřený na hodnocení experimentální výuky zpracováno autorem dle ŠVAŘÍČKA ET AL. (2007).....	41

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Tematický plán Zeměpis 8. ročník ZŠ Klenčí pod Čerchovem

Příloha 2: Metodická příručka

Příloha 1: Tematický plán Zeměpis 8. ročník ZŠ Klenčí pod Čerchovem

ZÁŘÍ	<p>Úvodní hodina – opakování učiva 7. ročníku</p> <p><u>EVROPA</u> Poloha a rozloha Moře, zálivy, průlivy Členitost Povrch Vodstvo Podnebí</p>
ŘÍJEN	<p>Biomy Obyvatelstvo Hospodářství Doprava a služby Evropská unie Rozdělení Evropy do regionů</p>
LISTOPAD	<p><u>Střední Evropa</u> Přírodní podmínky, obyvatelstvo, hospodářství Charakteristika jednotlivých států Shrnutí</p> <p><u>Severní Evropa</u> Přírodní podmínky, obyvatelstvo, hospodářství Charakteristika jednotlivých států Shrnutí</p> <p><u>Západní Evropa</u> Přírodní podmínky, obyvatelstvo, hospodářství Charakteristika jednotlivých států Shrnutí</p>
PROSINEC	<p><u>Jižní Evropa</u> Přírodní podmínky, obyvatelstvo, hospodářství Charakteristika jednotlivých států Shrnutí</p> <p><u>Východní Evropa</u> Přírodní podmínky, obyvatelstvo, hospodářství Charakteristika jednotlivých států Shrnutí</p> <p><u>Jihovýchodní Evropa</u> Přírodní podmínky, obyvatelstvo, hospodářství Charakteristika jednotlivých států Shrnutí</p>

LEDEN	<u>ČESKÁ REPUBLIKA</u> Poloha ČR v Evropě Geomorfologická stavba Podnebí Příroda Vodstvo Obyvatelstvo Sídla Zemědělství
ÚNOR	Průmysl a doprava Regionalizace ČR <u>KRAJE ČR</u> Charakteristiky jednotlivých krajů (Obyvatelstvo, přírodní podmínky, hospodářství, cestovní ruch, památky UNESCO) Hlavní město Praha Středočeský kraj Jihočeský kraj
BŘEZEN	Plzeňský kraj Karlovarský kraj Ústecký kraj
DUBEN	Liberecký kraj Královéhradecký kraj Pardubický kraj
KVĚTEN	Kraj Vysočina Jihomoravský kraj Olomoucký kraj
ČERVEN	Zlínský kraj Moravskoslezský kraj Závěrečné opakování

Příloha 2: Metodická příručka

METODICKÁ PŘÍRUČKA
VÝUKA MÍSTNÍHO REGIONU CHODSKO

Vypracoval: Bc. Martin Pivoňka, 2024

Obsah

Úvod.....	4
Cíl metodické příručky.....	5
Charakteristika příručky.....	6
Časový harmonogram 1. vyučovací jednotky.....	8
Časový harmonogram 2. vyučovací jednotky.....	10
Plzeňský kraj – informace potřebné k výuce místního regionu Chodsko.....	12
Místní region Chodsko – informace pro učitele potřebné pro výuku.....	13
Místní region Chodsko – pracovní listy (příručka pro učitele).....	20
1. Vyučovací jednotka.....	22
Úvod.....	22
Učební úloha č. 1.....	22
Učební úloha č. 2.....	23
Učební úloha č. 3.....	26
Učební úloha č. 4.....	29
Závěr.....	34
2. Vyučovací jednotka.....	35
Úvod.....	35
Učební úloha č. 1.....	35
Učební úloha č. 2.....	36
Učební úloha č. 3.....	36
Místní region Chodsko – pracovní listy (1. vyučovací jednotka).....	I
Učební úloha č. 1.....	I
Učební úloha č. 2.....	I
Učební úloha č. 3.....	III
Učební úloha č. 4.....	IV

Místní region Chodsko – pracovní listy (2. vyučovací hodina).....	V
Učební úloha č. 1.....	V
Učební úloha č. 2.....	V
Učební úloha č. 3.....	V
Seznam tabulek.....	VI
Přílohy.....	VI

Zkratky

ČSÚ – Český statistický úřad

PR – přírodní rezervace

Úvod

Milí učitelé,

do rukou se Vám právě dostaly metodické pokyny k výukovému **modulu místního regionu Chodsko**. V metodické příručce naleznete přesný návod, jak postupovat při užívání tohoto modulu ve svých vyučovacích hodinách. Učební úlohy jsou zaměřeny na rozvoj vyšších kognitivních schopností a dovedností (dle Bloomovy taxonomie) až na úroveň *hodnocení*.

Jelikož je výuka tematického celku místní region plánována až do osmého ročníku, můžeme vycházet z toho, že žáci již mají dobře osvojené geografické dovednosti i znalosti obecného zeměpisu a ostatních světových regionů. Tedy bude docházet převážně k aplikaci teoretických znalostí a dovedností z tematických celků, které již žáci probírali v předchozích ročnících (geografické informace, zdroje dat, kartografie a topografie, přírodní obraz Země, regiony světa, společenské a hospodářské prostředí a jejich očekávané výstupy) do prostředí žákům osobně známého. Proto se od žáků očekává vyšší kognitivní angažovanost při práci s dříve nabytými znalostmi a dovednostmi.

Před využitím této příručky musí bezpodmínečně dojít k výuce tematického celku **Plzeňský kraj** a získání znalostí minimálně na kognitivní úrovni specifikované pro každé téma v kapitole Plzeňský kraj, jelikož tato metodická příručka se zabývá výukou místního regionu Chodsko, které je součástí zmíněného kraje.

Na úvod bych Vám popřál už jen jedině, a to příjemné výsledky Vaší práce s tímto modulem.

Bc. Martin Pivoňka

Cíl metodické příručky

Cílem metodické příručky je překonat vybrané kritické místo ve výuce zeměpisu na žákům známém prostředí. Na základě polostrukturovaného rozhovoru s aprobovaným vyučujícím s dlouholetou praxí byla stanovena kritická místa ve výuce zeměpisu. Ze zjištěných kritických míst byl pro tento učební modul zvolen tematický celek *hospodářství* (výčet dalších zjištěných kritických míst naleznete v autorově bakalářské práci).

Dalším stanoveným cílem je již zmíněné zaměření se na učební úlohy s rozvojem vyšších kognitivních schopností a dovedností (dle Bloomovy taxonomie) až na úroveň *hodnocení*.

Charakteristika příručky

Téma	Místní region Chodsko
Anotace	Tento vyučovací modul se zaměřuje na místní region Chodsko. Hlavním cílem je, aby žák dokázal aplikovat učivo obecného zeměpisu do jemu známého prostředí a uměl hodnotit, jak tyto obecně-geografické fenomény ovlivňují život v jemu známém prostředí.
Základní pojmy	Místní region, Chodsko, kritická místa, mapa, práce s mapou, orientace v mapě, legenda, hospodářství, zemědělství.
Časová dotace	2 vyučovací jednotky (2x45 min)
Pomůcky pro žáky	Tablet, psací potřeby, pravítko, úhloměr, barevné pastelky (žlutá, hnědá, zelená, šedá), lepicí hmota, pracovní listy, výsečové grafy, grafy s nadmořskou výškou a obcemi na Chodsku.
Pomůcky pro učitele	Pracovní listy, přílohy, metodické pokyny, mapa Chodska, grafy (výsečové, vyobrazující reliéf a nadmořskou výšku s obcemi na Chodsku).
Vzdělávací cíle	Po absolvování hodin: <ol style="list-style-type: none"> 1. Žák určí a zhodnotí polohu Chodska v rámci České republiky a vyšších územně-správních celků. 2. Žák pracuje s externími zdroji ČSÚ a dále je využívá. 3. Žák se umí, za pomoci legendy, která obsahuje klíč k mapovým značkám použitý v dané mapě, orientovat v mapě a poznatky z ní dokáže reálně aplikovat. 4. Žák umí zhodnotit klimatické charakteristiky na území Chodska. 5. Žák umí analyzovat a zhodnotit jaký je vztah mezi klimatem a zemědělstvím.

<p>Klíčové kompetence:</p>	<p>Co je rozvíjeno připravenými aktivitami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompetence občanská (žák respektuje pravidla, účastní se aktivně diskuse), • kompetence sociální a personální (žák umí pracovat ve skupině, podílí se na práci v týmu, podílí se na příjemné atmosféře v týmu, přispívá k debatě), • kompetence k učení (žák vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, umí operovat s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislosti a propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí), • kompetence komunikativní (žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim a vhodně na ně reaguje), • kompetence k řešení problému (žák vnímá nejrůznější problémové situace, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, samostatně řeší problémy, volí vhodné způsoby řešení problémů); • kompetence digitální (žák ovládá běžně používaná digitální zařízení, aplikace a služby; využívá je při učení, vyhledává a získává data, využívá digitální technologie, aby si usnadnil práci, zefektivnil či zjednodušil své pracovní postupy a zkvalitnil výsledky své práce); • kompetence dovednosti práce s mapou (žák umí vhodně pracovat s mapou); • kompetence čtení mapy (žák umí korektně číst z mapy).
-----------------------------------	--

Časový harmonogram 1. vyučovací jednotky

Obsah učiva	Cíl	Činnost učitele	Činnost žáků	Metoda výuky Dle Maňáka a Švece (2003)	Pomůcky	Čas (min)
Úvod	Pochopení cíle vyučovací hodiny	Seznamuje žáky s obsahem vyučovací jednotky a se stanovenými cíli, rozdává potřebné materiály k výuce	Poslouchají obsah a cíl výuky	Frontální výuka	Žádné	3
Učební úloha č. 1	Aktivizovat žáky a zjistit jejich předznalosti o místním regionu Chodsko	Položí motivační otázku, moderuje diskusi, shrne odpovědi	Diskutují	Diskuse	Žádné	7
Učební úloha č. 2	Ověřit dovednosti práce s textem, vyjmenovat chodské obce a rozdělit je do Horního a Dolního Chodska.	Aktivizuje žáky zadáním úkolu, vyhodnocuje správné výsledky	Žáci si čtou informace o Chodsku a doplňují správné odpovědi, aby text byl korektně správně, dále do tabulky zařadí obce Dolního a Horního Chodska dle mapy	Práce s textem, práce s mapou	Pracovní list, psací potřeby, mapa Chodska, atlas ČR	8

Učební úloha č. 3	Aktivizovat žáky a zjistit jejich předznaností o zemědělství, jaké aspekty jej ovlivňují	Položí motivační otázku, moderuje diskusi, shrne odpovědi	Diskutují	Skupinová metoda, diskuse	Pracovní list, psací potřeby	7
Učební úloha č. 4	Ověřit dovednosti ve vyhledávání informací za pomoci externích zdrojů, ověřit dovednosti práce s daty, na základě těchto dat bude vytvořen výsečový graf o land-use/landcover	Aktivizuje žáky zadáním úkolu, vyhodnocuje správné výsledky, kontroluje správné vytvoření výsečového grafu	Na základě dat, která žáci vyhledají na ČSÚ, sami vytváří výsečové grafy, které nám ukazují využití území (land-use)	Práce s tablety, tabulkami a grafy, skupinová a kooperativní metoda, diskuse	Tablet, pracovní listy, psací potřeby, barevné pastelky, úhloměr	15
Závěr	Shrnutí učiva	Položí motivační otázku, moderuje diskusi, shrne odpovědi, vyhodnotí, zda došlo k naplnění cílů	Na základě položených otázek se žáci účastní diskuze	Diskuse	Žádné	5

Časový harmonogram 2. vyučovací jednotky

Obsah učiva	Cíl	Činnost učitele	Činnost žáků	Metoda výuky Dle Maňáka a Švece (2003)	Pomůcky	Čas (min)
Úvod	Pochopení cíle vyučovací hodiny	Seznámí žáky s obsahem vyučovací jednotky a se stanovenými cíli, rozdává potřebné materiály k výuce	Poslouchají obsah a cíl výuky	Frontální výuka	Žádné	7
Učební úloha č. 1	Aktivizovat žáky a zjistit jejich znalosti o místním regionu Chodsko, které nabyli v hodině předchozí	Položí motivační otázku, moderuje diskusi, shrne odpovědi	Diskutují	Skupinová metoda, diskusní	Pracovní list, psací potřeby	10
Učební úloha č. 2	Ověřit dovednosti práce s grafy	Aktivizuje žáky zadáním úkolu, kontroluje správné umístění výsečového grafu na připravený graf, který vyobrazuje reliéf (nadmořskou výšku) a obce Chodska	Žáci lepí grafy na správná místa na spojnicové grafy zobrazující reliéf a obce Chodska	Práce s grafy, skupinová a kooperativní metoda	Výsečové grafy, grafy s nadmořskou výškou a obcemi na Chodsku, lepicí hmota.	8

Učební úloha č. 3	Ověřit znalosti, které žáci nabyli v rámci učebního modulu a předznalostí o zemědělství	Položí motivační otázku, moderuje diskusi, shrne odpovědi	Na základě dat a pomůcek hodnotí, jak se dané proměnné mění a ovlivňují	Skupinová metoda, diskusní	Pracovní list, psací potřeby, atlas ČR	10
Závěr	Shrnutí učiva	Položí motivační otázku, moderuje diskusi, shrne odpovědi, vyhodnotí, zda došlo k naplnění cílů	Na základě položené otázky se žáci účastní diskuze	Diskusní	Žádné	10

Plzeňský kraj – informace potřebné k výuce místního regionu Chodsko

Pro výukový modul je potřebné, aby žáci měli nutnou minimální kognitivní úroveň, na které mají osvojené učivo tematického celku Plzeňský kraj a předznanosti z obecného zeměpisu a matematiky.

- **zeměpisná poloha** – pochopení
  - Žák vlastními slovy popíše polohu Chodska v rámci ČR, Plzeňského kraje, příp. okresů.
- **členitost** – pochopení
  - Žák vlastními slovy popíše členitost reliéfu (předznanosti z obecného zeměpisu) v rámci Plzeňského kraje a ví, v jaké nadmořské výšce se pohybuje.
- **obyvatelstvo a sídla** – aplikace
  - Žák umí sám najít svoji obec, ve které bydlí, na mapě.
- **základní hospodářské charakteristiky** – aplikovat
  - Žák umí sám uvést výčet obecných fyzických a humánních geografických faktorů ovlivňujících rozmístění jednotlivých hospodářských sektorů.
- **úhly** – aplikace
  - Žák umí pracovat s úhly a aplikovat je do učebních úloh.
- **procenta** – aplikace
  - Žák umí vyjádřit část celku pomocí procent.

Hodnocení
Syntéza
Analýza
Aplikace
Pochopení
Zapamatování

Místní region Chodsko – informace pro učitele potřebné pro výuku

Veškeré citace daného textu jsou uvedeny v bakalářské práci zpracované na téma **Návrh a evaluace vyučování tématu místní region na příkladu Chodska**, jejímž autorem je Bc. Martin Pivoňka (2024). Tato metodická příručka tvoří přílohu výše uvedené bakalářské práce.

Půdní typy a krajinný pokryv

Chodsko se nachází v pohraniční oblasti západních Čech v kopcovitém masivu Českého lesa. Území se rozprostírá na Všerubské vrchovině. Součástí Českého lesa je Čerchovský les, který se dále dělí na tři celky: Haltravská hornatina, Nemanická vrchovina a Ostrovská vrchovina. Haltravská vrchovina je tvořena migmatickými rulami a pararulami moldanubika, najdeme zde mrazové sruby a srázy, kryoplanační terasy, hrnáčové osypy a balvanové proudy s kamennými moři. Čerchov s nadmořskou výškou 1042 m n. m. je nejvyšší bod Haltravské hornatiny a zároveň i nejvyšším vrcholem Českého lesa.

Z hlediska horninového typu převažují sedimenty nezpevněné a z hlediska zrnitostního složení to jsou hlinitopísčité až písčitohlinité půdy, středně hluboké až mělké šterkovité až kamenité půdy. Hlavní půdní jednotky jsou zde hnědozemě, luvizemě a hnědé lesní půdy (kambizemě).

V hornatině Českého lesa se vyskytují horské a podhorské typy půd, především hnědé půdy kyselé a silně kyselé. V zamokřených místech a v okolí pramenišť se nacházejí gleje. Z hlediska vertikální členitosti zasahují pahorkatiny a vrchoviny. Díky průměrnému úhrnu srážek a vyšší nadmořské výšce se tady nacházejí typy půd s menším obsahem humusu.

Z hlediska krajinného pokrytí (landcover) jsou to stromy listnaté (například dub, buk, javor, jilm, lípa nebo olše) a jehličnaté (smrk, borovice, modřín) a travní porost. Velká část pokryvu je zabrána pro dopravní obsluhu, tedy pokryta asfaltem nebo sídelní zástavbou.

Hydrosféra

Českým lesem a Všerubskou vrchovinou probíhá hlavní evropské rozvodí - labskodunajské. Na Chodsku se nachází pouze jedna významná řeka, a to Zubřina. Menší toky jsou rozmístěny po celém regionu, jedná se například o Tlumačovský potok, Smolovský potok, Nevolický potok. Kromě uvedených přirozených toků se na území Chodska nachází i jeden umělý tok, kterým je náhon Teplé Bystřice.

Většina rybníků na Chodsku je využita pro chov ryb, jedná se například o Pasečnický rybník, Strakovský rybník, Radošovský rybník, Zelenovský rybník. Chov ryb ve zmíněných rybnících zajišťují Městské lesy Domažlice.

Atmosféra

Dolní Chodsko se nachází v mírně teplé klimatické oblasti, která je charakterizována mírným jarem i podzimem, krátkým, mírně vlhkým létem. Zima zde je suchá, normálně dlouhá s mírnými teplotami. Horní Chodsko patří do klimatu chladného. Pro tuto oblast je charakteristické velmi krátké až krátké léto, jaro mírně chladné, mírný podzim a zima dlouhá, mírná, mírně vlhká.

Dlouhodobé průměrné roční teploty kolísají v závislosti na nadmořské výšce od 4,5°C až po 8°C. V průběhu roku připadá teplotní maximum na červenec s průměrnou měsíční teplotou 14–18°C, minimum na leden s teplotami -2 až -4°C. V posledních dvaceti letech je patrný pozvolný nárůst průměrné roční teploty. Chodsko se nachází v oblasti srážkového stínu Českého lesa, což ovlivňuje jeho klima. Množství srážek nejvíce ovlivňuje nadmořská výška. Roční maximum úhrnu srážek v tomto regionu je okolo 600-800 mm, Čerchov 1127 mm srážek.

Biosféra

Původně se na území Horního Chodska nacházely převážně bukové porosty, které se staly součástí ochrany NPR Čerchovské hvozdy. Bukové porosty byly z větší části vykáceny a přeměněny na monokultury smrku, které jsou napadeny kůrovcem. Zájmové území dle lesnického členění patří do jedlo-bukového stupně. Zástupci bylinného patra jsou rozrazil horský, řeřišnice křivolaká, česnek mědvedí a bledule jarní.

Na území Chodska se nachází několik významných přírodních území, kterými jsou například CHKO Český les. Úkolem CHKO Český les je zachování a obnova ekosystémů

volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, společně se zachováváním charakteru krajiny. Dále se na území nachází již zmíněné NPR Čerchovské hvozdy, předmětem ochrany jsou zde přirozené horské bučiny s výskytem suťových lesů s příměsí jedle bělokoré a smrku ztepilého. Na území NPR Čerchovských hvozdu je podporována populace tetřeva hlušce a byl zde zaznamenán výskyt rysa ostrovida.

Přírodní rezervace (PR) Postřekovské rybníky zahrnuje přes 300 druhů cévnatých rostlin a vlhké louky. Tyto rybníky jsou hnízdištěm mnoha druhů vodních ptáků, žije zde např. slavík modráček střevoevropský, moták pochop, moudiváček lužní, kachny a koliha velká. V minulosti zde bylo první početnější hnízdiště slavíka modráčka.

Přírodní památka (PP) Skalky na Sádce chrání fragment smrkové bučiny na skalnatém terénu a je domovem pro králíčka obecného, červenku obecnou a pěnkavu obecnou.

Dalším významným územím je PP Louka u Šnajberského rybníka. Zde je předmětem ochrany zbytek lučních, rašelinných a mokřadních společenstev s výskytem chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. V přírodním parku (PřP) Zelenov se pak nachází unikátní středověká rybníční soustava s výskytem volavky popelavé a ledňáčka říčního.

Historie

První potvrzená zmínka o Chodech se váže k roku 1040 a je uvedena v Dalimilově kronice ze 14. století, kde je uvedeno 11 chodských vesnic (Draženov, Chodov, Chodská Lhota, Klenci pod Čerchovem, Mrákov, Pocinovice, Postřekov, Starý Klíčov, Stráž, Tlumačov a Újezd).

Název Chodsko je odvozen od obyvatel, kteří žili v okolí Domažlic, tedy od Chodů. Chodové byli polosvobodní obyvatelé jedenácti pohraničních vesnic, kteří byli poddaní přímo panovníkovi české země. Jejich úkolem bylo nepřetržité střežení hranic a zjištění, zda české zemi nehrozí nebezpečí vpádu nepřítele. Chodové dále zjišťovali, zda nedošlo k posouvání hraničních mezníků, nebo zda němečtí vojáci nedrancují české území. K nejdůležitějším z privilegií, kterými byli za své služby obdarováni, patřila osobní svoboda. Byli osvobozeni od roboty, nemuseli platit clo ani mýto, mohli volně lovit zvěř a provozovat řemeslo.

V 15. století v souvislosti s profesionalizací vojska začali Chodové ztrácet svůj vojenský význam. Hranice byly vymezeny písemnými smlouvami a původní funkce Chodů ztratila

na svém významu. Panovníci své chodské vesnice začali prodávat šlechtě, která Chodům začala omezovat jejich práva. Útlak se stupňoval za vlády Švamberků, vrcholu dosáhnul za vlády rodu Lamingerů, kdy jejich výsady úplně zrušil Wolf Vilém Laminger zvaný též Lomikar. Chodům se nelíbilo, jak se s nimi jedná, proto se často odvolávali k soudům a k samotnému císaři. K císaři vyrazil i slavný chod Jan Sladký Kozina, který byl v roce 1695 popraven, jelikož byl v čele chodského povstání. Bouřili se především proti robotě, celý spor se táhl několik desítek let, Chodové nakonec boj prohráli a stali se robotníky. Po smrti Lomikara byli Chodové roku 1697 prodáni Jiřímu Jindřichu Stadionovi pod jehož vládou setrvali až do začátku 20. století.

Během 18. - 19. století bylo napsáno mnoho děl o tradicích, zvycích a povaze Chodska. Nejslavnějším chodským spisovatelem je Jindřich Šimon Baar, který se ve svých dílech kraji věnoval. V roce 1938 došlo k odtržení části Chodska od Československého státu a jeho připojení přímo k nacistickému Německu. Odtržení se týkalo těchto chodských vesnic: Klenčí pod Čerchovem, Postřekov, Trhanov, Chodov, Pec. Část Chodska tudíž nebyla součástí Sudet. K osvobození došlo v roce 1945 americkou armádou. Po 2. světové válce došlo ke změně režimu a došlo k uzavření česko-bavorské hranice. Celé pohraničí spadalo do přísně střeženého pásma, docházelo k likvidaci sídel v blízkosti hranic, což významně ovlivnilo sídelní strukturu v regionu.

Chodsko má velmi bohaté lidové tradice. Zachoval se zde pestrý lidový kroj a bohatý folklór. Kroje jsou stále v hlavních centrech Chodska nošeny staršími ženami jako každodenní oděv. Zachovalo se i chodské nářečí a zvyky. Každý rok se zde pořádají Chodské slavnosti. Charakteristickým hudebním nástrojem jsou dudy. Zachovala se i původní lidová architektura, např. ve vesnicích Mrákov, Postřekov a Klenčí pod Čerchovem. Dodnes jsou rovněž živá různá lidová řemesla – krajkářství, paličkování nebo výroba tradiční lidové keramiky s typickým chodským vzorem, nebo výroba typických chodských specialit – chodských koláčů, točů nebo báčů (bramborové jídlo typické pro Horní Chodsko).

Obyvatelstvo

Obyvatelstvo Chodska se nazývá Chodové. V minulosti v zájmovém území žila velká část Němců, zejména na Horním Chodsku. Ti byli po 2. světové válce vystěhováni. S pozdějším režimem se již do míst, kde bydleli, nevrátili. Až teprve po pádu Železné

opony se německá menšina začala stěhovat do pohraničí. Dnes zde žijí cizinci národnosti slovenské, vietnamské, ukrajinské či romské, a to zejména na Horním Chodsku. Právě obyvatelé z Ukrajiny jsou v posledních dvou letech nejpočetnějšími přistěhovalci (váleční emigranti) kvůli probíhajícímu válečnému konfliktu.

Aktuálně žije dle ČSÚ (2024) na území Chodska (definované dle autorky Skopové, 2017) necelých 10 500 obyvatel (10 397 k 1. 1. 2023). Dominantní věkovou skupinou je produktivní, tedy 15 – 64 let. I když je dle ČSÚ tato věková skupina nejpočetnější, mnoho mladých obyvatel zájmové území opouští. Důvody, proč tato skupina Chodsko opouští, jsou zejména studium, ubytovací příležitosti či hledání více lukrativních pracovních míst.

Průměrný věk obyvatelstva na Chodsku činí 43,1 let, což je více než je průměr České republiky, který je 42,6 let (údaje jsou vedeny k datu 31. 12. 2022). Průměrem nejmladší obyvatelé žijí v chodské vesnici Luženičky (40,6 let), naopak nejstarší žijí v Postřekově (45,7 let).

Sídla

Obce etnografického regionu Chodsko se nachází v okolí města Domažlice v západních Čechách u hranic s Německem. Zájmové území čítá 21 sídel. Sídla Dolního Chodska tvoří okruh obcí situovaných v okolí Domažlic: Mrákov, Starý Klíčov, Stráž, Tlumačov, Nevolice, Újezd, Draženov, Luženice, Chrastavice, Petrovice a další (Chodská Lhota, Pocinovice, Pasečnice, Bořice, Milavče, Oprechtice). Centrem Horního Chodska je obec Postřekov, dále se k Hornímu Chodsku řadí obce Klenci pod Čerchovem, Pec pod Čerchovem, Díly a Chodov. Bývalé královské město Domažlice je obslužným centrem pro obce Dolního i Horního Chodska. Obyvatelé sem dojíždí za prací, službami a volnočasovými aktivitami.

Hospodářství

Zemědělství na Chodsku je ovlivněno jeho polohou, klimatem a nadmořskou výškou. Na území Chodska lze rozlišit tři zemědělské výrobní oblasti, a to obilnářskou, bramborářskou a píceinářskou. Z živočišné produkce převažuje skot. Dolní Chodsko se nachází dále od horské oblasti Českého lesa. Díky tomu jsou zde podmínky pro zemědělství lepší než v Horním Chodsku, proto byla tato oblast v minulosti bohatší. Bohatství se odrazilo například ve výrobě a zdobení chodských specialit - koláčů či krojů. Koláče z Dolního

Chodska byly bohatší na zdobení. Na koláč byla nejprve nanesena velká vrstva tvarohu a do něj se poté merhovaly (zdebily) květinové a ornamentální vzory pomocí máku a povidel. Koláče byly navíc zdobeny mandlemi a rozinkami. Tradiční výroba těchto koláčů je v obci Bořice.

Naopak obce Horního Chodska se nacházely v podhorské a horské oblasti Českého lesa, kde nebyly vhodné podmínky pro zemědělství. Tato oblast byla chudší, což se projevilo i v technologii výroby koláčů. Ta spočívala v merhování pruhů tvarohu, povidel a máku vedle sebe. Tvaroh byla drahá surovina, se kterou se zde šetřilo. V dnešní době však tyto rozdíly mezi Horním a Dolním Chodskem nejsou patrné.

V současné době je na území Dolního Chodska půda využita (land-use) pro pěstování náročných zemědělských plodin, jako jsou obilniny či kukuřice. Ve využití půd na Horním Chodsku převažují trvale travní porosty (pícniny), louky a pastviny pro dobytek. Malé procento je využito jako půda orná, když se zde pěstují nenáročné plodiny, jako jsou například brambory. Zemědělské činnosti se věnují subjekty jako Zemědělské družstvo Mrákov, AGRIMA DRAŽENOV a.s., Zemědělská společnost Čerchov, a.s. či soukromníci. Na Chodsku se nachází firmy zabývající se lesnictvím, a to Domažlické městské lesy a Lesy ČR, které mají rozdělený Český les. Dále to jsou obce, kterým patří určité pozemky s lesním porostem. Z hlediska těžby dřeva je zde dominantní firma LST a.s.

Bohatství obou krajů se odrazilo i na výrobě krojů. Kroj žen na Dolním Chodsku obsahoval krajkové lemy, naopak ženský kroj z Horního Chodska krajky nemá. Na Chodsku se dochovala lidová řemesla jako krajkářství, paličkování, či výroba tradiční lidové keramiky s typickým chodským vzorem.

Na Chodsku převažuje především lehký průmysl, a to zpracování dřeva (firma LST a.s. – Trhanov, firma Pfeifer Holz s.r.o. - Trhanov), strojírna (firma Rosenberg s.r.o. – Klenčí pod Čerchovem), průmysl stavebních hmot (firma PRVNÍ CHODSKÁ s.r.o. – Klenčí p. Č.), kovovýroba (firma Čerchov a.s. – Klenčí p. Č.), technický průmysl (KNAFAS CZ s.r.o.) či elektrotechnický průmysl (firma Steatit s.r.o. – Klenčí p. Č.). V minulosti se na území Chodska těžil amfibolit a metadiorit, a to v Lomečku u Mrákova.

Z hlediska služeb není zájmové místo tak rozmanité. V žádné obci se nenachází velký obchodní řetězec. Tuto nabídku zajišťují malí obchodníci, a to zejména vietnamské

národnosti, kteří si zde otevírají večerky v prostorech původních smíšených prodejen. Zdravotní péči v obci má zajištěn pouze městys Klenčí p. Čerchovem. Vzdělání je zajištěno malými mateřskými a základními školami. Většina základních škol nabízí vzdělání 1. stupně, jako například ZŠ Postřekov, ZŠ Pocinovice. V některých školách se vyskytují tzv. malotřídky, jako například v ZŠ Chodov. ZŠ Mrákov, ZŠ Klenčí p. Č., ZŠ nebo ZŠ Milavče nabízí jak 1. stupňové tak 2. stupňové vzdělání. Mateřské školky se nachází v obcích Pasečnice, Klenčí p. Č., Postřekov, Mrákov, Tlumačov, Chodská Lhota.

Doprava

Na zájmovém území se nachází zejména silnice II. a III. třídy. Silnice II. třídy pojí například centrum Horního Chodska Postřekov přes Klenčí p. Čerchovem do okresního města Domažlice. Zbylé obce jsou dopravně obslouženy silnicemi III. třídy. Železniční obslužnost najdeme v obcích Chodská Lhota, Klenčí p. Č., Milavče, Pocinovice a Postřekov. Letecká ani vodní doprava se na zájmovém území nenachází.

Místní region Chodsko – pracovní listy (příručka pro učitele)

Tato část metodické příručky je určena pro vyučující, kteří zde naleznou detailně rozepsané úkoly, postupy a cíle (výstupy), kterých by žáci měli dosáhnout. Taktéž jsou zde uvedeny správné odpovědi, které jsou označeny červenou barvou. Tato část je určena pouze pro učitele, pro vedení učebních úloh a následnou kontrolu správných odpovědí se žáky.

Obsahem dvou vyučovacích jednotek je místní region Chodsko. Pro první vyučovací jednotku jsou připraveny čtyři učební úlohy, pro druhou vyučovací jednotku tři. Učební úkoly směřují na informace o Chodsku, zejména na zemědělství. Jedním z cílů je aktivizovat žáky a využít jejich nabyté znalosti a dovednosti z předchozích let ve výuce tohoto tematického celku.

Žáci by po absolvování tohoto učebního modulu měli umět vymezit a lokalizovat místní region a demonstrovat geografické jevy a zákonitosti na jim známém prostředí. Toto obsahové jádro bylo vybráno z důvodů historie, kdy na Chodsku převažovaly zemědělské obce. Jejich zaměření zemědělské výroby se poté lišilo podle nadmořské výšky. V obcích Dolního Chodska převažovalo pěstování více náročných plodin a na Horním Chodsku to byly naopak méně náročné plodiny.

Výstupem výukového modulu by mělo být vytvoření dvou grafů, které budou vyobrazovat využití půdy (land-use) a krajinného pokryvu, tedy lesů (landcover) na Chodsku. V grafu se objeví čtyři části zemědělské a nezemědělské půdy. Do zemědělské půdy se řadí orná půda a trvalý travní porost, což jsou louky a pastviny. Do nezemědělské půdy se řadí lesy. Zbylé druhy půd, ať zemědělské či nezemědělské, jsou řazeny do skupiny ostatní půdy. Do ostatní půdy se ze zemědělské půdy řadí zahrady, ovocný sad, a dále vinice a chmelnice, ty ale na Chodsku nenalezneme. Z nezemědělské půdy patří do skupiny ostatní půdy vodní plocha (koryto vodního toku, vodní nádrž, močál, mokřad nebo bažina), zastavěná plocha a nádvoří a ostatní plocha (půda zabraná budovami, hospodářskými dvory, tratěmi a cestami, účelovými komunikacemi, parkovacími, manipulačními a skladovými plochami.). Tyto obce s výšečovými grafy jsou předem předpřipraveny pro výuku a jsou rozděleny na Dolní a Horní Chodsko tak, že okolí výšečového grafu je vybarveno zelenou (Dolní Chodsko) či žlutou (Horní Chodsko) barvou, což koresponduje s legendou v mapě, kterou žáci budou

využívat během vyučovacího modulu. Až na výjimky by mělo vyjít, že obce horního Chodska se nachází ve vyšší nadmořské výšce než obce dolního Chodska.

Z druhého grafu by žáci měli vypožorovat, jak se s nadmořskou výškou mění procento orné půdy, lesů, travní plochy a měli by umět popsat, jak to ovlivňuje zemědělskou činnost. Tento závěr můžete sledovat na datech uvedených v tabulce č. 1.

1. Vyučovací jednotka

Úvod

Seznámit žáky s cíli vyučovací jednotky, kterými jsou:

1. Zjištění předznaností o místním regionu Chodsko;
2. Ověření práce s textem, mapou, externími zdroji;
3. Zjištění předznaností o tematickém celku zemědělství a faktorech ovlivňujících jej;
4. Vyhledání dat o využití půd na Chodsku a vytvoření výsečových grafů.

Dále žáky seznámit s pomůckami, které budou pro vyučovací jednotku potřebné, a ty jim poté rozdat.

Učební úloha č. 1: Diskuze: Kde bydlíš? Popiš svoji obec.

Postupně vyvolávat žáky a nechat je mluvit o obci, kde bydlí. Pokud máme více žáků z jedné obce, tak je nechat postupně doplnit informace, které ještě o obci nezazněly. Poté vyvolat dalšího žáka, který bydlí v jiné obci, která ještě nezazněla, a takto vyvolat každého ze třídy.

Poté žákům definovat, co region je:

„Region má svou identitu tvořenou specifickými rysy, jako je jejich krajina (hory, pobřeží, lesy), podnebí (suché, s vysokými srážkami), jazyk (např. v Belgii, Finsku, Španělsku), etnický původ (např. Wales, severní Švédsko a Finsko, Baskicko) či společně sdílená historie“.

Hranice regionu jsou obvykle určovány pomocí:

- a) přírodních hranic;
- b) historických hranic;
- c) správních hranic.

Poté definovat místní region. Uvést, že je to oblast, se kterou se dané obyvatelstvo identifikuje. Lidé berou toto území jako svůj domov, žijí zde, pracují, relaxují, setkávají se

s dalšími lidmi. Místním regionem je například Chodsko nebo také Valašsko, Slovácko a Haná.

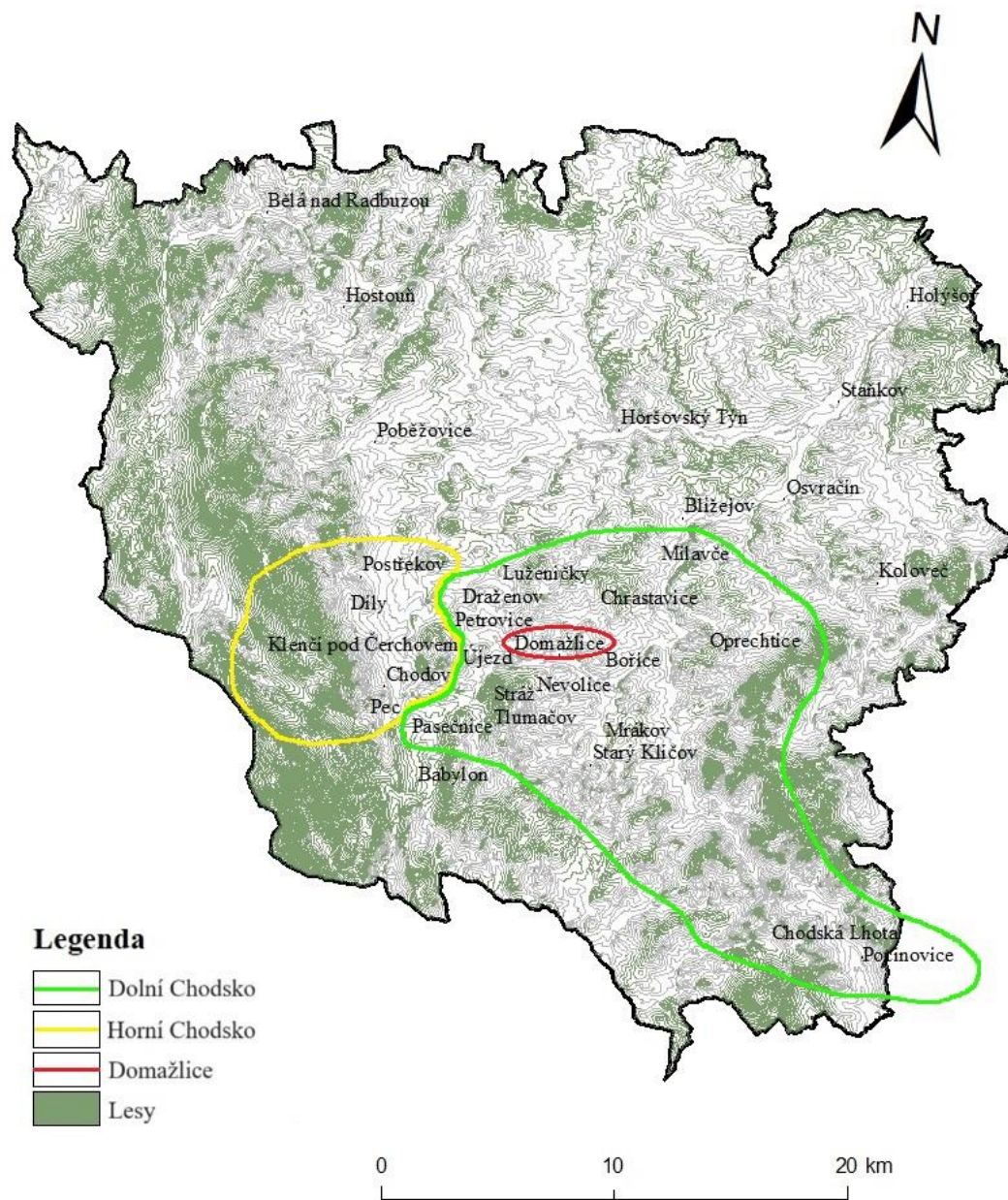
Učební úloha č. 2: Popiš polohu místního regionu Chodska v rámci okresu Domažlice a Plzeňského kraje (využij Atlas ČR). Do tabulky si vypiš, které obce patří do Dolního a Horního Chodska. Poté vyber správné odpovědi v textu, aby byl pravdivý.

V této učební úloze budou žáci pracovat s vytvořenou mapou obcí Chodska a atlasem ČR. Tyto pomůcky pomohou žákům v popisu polohy Chodska v rámci okresu Domažlice a Plzeňského kraje. Zároveň pomohou žákům určit, které obce se řadí do Dolního a Horního Chodska. Dále je zde využita práce s textem, kde mají žáci vždy na výběr ze dvou odpovědí, kdy jen jedna je správně. Práce s textem je využita z důvodu minimální časové dotace pro tento výukový modul, to je pro žáky zároveň po diskusní učební úloze č. 1 oddechová úloha před náročnou učební úlohou č. 3. Text bude dále využit jako krátký zápis o místním regionu Chodsko, který si žáci vloží do sešitu. Nabízí se zde zvolit místo výběrových odpovědí doplňující, ale takto jsou přesně určené správné odpovědi, díky kterým předejdeme debatám s žáky, že by tam šlo vyplnit i něco jiného, a nebudeme ztrácet čas.

Poloha:

Místní region Chodsko leží na jihu v rámci okresu Domažlice v příhraničí s Německem. V rámci Plzeňského kraje leží místní region Chodsko na jihozápadě.

Vymezení Chodska na okresu Domažlice

Autor: Bc. Martin Pivoňka
Dne 20. 3. 2024 v Domažlicích

obce Dolní Chodsko	obce Horní Chodsko
Mrákov	Chodov
Starý Klíčov	Klenčí pod Čerchovem
Stráž	Díly
Tlumačov	Postřekov
Nevolice	Pec
Újezd	
Draženov	
Lužnice	
Chrastavice	
Petrovice	
Chodská Lhota	
Pocinovice	
Pasečnice	
Bořice	
Milavče	
Oprechtice	

Území Chodska se rozprostírá na Všerubské vrchovině. Dělí se na **Dolní a Horní** / **Jižní a Východní** Chodsko. Horní Chodsko bylo **chudší** / **bohatší** než Dolní Chodsko, protože se zde kvůli přírodním podmínkám nedařilo zemědělství. Právě proto se obyvatelé více věnovali řemeslu, jednalo se např. o klenečskou keramiku. Chodsko čítá celkem 21 obcí, které se nachází v okolí města **Domažlice** / **Klatovy** (dříve královské), které do Chodska ale nikdy nepatřilo. Název Chodsko je odvozen od obyvatel, kteří žili v okolí Domažlic tedy od **Kozáků** / **Chodů**. V minulosti měli za úkol **střežit** / **bourat** hraniční přechody vedoucí do Bavorska, za což měly chodské vesnice určitá privilegia, která chodské vesnice odlišovala od ostatních (neplatila na ně například robota).

Chodsko je jedním z nejvýraznějších etnografických regionů v Čechách, vyznačuje se dodržováním lidových obyčejů, charakteristickou řečí a **krojí** / *parukami*. Kroje jsou stále v hlavních centrech Chodska nošeny staršími chodskými ženami jako každodenní oděv.

Chodsko a příhraniční Německo odděluje pohoří **Český les** / *Šumava*, ve kterém byla vyhlášena stejnojmenná **chráněná krajinná oblast** / *národní park* i z důvodu výskytu **rysa** / *medvěda* ostrovida.

Učební úloha č. 3: Vytvořte skupinky po čtyřech a zkuste společně vymyslet odpověď na následující otázku. Jaké faktory ovlivňují zemědělskou činnost?

Žáci se rozdělí do skupin a vymyslí, jaké faktory ovlivňují zemědělskou činnost.

Příklady faktorů ovlivňujících zemědělství:

1. **Nadmořská výška:** Rostliny a zvířata mají různé nároky na nadmořskou výšku. Například horské oblasti mohou být vhodné pro pěstování specifických plodin, zatímco nížiny jsou ideální pro jiné.
  - a) **Teplota a klima:** S rostoucí nadmořskou výškou klesá teplota. To ovlivňuje výběr plodin, které mohou růst v chladnějším prostředí. Například v horách je vhodné pěstovat plodiny jako brambory, ječmen a oves.
  - b) **Atmosférický tlak:** Nižší tlak ve vyšších nadmořských výškách může ovlivnit růst rostlin. Některé plodiny mohou mít problémy s absorpcí živin nebo se stresovat kvůli nižšímu tlaku.
  - c) **Sluneční záření:** Ve vyšších nadmořských výškách je sluneční záření intenzivnější. To může ovlivnit fotosyntézu a růst rostlin.
  - d) **Půda:** Různé nadmořské výšky mají různé typy půdy. Například v horách může být půda kamenitá nebo chudá na živiny. Zemědělci musí vybrat plodiny, které jsou přizpůsobeny místním půdním podmínkám.
  - e) **Voda:** Vyšší nadmořská výška může ovlivnit dostupnost vody. V horách může být menší množství srážek, což může znamenat potřebu zavlažování.
  - f) **Chov zvířat:** Nadmořská výška ovlivňuje také chov zvířat. Některá plemena jsou lépe přizpůsobena vyšším nadmořským výškám než jiná.

2. **Poloha a klima:** Klimatické podmínky jako jsou teplota, srážky a sluneční svit, ovlivňují výběr plodin a chov zvířat. Například v teplých oblastech je vhodné pěstovat plodiny jako je rýže a kukuřice, zatímco v chladnějších oblastech je to pšenice a ječmen.

a) **Teplota:** Růst a vývoj rostlin jsou závislé na teplotě. Každá rostlina má své optimální teplotní rozmezí pro různé fáze vývoje.

- **Biologická nula** je minimální teplota, při které rostlina přestává vegetovat. U většiny polních kultur v mírném klimatu je to při teplotě kolem 5 °C.
- **Aktivní teplota** je teplota vzduchu vyšší než biologické minimum rostliny. Tato hodnota je důležitá pro růst a vývoj rostlin.
- Různé plodiny mají různé teplotní nároky. Například tropické rostliny vyžadují průměrnou roční teplotu kolem 18-20 °C, zatímco obiloviny mírného pásma potřebují jen několik měsíců s teplotou nad 10 °C.

b) **Srážky:**

- Nerovnoměrné rozdělení srážek může ovlivnit úrodu.

c) **Sluneční svit:**

- Sluneční záření je základním zdrojem tepla pro rostliny.

d) **Změna klimatu:**

- Změny klimatu mohou snižovat primární produkci rostlin a ovlivňovat půdní organickou hmotu.

3. **Půda a její kvalita:** Různé plodiny mají různé nároky na půdu. Některé jsou náročné na živiny, jiné preferují kyselou nebo alkalickou půdu. Správná péče o půdu je klíčová pro úspěšné zemědělství.

a) **Textura půdy** (poměr různých velikostí částic) ovlivňuje zadržování vody a dostupnost živin pro rostliny.

b) **Struktura půdy:**

- Dobrá struktura půdy umožňuje kořenům rostlin pronikat a zásobovat se živinami.

- **Hlinitá půda** je ideální pro zemědělství, protože má dobrou strukturu a zadržuje vlhkost.
- c) **pH půdy:**
- pH ovlivňuje dostupnost živin pro rostliny. Většina plodin preferuje neutrální pH kolem 6-7.
  - Kyselá půda (nízké pH) může vyžadovat vápnění.
- d) **Živiny v půdě:**
- **Mikroživiny** (železo, měď, zinek) a **makroživiny** (dusík, fosfor, draslík) jsou nezbytné pro růst rostlin.
- e) **Drenáž:**
- **Dobrá drenáž** je klíčová pro odvodnění půdy a prevenci přemokření.
- f) **Eroze a degradace půdy:**
- **Eroze** může snižovat úrodnost půdy. Je důležité udržovat vegetaci a vhodnou půdní ochranu.
4. **Vodní zdroje:** Dostatek vody je nezbytný pro růst plodin a chov zvířat. Zemědělství je často závislé na zavlažování.
- a) **Povrchové vody:**
- **Řeky, jezera a rybníky** jsou povrchové vody, které slouží jako zásobárny vody.
  - Jsou důležité pro **zavlažování polí** a **napájení hospodářských zvířat**.
- b) **Podzemní vody:**
- **Podzemní vody** jsou uloženy v pórech a štěrbinách hornin pod zemí.
  - Jsou často využívány **vrtanými studnami** a **artéskými prameny**.
- c) **Zavlažování:**
- **Efektivní zavlažování** je klíčové pro úspěšné zemědělství.
- d) **Klimatické změny:**

- **Změny klimatu** mohou ovlivnit dostupnost vody. Extrémní sucha nebo povodně jsou stále častější.

Učební úloha č. 4: Za pomoci tabletu vyhledejte data na Českém statistickém úřadu (podle postupu, jak najít data) o využití zemědělské a nezemědělské půdy v obcích na Chodsku, které vám budou zadány. Tyto data zapište do tabulky. Na základě vyhledaných dat vytvořte dva výsečové grafy. Do grafů zakreslete 4 druhy půdy dle předlohy (Domažlice – legenda, dodržujte barvy), kterou najdete níže na pracovním listě. Poté si tyto grafy porovnáte se spolužákem, který dostal stejné zadání.

Pro danou aktivitu jsou v příloze připraveny výsečové grafy (příloha č. 2. a č. 3.), do kterých žáci budou vynášet data za určenou obec. Obce můžete předem předepsat pod graf, abyste měli přehled, zda jste zadali každou z obcí dvakrát a na nějakou nezapomněli. Data uvedené v tabulce 1: Druhy půdy na Chodsku jsou k datu **31. 12. 2022**. ČSÚ data každý rok aktualizuje, takže pokud chcete pracovat s nejnovějšími daty, tak je potřeba data upravit.

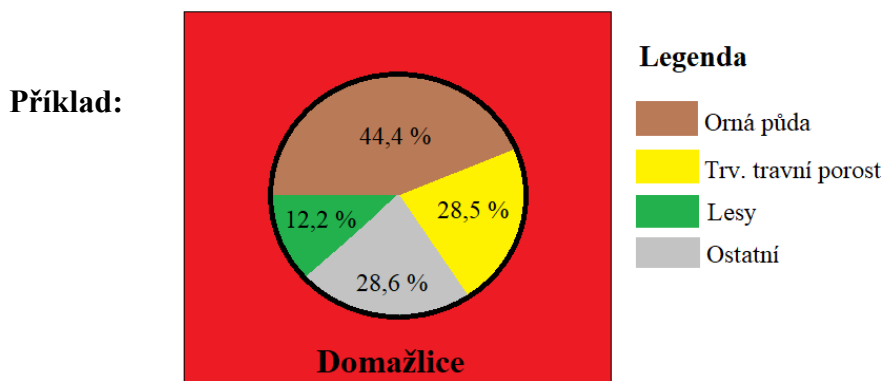
Postup jak najít data: www.czso.cz → Databáze, registry → Veřejná databáze → Vlastní výběr → Výběr ukazatele: Území, sídelní struktura (zaškrtnout plocha území (ha)) → Výběr území: obce (zvolit zadané obce) → Výběr období: 2022 (31. 12. 2022) → Uspořádání: ponechat → Zobrazení dat.

Obce na vyhledávání: Dolní Chodsko: Draženov, Chodská Lhota, Chrastavice, Luženičky, Mrákov, Nevolice, Pasečnice, Pocinovice, Stráž, Tlumačov a Újezd. **Horní Chodsko:** Díly, Chodov, Klenci pod Čerchovem, Pec a Postřekov.

Obec:	Uvést zadanou obec
Plocha území celkem	v ha:
	v %: 100
Orná půda	v ha:
	v %:
Trvalý travní porost (louky, pastviny)	v ha:
	v %:
Lesy	v ha:
	v %:
Ostatní (zahrada, ovocný sad, vodní plochy, zastavěná plocha)	v ha:
	v %:

Obec:	Uvést zadanou obec
Plocha území celkem:	v ha:
	v %: 100
Orná půda	v ha:
	v %:
Trvalý travní porost (louky, pastviny)	v ha:
	v %:
Lesy	v ha:
	v %:
Ostatní (zahrada, ovocný sad, vodní plochy, zastavěná plocha)	v ha:
	v %:

Do tabulky si žáci uvedou obce, které dostali. Poté za pomoci tabletu a postupu naleznou údaje o využití půd na stránkách Českého statistického úřadu. Výsledky naleznou v hektarech. Poté si tyto hodnoty převedou na procenta a vynesou je dle příkladu do výšečového grafu. Vyhotovené výšečové grafy si vyučující vybere a donese je žákům na další vyučování, kde s nimi budou dále pracovat.

Poznámka pro vyučujícího:

Upozornit děti, že celý výsečový graf má $360^\circ = 100\%$ (tedy $1\% = 3,6^\circ$). Připravené výsečové grafy mají při okraji pro lepší práci procentuální stupnici (0 – 100), což by mělo žákům usnadnit práci. Žáci musí pracovat pouze s daty uvedenými v procentech, aby mohlo dojít k transparentnímu porovnání mezi daty (obcemi). V tabulce 1: Druhy půdy na Chodsku jsou uvedeny správné výsledky, které by žáci měli na ČSÚ najít. V tabulce nejsou uvedeny všechny obce, protože za ně se nevidují hodnoty zvlášť, ale jsou součástí jiné obce. Jedná se o obce Starý Klíčov (součást Mrákova), Petrovice (součást Újezda), Bořice (součást Zahořan) a Oprechtice (součást Zahořan). Jistě si toho žáci všimnou, tak jim sdělit, že pro dané obce nejsou uvedené hodnoty a budou tedy pracovat s hodnotami za celé katastrální území dané obce. K této aktivitě jsou využita data z Českého statistického úřadu. Po vytvoření dvou výsečových grafů si je žáci navzájem zkontrolují.

Tabulka 6: Druhy půdy na Chodsku

Zemědělská půda	obce	Díly	Domazlice	Dražňov	Chodov	Chodská Lhota	Chrastavice	Klenčí pod Čerchovem	Luženičky	Milavče	Nadmořská výška	Ostatní (zahradra, ovočný sad, vodní plochy, zastavěná plocha)	
												v ha	v %
Orná půda	v ha	32,0	1092,1	364,9	97,6	191,0	477,3	307,2	409,1	714,9			
	v %	22,9	44,4	54,3	11,0	18,6	54,7	17,0	65,0	58,6			
Trvalý travní porost (louky, pastviny)	v ha	49,7	364,4	86,6	252,8	497,2	104,7	336,3	79,3	158,3			
	v %	35,5	14,8	12,9	28,5	48,4	12,0	18,6	12,6	13,0			
Nezemědělská půda													
	v ha	6,4	300,6	136,5	462,5	206,5	220,0	996,5	86,1	225,6			
Lesy	v ha	51,9	704,7	84,1	75,2	132,9	70,3	169,3	54,6	120,7			
	v %	4,6	12,2	20,3	52,1	20,1	25,2	55,1	13,7	18,5			
Ostatní (zahradra, ovočný sad, vodní plochy, zastavěná plocha)	v ha	610	428	461	497	500	448	505	462	395			
	v %	37,0	28,6	12,5	8,5	12,9	8,1	9,4	8,7	9,9			

Zemědělská půda	obce	Mrákov	Nevolice	Pasečnice	Pec	Pocinovice	Postřekov	Stráž	Tumačov	Újezd
		v ha	2062,9	255,9	774,8	800,4	2461,2	1889	265,5	1187,1
Celkem	v %	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	v ha	647,6	124,9	57,0	1,5	560,1	435,0	75,3	392,4	440,5
Orná půda	v %	31,4	48,8	7,4	0,2	22,8	23,0	28,3	33,1	40,0
	v ha	436,5	90,0	211,8	75,0	337,0	317,3	117,0	181,5	231,5
Trvalý travní porost (louky, pastviny)	v %	21,2	35,2	27,3	9,4	13,7	16,8	44,1	15,3	21,0
	v ha	754,9	5,2	453,8	682,9	1357,4	970,9	37,5	542,7	284,7
Nezemědělská půda										
	v ha	223,9	35,8	52,2	41,0	206,7	165,8	35,8	70,5	145,5
Lesy	v %	36,6	2,0	58,6	85,3	55,2	51,4	14,1	45,7	25,8
	v ha	10,9	14,0	6,7	5,1	8,4	8,8	13,5	5,9	13,2
Ostatní (zahrady, ovocný sad, vodní plochy, zastavěná plocha)	v ha	462	477	515	507	449	470	503	463	508
	Nadmořská výška									

Zdroj: Vypracováno autorem na základě dat z ČSÚ (k datu 31. 12. 2022)

Závěr

V závěrečných minutách dojde ze strany učitele k vedení diskuse o tom, co si žáci vzali z 1. vyučovací jednotky o místním regionu Chodsku. Učitel bude postupně pokládat otázky na dané učební úlohy a vyvolávat žáky. Dále společně s žáky na základě nabytých znalostí z učebních úloh definují, co to je místní region. Ujistí se, že všichni žáci mají vše správně vyplněné a pochopili všechny aktivity. Poté výuku ukončí.

Návrh otázek:

1. Co je region?
2. Co je to místní region?
3. Odkud se vzal název Chodsko?
4. Jaký úkol měli Chodové?
5. Co je typické pro místní region Chodsko?
6. Kolik obcí řadíme dle autorky Skopové do Chodska?
7. Kolem kterého královského města se ty obce nachází?
8. Jak Chodsko dělíme?
9. Jaké obce řadíme do Horního Chodska?
10. Jaké obce řadíme do Dolního Chodska?
11. Jaké faktory ovlivňují zemědělství?
12. Pro které druhy půd má Český statistický úřad data?
13. K čemu je dobré tato data sbírat?

2. Vyučovací jednotka

Úvod

Seznámit žáky s cíli vyučovací jednotky, kterými jsou:

1. Zjištění znalostí o místním regionu Chodsko;
2. Ověření práce s grafy;
3. Zjištění faktorů, které ovlivňují zemědělství na Horním a Dolním Chodsku.

Dále žáky seznámit s pomůckami, které budou pro vyučovací jednotku potřebné, a ty jim rozdat.

Učební úloha č. 1: Diskuze: Téma místní region Chodsko.

Návrh otázek:

1. Co je to místní region?
2. Odkud se vzal název Chodsko?
3. Jaký úkol měli Chodové?
4. Co je typické pro místní region Chodsko?
5. Kolik obcí řadíme dle autorky Skopové do Chodska?
6. Kolem kterého královského města se ty obce nachází?
7. Jak Chodsko dělíme?
8. Jaké obce řadíme do Horního Chodska?
9. Jaké obce řadíme do Dolního Chodska?

Učební úloha č. 2: Vytvořené výsečové grafy z minulé výuky vylepte na připravené grafy na tabuli, které zobrazují reliéf Chodska a obce Chodska.

Žáci vylepí výsečové grafy na předem připravené grafy (příloha č. 4 a č. 5), které nám vyobrazují reliéf a nadmořskou výšku obcí, které se na Chodsku nachází (definováno dle autorky Skopové). Přílohy č. 4 a č. 5 můžete využít tak, jak jsou vytvořené v aplikaci malování. Pokud máte možnost, doporučuji tisk na velikost papíru/čtvrtky A2 nebo si můžete dle předlohy tyto informace překreslit na papír/čtvrtku A2.

Učební úloha č. 3: Vytvořte skupiny po čtyřech a zkuste na základě grafů a dalších pomůcek zhodnotit rozdíl v zemědělské činnosti (využití půd) na Horním a Dolním Chodsku. Proč bylo Horní Chodsko chudší? V čem se chudoba odrazila?

Žáci na základě grafů a dalších pomůcek stanovují rozdíly v zemědělské činnosti Horního a Dolního Chodska. Žáci by měli vyhodnotit, že obce Horního Chodska se nachází ve vyšší nadmořské výšce, než obce dolního Chodska (až na výjimky, což je nutné s žáky prodiskutovat, aby pochopili, že se zde jedná o výjimku (ne pravidlo), a že tuto výjimku nám způsobuje rozmanitost reliéfu na Chodsku). Dále by žáci měli vypořádat, že s rostoucí nadmořskou výškou se mění procento orné půdy (na výjimky klesá, viz tabulka č. 1), travního porostu (až na výjimky narůstá, viz tabulka č. 1) a lesů (až na výjimky narůstá, viz tabulka č. 1).

Tento jev je zapříčiněn nejen nadmořskou výškou, ale také srážkovým a závětrným stínem, který tvoří Český les (Čerchov). Díky tomu se oblast Horního Chodska nachází převážně v chladné klimatické oblasti, tedy v oblasti bramborářské s převažujícími hnědými půdami podzolovými vhodnými pro pěstování nenáročných plodin jako jsou brambory, což byla dominantní plodina v historii pro Horní Chodsko. Z brambor vařili pokrm jako byl toč či báč. Naopak Dolního Chodska se nachází v oblasti mírně teplé až teplé, tedy v oblasti bramborářsko – ovesné s výskytem hnědozemně vhodné pro pěstování náročných plodin, jako například obilnin.

Tyto rozdíly se odrazily například ve zdobení koláčů nebo krojů. Koláče z Dolního Chodska byly bohatší na zdobení. Na koláč byla nejprve nanесena velká vrstva tvarohu a do něj se poté merhovaly (zdobily) květinové a ornamentální vzory pomocí máku a povidel (příloha č. 7: Ukázka koláče z Dolního Chodska). Naopak Horní Chodsko bylo chudší, což se projevilo i v technologii výroby koláčů. Ta spočívala v merhování pruhů tvarohu,

povidel a máku vedle sebe, jelikož tvaroh byla drahá surovina, se kterou se zde šetřilo (příloha č. 6: Ukázka koláče z Horního Chodska).

Bohatství obou krajů se odrazilo i na výrobě krojů. Kroj žen na Dolním Chodsku obsahoval krajkované lemy (příloha č. 9: Ukázka kroje z Dolního Chodska), naopak ženský kroj z Horního Chodska krajky neměl (příloha č. 8: Ukázka kroje z Horního Chodska).

Závěr

V závěrečných minutách dojde ze strany učitele k vedení diskuse o tom, co si žáci vzali z vyučovacího modulu o místním regionu Chodska. Učitel bude postupně pokládat otázky na dané učební úlohy a vyvolávat žáky. Dále společně s žáky na základě nabytých znalostí z vyučovacího modulu/učebních úloh definují, co to je místní region. Ujistí se, že všichni žáci mají vše správně vyplněné a pochopili všechny aktivity. Dále dojde k vyhodnocení, zda se podařilo splnit předem stanové cíle a to:

1. žáci dokázali určit a zhodnotit polohu Chodska v rámci České republiky a vyšších územně-správních celků;
2. žáci dokázali pracovat s externími zdroji ČSÚ a nadále je využívat;
3. žáci se za pomoci legendy, která obsahovala klíč k mapovým značkám použitý v dané mapě, uměli orientovat v mapě a poznatky z ní dokázali reálně aplikovat;
4. žáci dokázali zhodnotit klimatické charakteristiky na území Chodska;
5. žáci dokázali analyzovat a zhodnotit jaký je vztah mezi klimatem a zemědělstvím.

Pokud se podařilo splnit stanovené cíle, tak se nám tím podařilo překonat kritická místa ve výuce zeměpisu, kterými jsou orientace a práce s mapou.

Poté výuku ukončí.

Místní region Chodsko – pracovní listy (1. vyučovací jednotka)

Učební úloha č. 1: Diskuze: Kde bydlíš? Popiš svoji obec.

Učební úloha č. 2.: Popiš polohu místního regionu Chodska v rámci okresu Domažlice a Plzeňského kraje (využij Atlas ČR) a do tabulky si vypiš obce, které obce patří do Dolního a Horního Chodska. Poté vyber správné odpovědi v textu, aby byl pravdivý.

Poloha Chodska v rámci okresu Domažlice:

Poloha Chodska v rámci Plzeňského kraje:

Území Chodska se rozprostírá na Všerubské vrchovině. Dělí se na *Dolní a Horní / Jižní a Východní* Chodsko. Horní Chodsko bylo *chudší / bohatší* než Dolní Chodsko, protože se zde kvůli přírodním podmínkám nedařilo zemědělství. Právě proto se obyvatelé více věnovali řemeslu, jednalo se například o klenečskou keramiku. Chodsko čítá celkem 21 obcí, které se nachází v okolí města *Domažlice / Klatovy* (dříve královské), které do Chodska ale nikdy nepatřilo. Název Chodsko je odvozen od obyvatel, kteří žili v okolí Domažlic tedy od *Kozáků / Chodů*. V minulosti měli za úkol *střežit / bourat* hraniční přechody vedoucí do Bavorska, za což měly chodské vesnice určitá privilegia, která chodské vesnice odlišovala od ostatních (neplatila na ně například robota).

Chodsko je jedním z nejvýraznějších etnografických regionů v Čechách, vyznačuje se dodržováním lidových obyčejů, charakteristickou řečí a *kroji / parukami*. Kroje jsou stále v hlavních centrech Chodska nošeny staršími chodskými ženami jako každodenní oděv.

Chodsko a příhraniční Německo odděluje pohoří *Český les / Šumava*, ve kterém byla vyhlášena stejnojmenná *chráněná krajinná oblast / národní park* i z důvodu výskytu *rysa / medvěda* ostrovida.

Učební úloha č. 3: Vytvořte skupinky po čtyřech a zkuste společně vymyslet odpověď na následující otázku. Jaké faktory ovlivňují zemědělskou činnost?

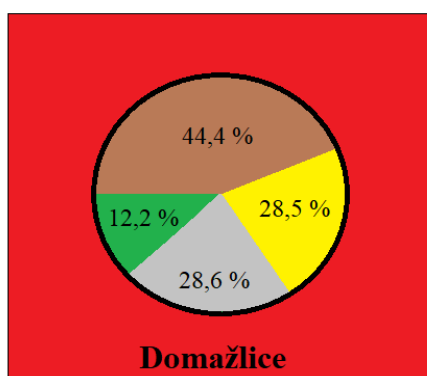

Učební úloha č. 4: Za pomoci tabletu vyhledejte data na Českém statistickém úřadu (podle postupu, jak najít data) o využití zemědělské a nezemědělské půdy v obcích na Chodsku, které vám budou zadány. Tyto data запиšte do tabulky. Na základě vyhledaných dat vytvořte dva výsečové grafy. Do grafů zakreslete 4 druhy půdy dle předlohy (Domažlice – legenda, dodržujte barvy), kterou najdete níže na pracovním listě. Poté si tyto grafy porovnáte se spolužákem, který dostal stejné zadání.

Postup jak najít data: www.czso.cz → Databáze, registry → Veřejná databáze → Vlastní výběr → Výběr ukazatele: Území, sídelní struktura (zaškrtnout plocha území (ha)) → Výběr území: obce (zvolit zadané obce) → Výběr období: 2022 (31. 12. 2022) → Uspořádání: ponechat → Zobrazení dat.

Obec:	
Plocha území celkem	v ha:
	v %: 100
Orná půda	v ha:
	v %:
Trvalý travní porost (louky, pastviny)	v ha:
	v %:
Lesy	v ha:
	v %:
Ostatní (zahrada, ovocný sad, vodní plochy, zastavěná plocha)	v ha:
	v %:

Obec:	
Plocha území celkem:	v ha:
	v %: 100
Orná půda	v ha:
	v %:
Trvalý travní porost (louky, pastviny)	v ha:
	v %:
Lesy	v ha:
	v %:
Ostatní (zahrada, ovocný sad, vodní plochy, zastavěná plocha)	v ha:
	v %:

Legenda

- Orná půda
- Trv. travní porost
- Lesy
- Ostatní

Příklad:

Místní region Chodsko – pracovní listy (2. vyučovací hodina)

Učební úloha č. 1: Diskuze: Téma místní region Chodsko.

Učební úloha č. 2: Vytvořené výsečové grafy z minulé výuky vylepte na připravené grafy na tabuli, které zobrazují reliéf Chodska a obce Chodska.

Učební úloha č. 3: Vytvořte skupiny po čtyřech a zkuste na základě grafů a dalších pomůcek zhodnot' rozdíl v zemědělské činnosti (využití půd) na Horním a Dolním Chodsku. Proč bylo Horní Chodsko chudší? V čem se chudoba odrazila?

Seznam tabulek

Tabulka 1: Druhy půdy na Chodsku	32
--	----

Přílohy

Příloha č. 1: Vymezení obcí na Chodsku na okresu Domažlice

Příloha č. 2: Grafy na vynešení využití půd z aktivity č. 4 (1. vyučovací jednotka) – Horní Chodsko

Příloha č. 3: Grafy na vynešení využití půd z aktivity č. 4 (1. vyučovací jednotka) – Dolní Chodsko

Příloha č. 4: Podklad na vynášení dat z aktivity č. 2 (2. vyučovací jednotka) – Nadmořská výška

Příloha č. 5: Podklad na vynášení dat z aktivity č. 2 (2. vyučovací jednotka) – Reliéf

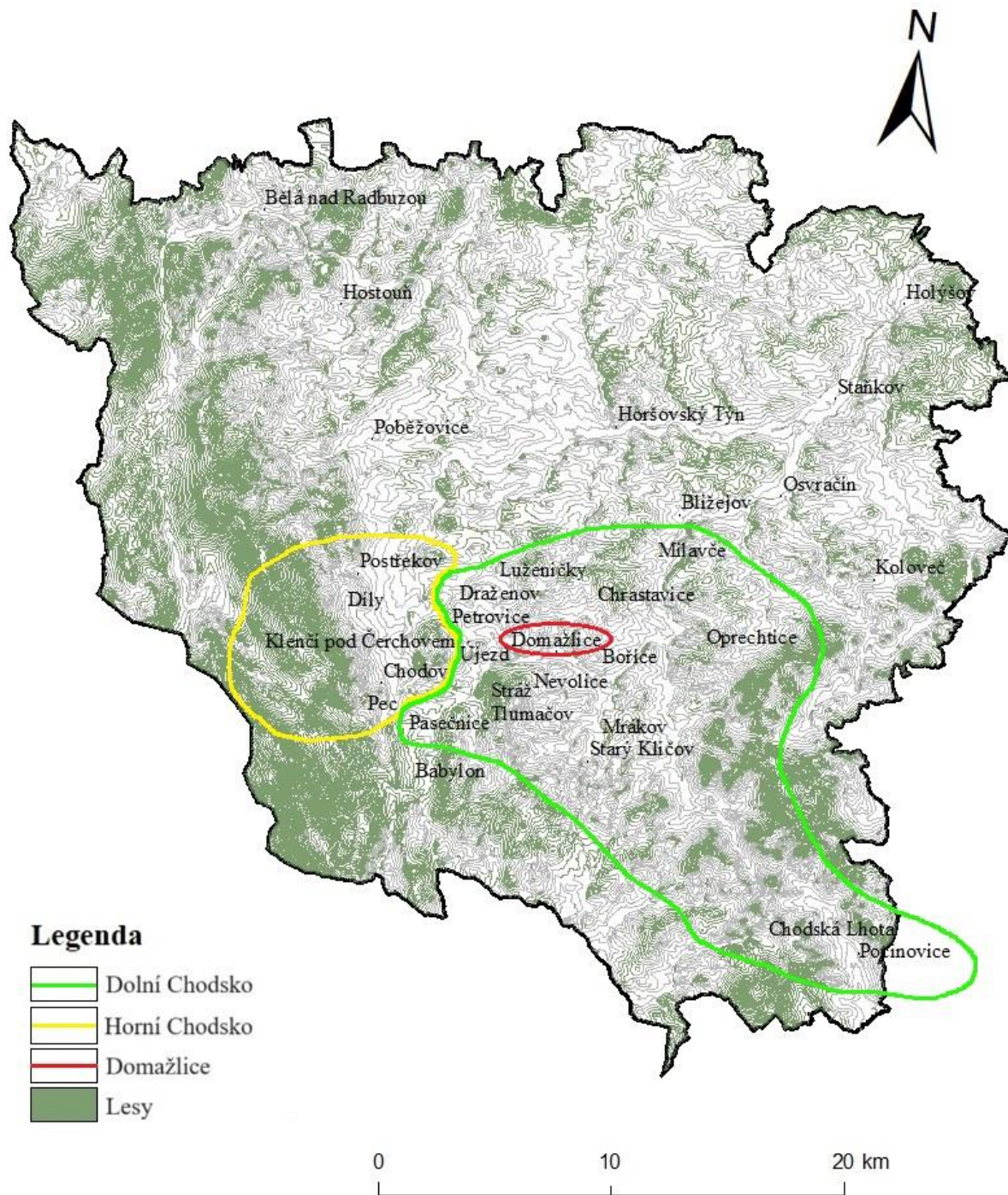
Příloha č. 6: Ukázka koláče z Horního Chodska

Příloha č. 7: Ukázka koláče z Dolního Chodska

Příloha č. 8: Ukázka kroje z Horního Chodska

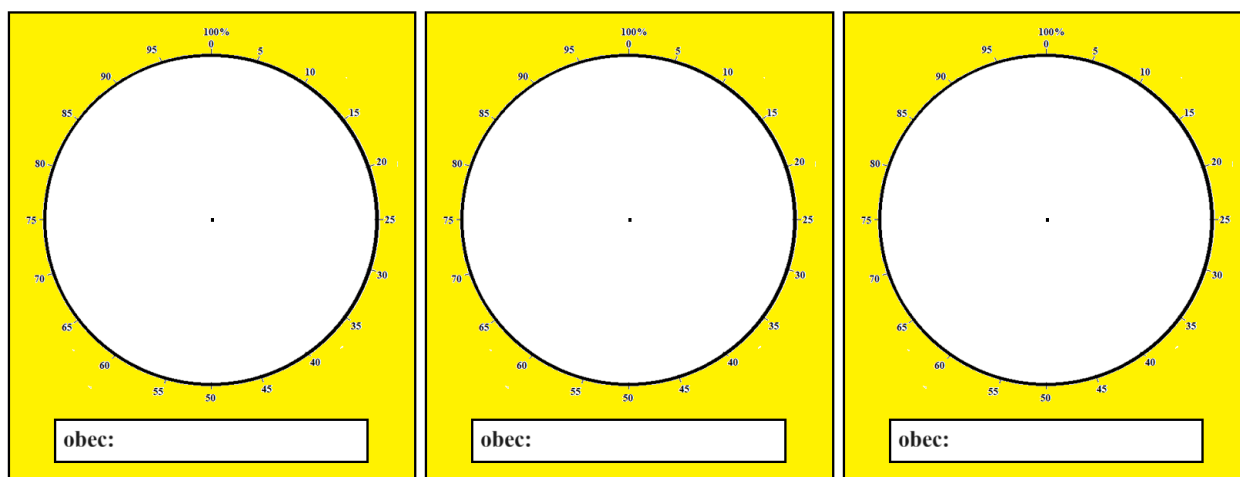
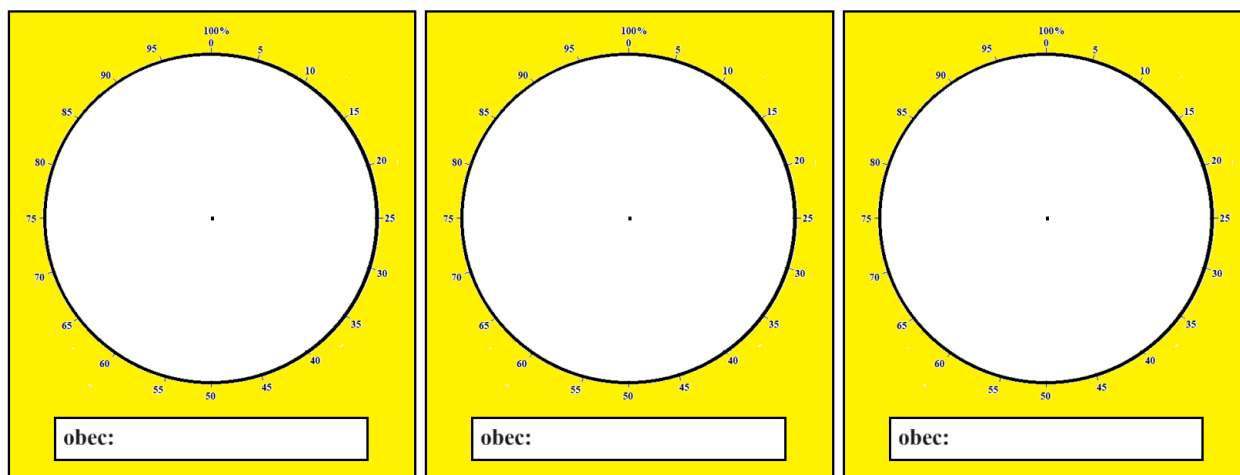
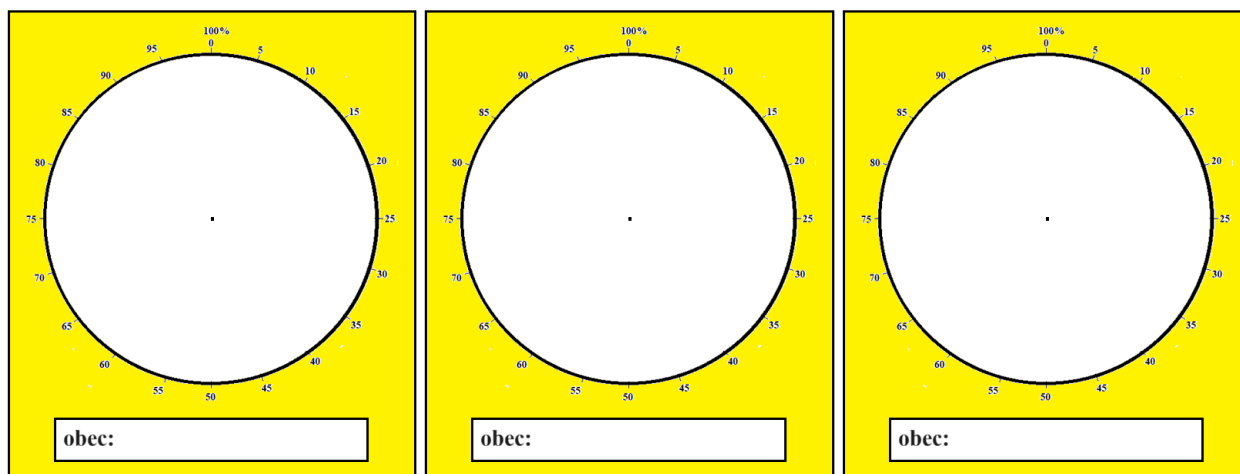
Příloha č. 9: Ukázka kroje z Dolního Chodska

Vymezení Chodska na okresu Domažlice

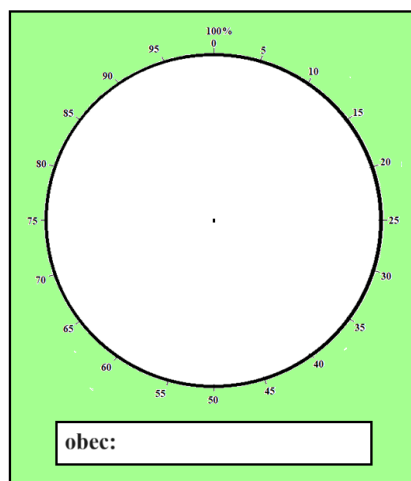
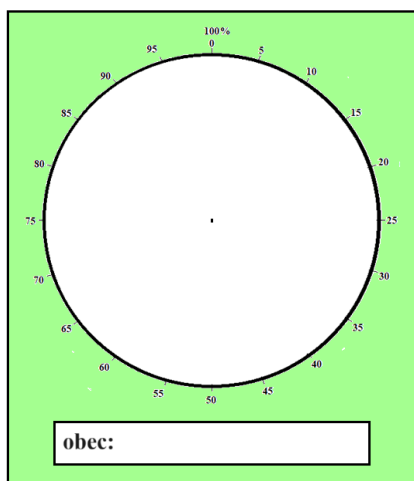
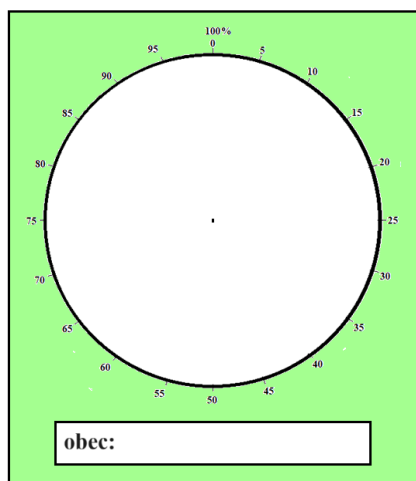
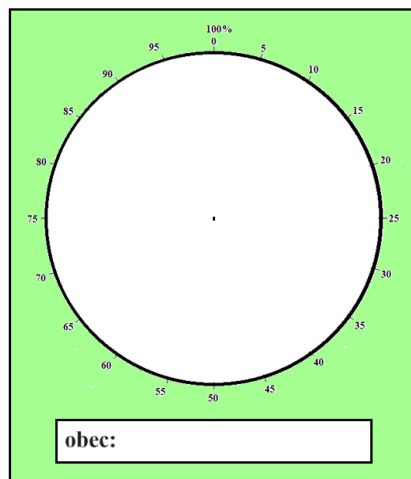
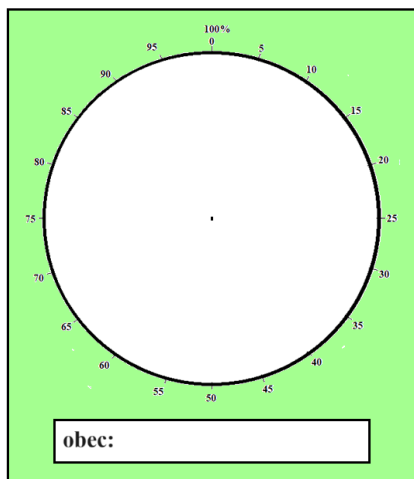
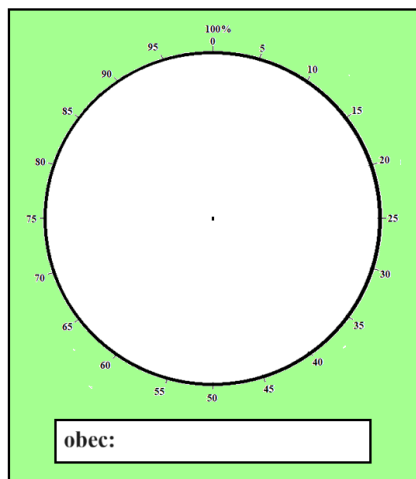
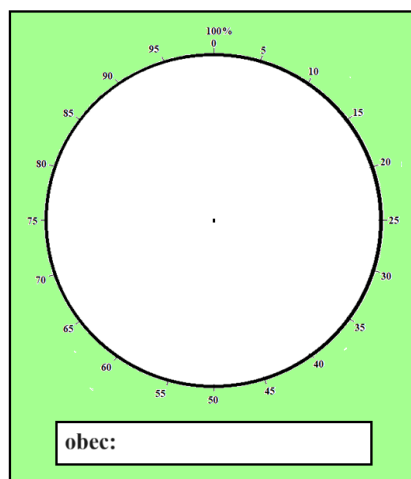
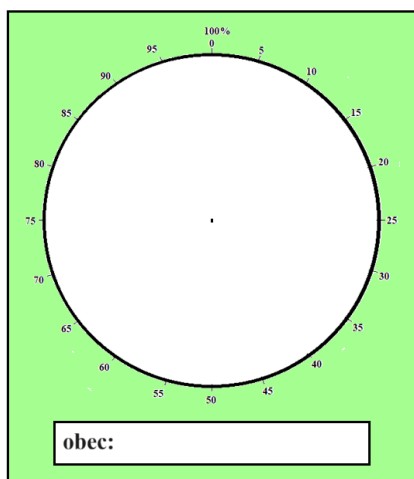
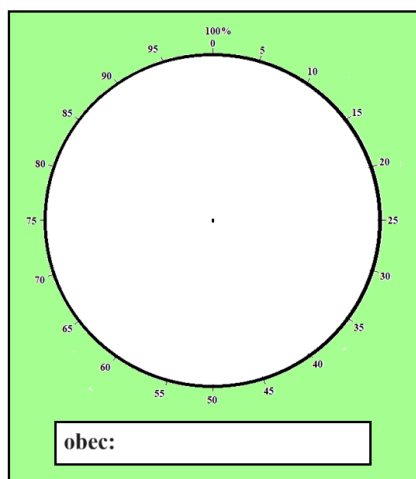

Autor: Bc. Martin Pivoňka
Dne 20. 3. 2024 v Domažlicích

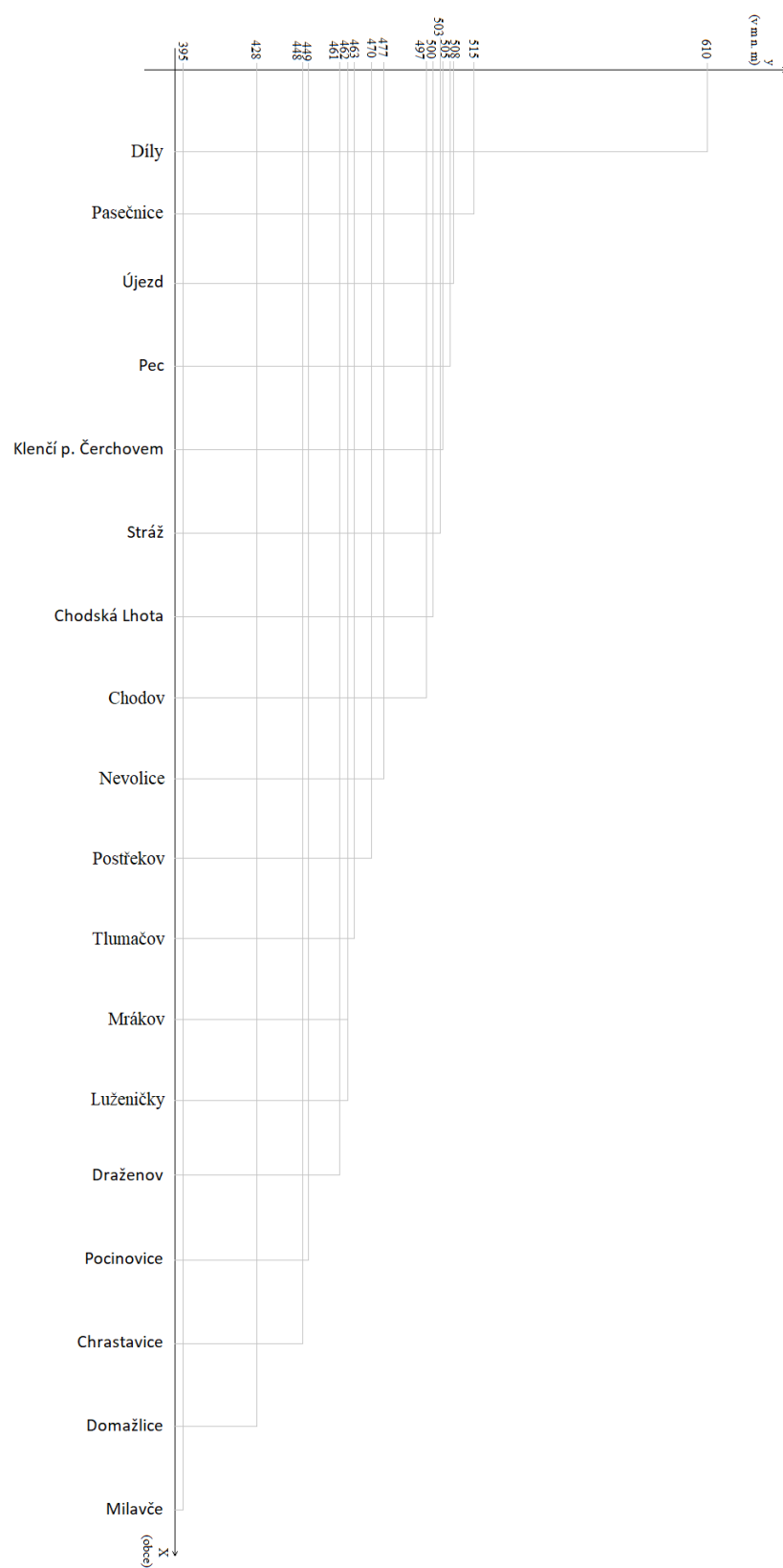
Příloha č. 2: Grafy na vymezení využití půd z aktivity č. 3. – Horní Chodsko

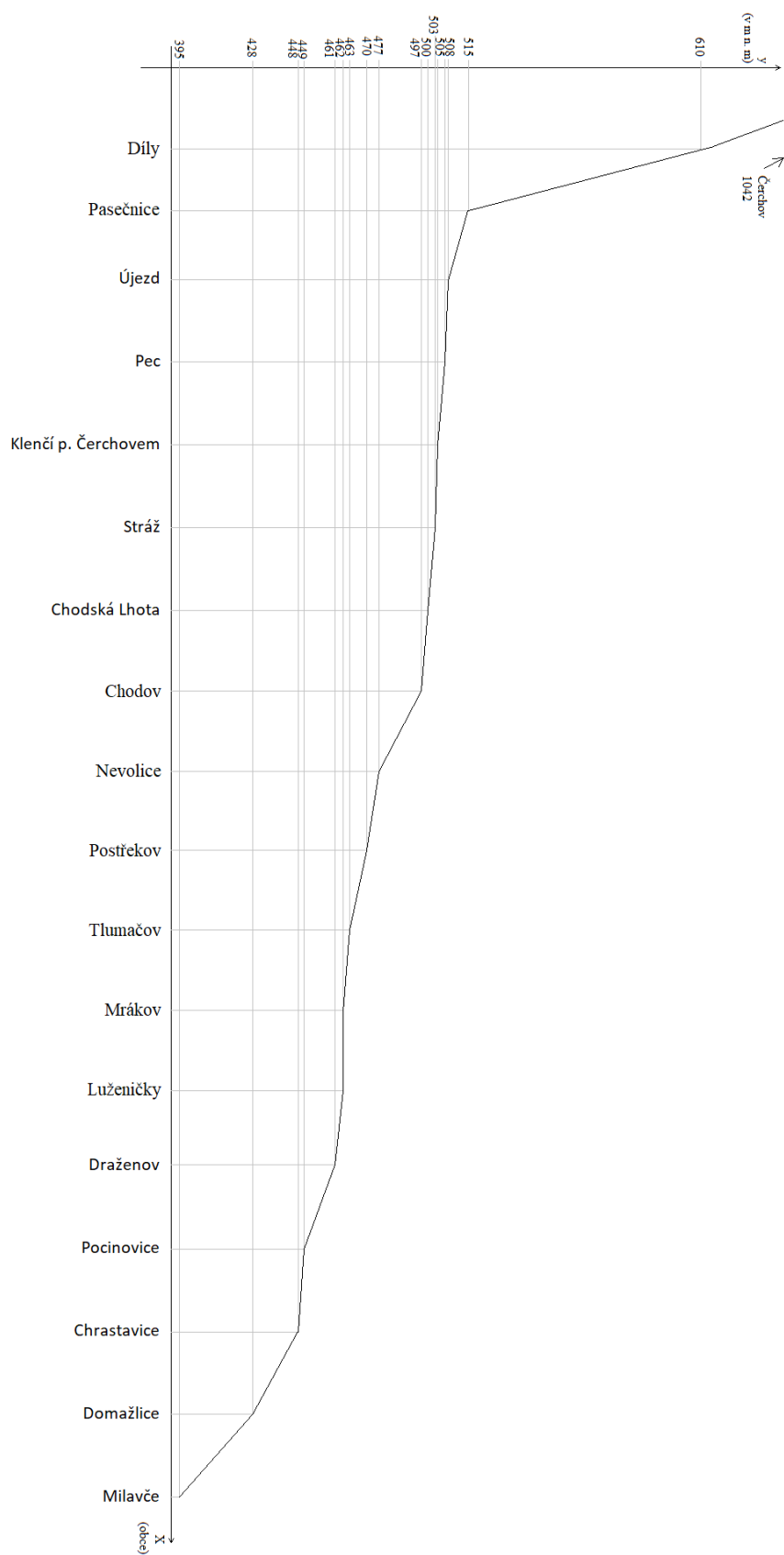
Příloha č. 3: Grafy na vymezení využití půd z aktivity č. 3. – Dolní Chodsko

Příloha č. 4: Podklad na vynášení dat z aktivity č. 3 – Nadmořská výška

Příloha č. 5: Podklad na vynášení dat z aktivity č. 3 – Reliéf

Příloha č. 6: Ukázka koláče z Horního Chodska

Příloha č. 7: Ukázka koláče z Dolního Chodska

Příloha č. 8: Ukázka kroje z Horního Chodska

Příloha č. 9: Ukázka kroje z Dolního Chodska

